MONUMENTA LINGUAE MONGOLICAE COLLECTA

II

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1972

MONUMENTS PRÉCLASSIQUES

1

XIIIe ET XIVe SIÈCLES

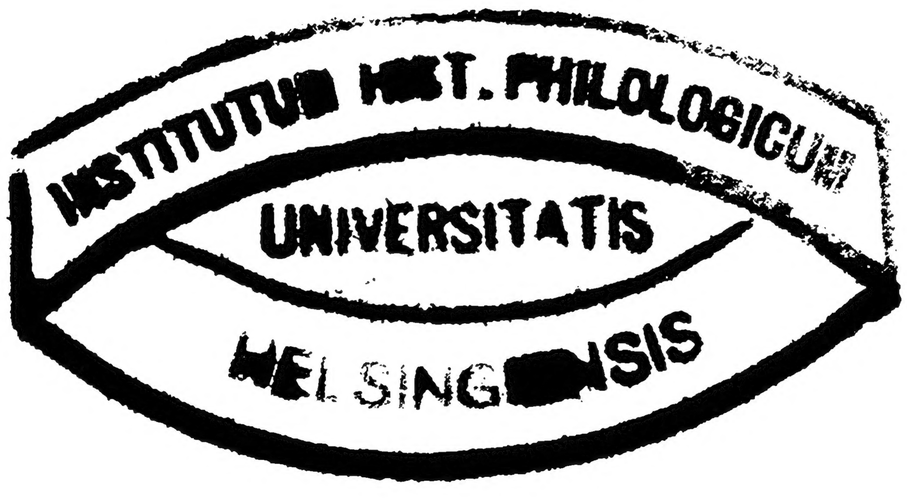
PAR

LOUIS LIGETI

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1972

Correcteurs

CORNÉLIE MELLES ALICE SÁRKÖZI

1973 180

© AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1972

Imprimé en Hongrie

Avant-propos

Dans ce qui suit nous présentons les monuments les plus nombreux sinon les plus importants du moyen mongol: les textes préclassiques des XIIIe et XIVe siècles.

Nous avons montré ailleurs /Acta Orient. Hung. XVII, 1964, pp. 239-299/ que le moyen mongol renferme tous les documents composés entre le XIIIe et le XVIe siècle, jusqu'au début du XVIIe siécle. Le mongol préclassique ne constitue qu'un de ses groupes qu'on a opposé, à tort aux textes mongols en écriture 'phags--pa et en transcription chinoise, prétendus documents du mongol parlé. Il ne peut faire aucun doute que, dans les trois cas, il s'agit d'une seule et même langue, identique pour l'essentiel, de par sa structure grammaticale et de par son vocabulaire.

Nous avons disposé les textes incorporés dans ce volume suivant leur lieu d'origine présumé, fixé dans un des grands centres de l'empire mongol de jadis: Mongolie, Chine, Turkestan, Iran et le territoire de la Horde d'Or. Il va de soi que la localisation des documents reste souvent discutable.

Ainsi, l'inscription sino-mongole de Qara-qorum de 1346 nous met géographiquement dans la Mongolie, chronologiquement nous sommes sous le règne de Toγon-

-temür, dernier empereur des Yuan; enfin, par son contenu, ce monument nous rappelle les autres inscriptions sino-mongoles du XIVe siècle.

Les textes réunis sous l'étiquette Turkestan nous réservent des problèmes non moins graves. Sans parler des vicissitudes politiques qui partageaient ce vaste territoire entre la Chine et ses voisins, il y a lieu de douter bien souvent du véritable lieu d'origine des textes en question. Il reste toujours à savoir, entre autres, d'où proviennent les xylographies mongoles? Ont-elles été faites à Qočo ou à Beš-baliq, importants centres ouigours? N'est-il pas possible, qu'au moins en partie, les xylographies mongoles /et ouigoures/ aient été imprimées à Daidu et expédiées ensuite chez les Mongols du Turkestan? Faut-il considérer les livres et manuscrits bouddhiques munis de pagination chinoise comme appartenant au groupe Chine ou au groupe Turkestan? Notre préférence pour ce dernier est toutefois appuyée par le fait que tous ces documents ont été découverts au Turkestan.

Pour ne pas compliquer inutilement la répartition des monuments, nous avons ajouté au groupe Iran un texte provenant d'Anatolie et un autre de Syrie.

Chaque groupe de monuments est précédé d'un tableau chronologique.

Le volume comprend tous les textes des XIIIe et XIVe siècles qui nous ont été accessibles. Ceux publiés préalablement dans "Mongol Nyelvemléktár" [Recueil des monuments de la langue mongole], vols. I et IV, apparaissent ici revus et corrigés. En outre nous avons ajouté aux matériaux déjà existants plusieurs textes récemment publiés et élaborés, toujours sous la forme qui nous paraissait authentique.

Évidemment nous ne sommes que trop conscients de n'avoir pas éliminé toutes les erreurs possibles, mais nous espérons avoir utilement contribué aux efforts communs qui ont pour but d'établir le texte définitif des monuments ici publiés. Nous saurons gré de toute correction raisonnable et nous en tiendrons compte dans notre Dictionnaire.

AVIS

Notre transcription est conforme à la transcription du mongol classique généralement adoptée chaque fois que l'orthographe classique et l'orthographe préclassique sont identiques. Nous nous sommes écartés de la transcription traditionelle dans les cas où l'orthographe préclassique s'écarte de l'orthographe classique. Dans ces cas nous nous sommes servis, dans notre transcription, des lettres suivies de signes diacritiques que voici:

ạ̈ la lettre "a" /''/ à l'initiale d'un mot, d'une désinence, avec la valeur de "e": ạ̈büge, ạ̈ke, ạ̈ne, ạ̈čige, ạ̈yimün, ạ̈ǰen, ạ̈arteneče, ạ̈miged; degür-ạ̈če;

ọ̈ la lettre "o" en première syllabe, avec la valeur de "ö": mọ̈ngke, ǰọ̈b, čọ̈le, soyün, tọ̈legen, ọ̈ngge, ǰọ̈nteg, ǰọ̈gegsed;

ụ̈ la lettre "u" en première syllabe, avec la valeur de "ü": ǰụ̈g, busiretügei, ụ̈yes, ụ̈r-e, ụ̈ndür, ụ̈kül, ǰụ̈rüken;

a dans les syllabes autres que la première, dans la première syllabe de la désinence, en écriture plene, avec la valeur de "a": modun-ača, ǰoba-quy-ača;

ü dans les syllabes autres que la première, en écriture plene, avec la valeur de "ü": küčün-lüge;

n "n" accompagné d'un point: nasun, nom, anu, genüǰü, tngri-ner, ǰirγalang, sang, mingγan, tngris, duradun, tabun, buyan;

q̄ "q" suivi de deux points, avec la valeur de "q": oroγulq̄u, asaraq̄u, saγuq̄u, bosq̄aγsan, ǰoq̄istu, γaq̄ai, noq̄ai, q̄ong-guu;

q̄ "q" suivi de deux points, avec la valeur de "γ": čaγ̄lasi, bolγ̄aǰu, ǰirγ̄atuγai, baγ̄uǰu, uridus-uγ̄an maγ̄taγsan, uǰaγ̄ur, auγ̄-a, doloγ̄an, daγ̄u;

γ̇ "γ" suivi d'un point, avec la valeur de "γ": alaγ̇an, γ̇utuγ̇ar;

š "s" sans signe diacritique, avec la valeur de "š": Šangdu, Šagimuni, Šumaγ, šülegen;

š "š" accompagné d'un signe diacritique (en écriture plene), avec la valeur de "š": šasin, maši, berkešiyekü, tüšigdegsen, širemün, šlüg, šimnus, čaγlaši ügei, baraši ügei;

s̄ ouigour "š :s" avec la valeur de "š" et "s": ulus̄, galbavarags̄, ös̄, tas̄, Bis̄-baliγ, Ötemis̄, qas̄, Derbis̄, qos̄, bars̄;

t "t" ouigour, à l'intérieur du mot et à l'ini-

lo

tiale d'une désinence, avec la valeur de "d": dotoγatu, dumdatu, etüge, Daitu, uritu, küntü, metetügei, küčün-tür, nasu-ta, öni-te, aγula--tur, irgen-tür, oron-tur; ǰayaγan-taqi; il--teb;

t "t" ouigour, à l'intérieur du mot avec la valeur de "t": metü, neretü, itegeltü, qamtu, urtu, qoyitus;

d "d" ouigour en position initiale, à l'initiale des désinences et des suffixes écrits séparément, avec la valeur de "t": demdeg, darni, üge-dü, ünür-dü, nigül-dü, suu-dan, beye-den, ger-dečegen, γaǰar-daγan, uǰaγur-dan;

d "d" ouigour en position initiale, avec la valeur de "d": diyan, darm-a;

d "d" ouigour, à l'intérieur du mot, devant une consonne: edlekü̈i, todqor, duradču, binvadčin, ebedčin, türidkekü, duradqar-un;

d "d" ouigour en position finale: ed, kündüle-gülüged, öd ügei, ded, ked, aγtačid, noyad, nö-ked, Masqud.

En cas de mots dont la leçon est incertaine, non suffisamment attestée, rarement, nous employons aussi

la translitération. La valeur des signes utilisés se conforme en général à celle de l'ancienne série sémitique, quelques fois cependant nous nous conformons directement à leurs valeurs ouigoures /q, t, d, b, etc./ Exemples: twrb'n /dörben/, 'wyd /öd/, 'yt'qwn /itaγun/, bwdwr'l'b'sw /bodoralabasu/.

Parmi nos autres signes particuliers il faut mentionner:

< > pour éliminer le signe, le mot ou les mots superflus dans le manuscrit;

[ ] pour suppléer à des lettres ou à des mots manquant par suite de la déterioration du manuscrit;

( ) interpolation ultérieure du scribe ou du lecteur mongol;

[..] mots manquants du fait de la détérioration du manuscrit;

xxxx lettres et mots rayés par le scribe ou le correcteur mongols;

M O N G O L I E

LES EMPEREURS MONGOLS

Činggis qan ou Jinggis qan	1200 /?/ - 1227
Ögödei ou Öködei	1228 - 1241
Dörögene ou Töregene /régence/	1242 - 1246
Güyük	1246 - 1248
Oγulγaimiš /régence/	1248 - 1251
Möngke ou Mängü	1251 - 1259
Qubilai	1260 - 1280

I

Pierre de Gengis khan
1224 ou 1225

Texte de cinq lignes gravées sur une stèle qui commémore la victoire remportée par Yisüngge à un concours d'archers. Il a été retrouvé dans la district de Nertchinsk, près du fleuve Urulunga, dans le "gorodok" de Kirkiransk, en Transbaïkalie, et se trouve à l'heure actuelle à l'Ermitage de Leningrad. Il date de l'époque qui a succédé immédiatement à la campagne de Turkestan: de 1224 ou 1225.

1 Činggis qan-i
2 Sartaγul irge [d]aγuliǰu baγuǰu qamuγ
Mongγol ulus-un
3 noyad-i Buqa-[s]očiqai quriγsan-tur
4 Yisüngge ontudur-un γurban ǰaγud γučin
tabun aldas-
5 -tur ontutulaγ-a

Fac-similé: W. R a d l o f f, Atlas der Altertümer der Mongolei, St. Pbg. 1892, XLIX, pl. 3. Y. R i n č e n: CAJ IV, 1958 fig. 6 (fait d'après la photo la plus récente). La reproduction de l'inscription est donnée en annexe par P o z d n e e v, K l j u k i n, M u r a y a m a, D a m d i n s u r ê n, P ê r l ê ê, H a m b i s.

Texte, traduction, commentaires: I.J. Sch m i dt, Bericht über eine Inschrift aus der ältesten Zeit der Mongolen-Herrschaft: Mém. de l'Ac. des Sciences de St. Pbg. VIe série, vol. II, 1834, 243-256. Cf. H.C.v.d. G a b e l e n t z: ZKM II, 1839, 18-21. D o r ž i B a n z a r o v, Ob'jasnenie mongoljskoj nadpisi na pamjatnike knjazja Isunkê, plemjannika Čingis-Chana: Černaja Vera, St. Pbg. 1891, 88-1o5.

P o z d n e e v, Lekcii po istorii mongoljskoj literatury I, St. Pbg. 1896, 51-79. I. K l j u k i n, Drevnejšaja mongoljskaja nadpisj na charchiraskom /"Čingisovom"/ kamne: Trudy. Gos. Daljnevost. In-ta, serija VI, n° 5, Vladivostok 1927, 5-6. S. M u r a y a m a, Über die Inschrift auf dem "Stein des Cingis": Oriens III, 1950, 108. C. D a m d i n s u r ê n, Mongolyn uran zochiolyn tojm Ulaanbaatar 1957, 34. Ch. P ê r l ê ê, Gurvan ögüülel: Studia Mongolica III, fasc. 13-15 /Ulaanbaatar 1962/, 3-23 /fasc. 13. Cingisijn cuuluuny bičêês/. L. H a m b i s, A propos de la "Pierre de Gengis-khan": Mélanges publiés par l'Institut des Hautes Études Chinoises II, Paris 1960, 141-157.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 15-16.

II

Clause mongole de l'édit chinois de l'impératrice Töregene 124o

Clause mongole de l'inscription chinoise gravée sur une stèle qui se trouve dans le temple taoiste Che-fang ta-tseu-wei kong de la commune de Ki-yuan au Honan. L'inscription comprend l'édit de Töregene datant de 124o, dont le texte fut gravé sur la stèle par le moine Ts'ien Tche-t'ong.

1 ane minu üge busi bolγaγ-san kümün

2 yeke eregü [?] alday sitü boltuγai ane

3 bičig qulaγana jil

Fac-similé: T s' a i Mei-piao, Yuan-tai pai-houa pei-tsi-lou, Pékin 1955, planche II. F.W. C l e a v e s, op.cit.

Texte, traduction, commentaires: F.W. C l e a v e s The Sino-Mongolian inscription of 124o: HJAS XXIII, 196o-61, 62-73 planches I-II.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 17.

III

Sceau mongol de la lettre persane de Güyük
1246

La lettre de langue persane contient la réponse que Güyük envoya en 1246 au pape Innocent IV, par l'intermédiaire de Plano Carpini. La lettre est écrite à l'encre noire sur un papier jaunâtre, ses dimensions sont de 112 x 2o cm. Elle fut découverte en 192o aux Archives de Castello du Vatican. Le sceau mongol en écriture ouigoure est rouge, il a été appliqué deux fois: à l'endroit où les deux morceaux de papier de la lettre sont collés (au milieu) et à la fin.

1 mo̤ngke tngri-yin

2 küčün̲tür yeke Mongγol

3 ulus̄-un dalay-in

4 qanu ǰrlγ il bulγa

5 irgen-t̲ür kürbesü

6 bṳsiretügüi ayutuγai

Fac-similé: P. P e l l i o t, op.cit.
Texte, traduction, commentaires: P. P e l l i o t, Les Mongols et la Papauté: Revue de l'Orient Chrétien III, 1922-23, 3-2o, surtout: 24-27. A. M o s t a e r t-F. W. C l e a v e s, Le sceau du grand khan Güyüg: HJAS XV, 1952, 485-495. C. D a m d i n s ù r ê n, Mongolyn uran zochiolyn tojm, Ulaanbaatar 1957, 35.
Texte: L. L i g e t i, MNyt.I,18.

IV

Inscription de Möngke
1257

L'inscription date de 1257. Elle fut découverte en 1954 dans le sumun Ara-bulak, province de Chövsgol. Actuellement elle se trouve devant le bâtiment de l'Académie des Sciences de Mongolie, à Ulaanbaatar. Il s'agit d'un court texte de 3 lignes en mongol et d'un texte plus long en chinois.

1 uruγun uruγiγar kedün kedün üyes-te
2 Möngke qaγan tümen tümen nasulatuγai ke-
meǰü Bars-tüge bosqaγul[....]
3 kürtele ane ǰabariγtu [?] buyan kürtügei

Fac-similé: N a m n a n d o r ž, D a m d i n s ü r ê n, R i n č e n, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: I. N a m n a n d o r ž, Mönch chaany gêrêlt chöšöö ba ordyg olž sudalsan tuchaj, Ulaanbaatar 1956, C. D a m d i n s ü r ê n, Mongolyn uran zochiolyn tojm Ulaanbaatar 1957, 35-36. C. D a m d i n s ü r ü n g, Mongγol-un uran ǰokiyal-un teüke, Mügden 1957, 54. Y. R i n č e n, L'inscription sino-mongole de la stèle en l'honneur de Möngke qaγan: CAJ IV, 1958, 130-138, avec 6 photos. N. P o p p e, Notes on the Monument in Honour of Möngke Khan: CAJ VI, 1961, 14-18.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 19.

V

Inscription sino-mongole de Qara-qorum
1346

L'inscription datée de 1346 provient du couvent bouddhique construit sur l'emplacement de l'ancien Qara-qorum, aujourd'hui Erdeni-dzou. Il n'en subsiste que des fragments dont l'ordre a pu être établi à l'aide de l'original chinois.

1 [.....]

2 [....] [... ...]ging luu ǰil-ṯur Qorum-a sa-
γuq̄u balaγasun orosiγuluγsan aǰuγu. qoyin-a

3 [... ... ...] sayi ordu-[ban] bosq̄aγuluγad te-
güneče ulam süm-e-yin ger bosq̄aγulur-un. deg-
tü n̲ödügülǰü keyid-i bosq̄aγulq̄u učir es-e bol-
ǰuγu

4 [... ... ...]luγad ye[ke bur]qan suburγan-i
qorin bürküküy-e aγui ündür gau bosq̄aγultuγai
kemen urad-i quraγaǰu bosq̄aγulq̄ui-ṯur

5 [... ...] songγuǰu ulam ulam [... qada]γalaγu-
luγsan-u tula süm-e-yin ger ülü udan sedkil-
-iyer bütügsen aǰuγu ene süm-e-yin ger keme-
besü

6 [... ... ...]gen-tü keyid[-i bosq]aγuluγad te-
de dotor-a burqan-nuγuṯi nom-un yosuγar ǰer-
geber orosiγuluγsan aǰuγui. γaq̄ai ǰil

7 [... ... ... qoyi]n-a γučin nigen od boljuγu.
Či-čing šim morin ǰil-tur suu-tu
8 [... ... ...]d-ün ǰoban bosqaγsan-i sedkiǰü.
ǰrlγ-iyar endeče Budasiri-yi ileǰü. Qorum šing-
un yiučing Örügtemür-lüge qadaγalaǰu
9 [... ... ...] kümün-ü nidün-i ǰ[...]elkü metü
čoγ-tu boljuγu. süm-e-yin ger-ün dotor-a γa-
dan-a deger-e ba door-a ǰiruγsan sigüsülegsen
10 [... ...] bolγaγsan-i alin-i maγta[ǰu] baraγda-
qu. orčin inu qoriyan nödüǰü qoyar dabqur ǰer-
geber γurbaγad qaγalγ-a-tu bolγaǰuγu. q-an-ača
11 [... ... ...] bögetele edügeki üile [a]d[alidqa-
basu] uridaqi-ača ülegü boluγsan aǰuγu. bing no-
qai ǰil arban nigen sara-yin doloγan sinede
12 [... ... kem]en öčibesü čingǰi Yiu-šim [...]
bičig-i ǰoqiyatuγai kemen
13 [... ... ...] törögülkü [...n] yosun-i bi maγui
uqaγ-a ügegü ker ügül[ekü .....]
14 [... ...] kökideǰü [?] törögülün manduγulurun
bügüde deger-eče door-a kürgeyü adalidqabasu
tariyan usulaqui-tur usun-i
15 [... ... ...] ulus bayiγulquy-a ǰoqistu γaǰar
buyu. tngri-yin mör kemebesü ümer-eče egüsüged
tümen ǰüil ed-i törögülǰü manduγulumu.
16 [... ...]-i enerin asaraqu bui adalidqabasu.

deger-eče door-a ündür-eče boγoni-tur

kürgekü̈i. ger deger-eče usun-i

17 [... ... ...] kemekü [...] tu̱rbel mital ü-

gegüy-e ulus̄ quriγaγsan erten-ü sam-q̄ong uu-

-di kemekün-i qoyitus ba Q-an

18 [.... ...] Qorum-a saγuq̄u balaγa[sun orosi]γul-

ǰuγu. Ögedei qaγan Mo̱ngke qaγan

ayan deger-e yabubasu ber kümün-ü

19 [... ... ...] burqan-u šasin nom-un yosun-i

čegeǰin [?] dotoraγan sedkir-ün nom šasin-i

delgeregülǰü ülü uq̄aq̄un mungqaγ-ud-i sayid u-

dumiyar uduy-a

2o [... ... ...] yeke kündülemtegü sedkil-iyer es-e

[... ...] ba süm-e-yi bosq̄aγulq̄u šiltaγan a̱-

yin kü bui ǰ-e. suu-tan

21 [... ... ...] ǰiluγ-a-tur-iyan oroγulq̄u yerü

[...]ǰuγu. bi maγui boγol Yiu-šim engke amu-

γulang čaγ-tur törögseber dotoγatu γadaγatu

balaγad-tur

22 [... ... ...] Qorum-ača iregsed ene süm-e-yin

[ger ... ...] Šemsi. Si-čön. Gengǰe. Vu-gen.

kiged γaǰar-a kürügsed ǰiči Qorum-a noyalan od-

ču.qariǰu

23 [... ... ...] balaγasun-tur bükün yeke süm-e

ger Qorum-un [....] kemeldübei. erte Šakimuni

burqan-u čaγ-tur nigen Čitavan neretü süm-e-

24

-yin ger orčin

24 [... ... ...] toyid-un saγuqu keyid nigen ǰa-
γun qorin bo[sqaγulbai ... ...]a qoyar kü
kümün bosqaγuluγsan aǰuγu. edüge ulus

25 [... ... nara]n singgekü-tür kürtele nigedüg-
sen-tür tere Čitavan süm-e [... ...] [? metü]
ündür yeke bögetele čoγtu uran bükü-ber

26 [... ... ...] aγula metü ündür bögetele Gandi-
ragud aγula-tur ber adali buyu tür[ün ... ..]

27 [... ... ...]u kemen nereyidčügü. Qing-ön ke-
mebesü yeke Mongγol ulus-un [....]

28 [suu-]dan degedüs tngri-yin ǰrlγ-iyar türün ö-
ber-ün ulus bayiγulun [... ... ...] učir [...
... ? tu]r masi nairaldun tengčeldümü. Qorum
bürün

29 urida Ön-čang luu neretü čölge bülege. [qoy]i-
n-a basa [... ... ...] bolǰuγu.
urida

30 suu-dan degedüs altan bey-e kürügsen balaγaṣun
ene metü čoγ-tu yeke süm-e[-yin ger] [....]

31 suu-tu qaγan-u altan čikin-tür kürgegüleged sa-
ča. ǰrlγ-iyar [....] č[ing ünen]

32 γayiqamsiγ sayin a ayimün yeke buyan-tu üi-
le-yi ker ügüleǰü baraγdaq[u ....]

33 terigüleši ügei čaγ-ača inaγsi-ta delekei u-

luš samaγuraγsan-u qoyin-a

34 Činggis qan töröǰü delem-e qaris-un qad-i de-

yileǰügü. yeke Mongγol ulus ba [....]

35 unaγsan nabčin-i [.....] č[ö]bl[en] [....]

36 küčüten [... ...]

Fac-similé: R a d l o f f, Atlas der Altertümer der Mongolei, pl. XLI et P o p p e, op.cit., ainsi que tous ensemble chez C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: V. K o t v i č, Mongoljskija nadpisi v Erdeni-dzu: Sbornik Muzeja Antropologii Etnografii imeni Petra Velikogo pri Rossijskoj Akademii Nauk V, 1918, 2o5-214. N. N. P o p p e, Predvariteljnyj otčet lingvističeskoj ekspedicii v severnuju Mongoliju za 1926 god: Otčet o poezdke na Orchon letom 1926 goda, Lgd. 1929, 1-25. F.W. C l e a v e s, The Sino-Mongolian Inscription of 1346: HJAS XV, 1952, 1-123,pl. I-XII.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 2o-24.

VI

Inscription sino-mongole de Qara-qorum
1348

Selon le texte chinois l'inscription portant sur la collecte du blé émane du yeou-tch'eng lang-tchong tsong-kouan de la province de Ling-pei (en transcription mongole Lingbui; elle est identique à Qara-qorum). Les 5 lignes en mongol se trouvent immédiatement au-dessous de l'inscription chinoise contenant 22 lignes. De l'autre côte de la stèle il devait y avoir un texte mongol plus long; sur la photo on ne peut déchiffrer avec certitude que le nom de Temüge. La date de l'inscription est, selon le texte chinois, 1348.

1 yekes ordas-un

2 Ụ̈mekei čing-ong-uun medel-ün Köke-balaγasun-a

saγuqu Luq-a[?] dan

3 si-čing daivu Lingbui šingun yiu-čing Temüge

4 čeule daivu soo-yiu-si-yin langčung J̌anggi [?]

5 ge-yi daivu Qoo-ning luu-yin sunggon Musawir [?]

noyan dan [? swq̄ 'wǰwk m''ǰy] olan čö-

gen-i ülüü ǰo[.... ..w.d'y ... ...?] .

Fac-similé: W. R a d l o f f, Atlas der Altertümer der Mongolei, planche XIV, fig. 1-2.

Texte, transcription, commentaires: G. K a r a, Inscription sino-mongole de Qara-qorum de 1348: Acta Orient. Hung. XXV.

C H I N E

LES EMPEREURS MONGOLS DES YUAN

Qubilai; Qān; Sečen qān; Che-tsou	1280 - 1294
Temür; Öljeitü; Tch'eng-tsong	1295 - 1307
Qaišan; Külüg; Wou-tsong	1308 - 1311
Ayurbarvada; Buyantu; Jen-tsong	1312 - 1320
Šedebala ou Sitibala; Gegēn; Ying-tsong	1321 - 1323
Yisün temür; T'ai-ting	1324 - 1328
Aragi bagi	1328
Tuγ temür (la première fois)	1328
Kušala; Qutuγtu; Ming-tsong	1328
Tuγ temür; J̌ayātu; Wen-tsong	1329 - 1332
Irinčenbal ou Rin-čhen dpal; Ning-tsong	1332 - 1333
Toγon temür; Chouen-ti ou Houen-tsong	1333 - 1368

VII

Monuments de Touen-houang

1

Inscriptions des pélerins
1323

L'inscription se trouve dans les grottes de Touen-houang, plus exactement dans la galerie qui mène à la grotte N° 6. Les 9 lignes sont gravées dans la paroi de roche, près de l'épaule droite d'un saint bouddhique. L'inscription fut exécutée en 1323 par un groupe de pélerins bouddhiques venus visiter la grotte.

Description: W. K o t w i c z, op. cit.

1 tngri-eče ǰaγaritu törögsen
2 su-lai [?] dotor-a bosaγsan
3 Šagimuni burqan-a bi-da
4 Ong baγsi . Buyan . Töleg-
5 -tögüs ten Sügčü-eče mürgür-e
6 ireǰü qariqui-tur bi Töleg-
7 -tögüs belge boltuγai kemen biči[bei]
8 Či-či γaqai ǰil doloγan sara-[yin]
9 qorin γurban-a

Fac-similé: Mission Pelliot I. Les grottes de Touen-houang. Tome premier, grottes 1 à 2o. Paris 192o. Planche XII.

Texte, traduction, commentaires: Władisław K o t w i c z, Quelques données nouvelles sur les

relations entre les Mongols et les Ouigours: Rocznik Orientalistyczny II, 1926, 24o-247.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. IV, 38.

Poésie imprimée

Cette poésie a été rapportée par P. P e l l i o t de Touen-houang. Tout ce que nous en savons, c'est qu'il s'agit d'une xylographie remontant au XIVe siècle. Pelliot avait l'intention de la publier et l'avait empruntée à cette fin de la Bibliothèque Nationale. Après sa mort la xylographie n'a pas réapparu. Pelliot en fit une copie écrite de sa main; il faut espérer que cette transcription se retrouvera. Les deux premières lignes de la poésie ont été éditées par Pelliot.

1 Ötögin eke-yin deger-e

2 öbösügen kü ibege ügei qočorba bi

Fac-similé: inédit.

Texte, traduction: P. P e l l i o t, T'oung Pao XXV, 1927, 148.

VIII

Inscription sino-mongole de Tchang Ying-jouei 1335

L'inscription bilingue remonte à l'année 1335, sous le règne de l'empereur Toγon-temür. La stèle a été érigée en l'honneur de Tchang Ying-jouei. Le texte mongol est une traduction exacte, mais non servile de l'original chinois. Le nom du traducteur est endommagé, et, par conséquent, difficile à déchiffrer; il s'agit peut-être de Sengge (à moins que ce ne soit qu'un fragment du nom), en revanche, le nom du calligraphe Buyan-temür est fort bien lisible.

/en écriture 'phags-pa:/

1 tay "u̯än č'i sï gu "ün̓ lu tay
2 fu lew yan̓ dïn č'ü ḫyin̓ ǰun̓ šü
3 pin̓ ǰan̓ ǰin̓ ši čü gui̯ ǰui̯ fun̓
4 gäi gui̯ gun̓ ǰan̓ ši sän "ün̓ bui̯

1 yeke Mongγol ulus̄-un čaγ-tur:
2 yung-luu-daivu Leu-yang ding-čuu qing-
-čungšü-[ši]ng bingǰang čing-ši čügui čui-
-vung Ġi-gui gung Čang Ying-šui-yin [....]
tula:

3 ǰrlγ-iyar bayiγuldaγsan bii tas buyu:

4 suu-tu

5 qaγan türün

6 yeke or-a saγuγad.

7 qong-taiqiu-ta delekei ulus-iyar kündülen taqiǰu uǰaγur-dan noyad-i kui-čing ön-tür qadaγalaγulun tüsiged. basa uridan-ača ǰug-iyer kučü ögügsed sayid aran-i songγuǰu keregleküi-tür. čung-čing önši. tungǰi-čeu-gung-wan-quu-duu-sung-ši-vuu. Čütung-i yung-luu daivu. sangon öggüged kui-čing

8 önši bolγan tüšiǰü γürban üyes-tür kürtele vungsing ner-e soyurqaǰuγu. Ön-tung γürban on qabur-un terigün sar-a-tur. qanlim ön-ü ši--geng keuši Čang Ki-yem. kui-čang-gau-yin gung--vung-keuši. Šang Ši-gen den-i bii tas-un bičig-i ǰoqiyaγulun: kui-čang-gau-yin čing-či keuši. Nau-nau-yi bičigülün. qan-lim-

9 -čingǰi Kkü Ši-ging-i manglay-yin bičig-i bičigülün. kui-čang-gau-yin gung-vung keuši Senge[?]-yi mongγolčilan orčiγulǰu. yi-wun-gem--ün titem Buyan-temür-i bičigültügei kemen:

10 ǰrlγ bolbasu. Ki-yem kiged ügüler-ün Čang Yin--šuy-a yung-luu daivu Leu-yang ding-čuu qing--čungšü-šing bingǰang-čingši čügui čui-vung Gi-gui gung vungsing ner-e ögteǰü amu Čang Ying-

-šui kemebesü Sön-ning-vuu-a aqu sayin ner-e oldaγsan uǰaγur-tu kümün aǰuγu. Sön-ning-vuu γaǰar-i.

11 Luu ong-a küčü öggügsen-ü tula:

12 Luu ong-a qariyatu bolǰuγu Čang Ying-šui-yin ebüge inu Čung-ken neretü aǰuγu. aburi inu usqal ǰibqulang čing ünen sedkil-tü bögetele nasu ürgülǰi sayin üile üiledküiber tendekin irgen imayi maši kündülen aǰuγu mün nasuda ügüler-ün qoyitus uruγ-a ed tabar ǰögeǰü ög-tele sayin ayali surγaγdaqu bui. ker-be ed tabar ǰögeǰü ögbesü. ǰaruǰu. baraqu čaγ bol-ǰu sayin

13 aγali aburi uruγ-un uruγ-a kürtele barasi ü-gei tus-a bolumu ǰ-e kemen ügülebesü. tere čaγ-tur olan irgen sayin üge kemen maγtaldu-γsad aǰuγui. etüge ači-yin köbegün inu Čütung. kui-čing önši-yin ner-e-tür kürügsen-ü tula alinčig inu Čung-ken-de čung-vung dai-vuu Ling--bui ding-čuu qing-čungšü-šing samǰi-čingši quu-gün čui-vung Sing-qoo-

14 -gün gung ner-e kürteged. yeke emege inu Lii oboγtai čui-vung Sing-qoo-gün vušin ner-e ög-teǰügüi. ebüge inu Bai-seng neretü. kičiyeng-gü uqaγatu ünen ǰoriγ-tu-yin tula.

Način noyan imayi derge oyir-a kesig-tür ya-
buγuluγad ali [...] ber üiles-i imaluγ-a eye-
tültün ağuγu. tere čaγ-tur Ying-šui doloγan
nasutan böged degegsi manduqu aburi edügülüg-
sen-ü tula.

15 Način noyan uqağu bürün köbegüčilen asaraγsan
ağuγu. yeke boluγad uqaγan bilig inu büsud-
-tača neng deger-e bolǰu üile-tür bisiγun sa-
yin. törölki inu ber siliγun üile-tür kiči-
yenggü ağuγu: Način noyan γürban
on ebečiyebesü. Ying-šui beyenggedün em. buda-
γa šülegen ǰoqiyan idegülün bosqui-tur. saγu-
qui-tur. γada γarqui-tur tedküǰü söni qonoqui-
-tur. bey-e-yi inu

16 darun barilan. ǰöge qalaγun-u čaγ-tur nimlaγun
ǰuǰaγan-i ǰoqiyan kemleged üdesi manaγar qaγa-
čal ügei ülü uyidun taqiγad ker-be oron debüs-
ker-tü edüi tedüi burtaγ bolbasu. öber-iyen u-
γiγad arčiγad büsud-ta egüsiyegdekü üile-yi
mün es-e berkešiyegsen ağuγu. Način
noyan-u ebedčin tuγuruγsan-u qoyin-a Ying-šui-
-yin ǰidte köbegüd-iyen

17 soyün ügüler-ün. bi ebečiyegsen-tür. ta köbe-
güd minu namayi taqiqu sedkil yaγun ügei aqu.
γaγča ǰ-e ebedčin minu tan-a derge oyir-a ireg-

dekü metü büsu-yin tula. taqin es-e čidaba ǰ-e ene Ying-šui köbegün minu čing sedkil-iyer kičiyegeǰü ebečiyekü ǰobalang-i minu uqaǰu γürban on-u ǰaγur-a nige üdür metü üǰügületele taqiǰu ebedčin-i

18 anaγuluγsan kemebesü. bügüde ene köbegün-ü küčüber bolbai. ene metü edüi čing sedkil-iyer taqin küčü ögügsen-i ta köbegüd minu buu umartadqun kemen barilduγuluγsan aǰuγu. qoyin-a Oločin ečige-yügen. Način noyan-u oran-a barildun tüsigdegsen-tür.

19 Sečen qaγan-a soyurqaγdaǰu törögsen ökin-iyen ögteged küregen bolbasu. urida ečige inu. Način noyan-u soyügsen üges-i sedkiǰü. Ying-šui-yi düled kündülen asaraγdabasu ber mün düled-te kičigen qataγuǰiǰu taqiγsan aǰuγu. tegün-ü qoyin-a. Oločin küregen--ü degü inu J̌irγuγadai dayiǰiǰu aq-a-yuγan. Oločin küregen-i abuγad. basa

2o Činggis qaγan soyurqaǰu uruγ-un uruγ-a kürtele barilduγulqu belge bolγan ögtegsen.

21 ǰrlγ-i ba yaγu ked-i küčümedeǰü abču ümegši odbasu. mün Ying-šui sedkir-ün noyan minu. Oločin küregen-i ene ada tülegen-eče aburan tonilγaγulun čidaquγu kemen qamtu odul-

čaγad ǰaγur-a. Oločin küregen-ü
amin-a qoor kürgegdebesü. Ying-šui ildün-iyer
sirqadabasu mün sedkir-ün sayid-un üge kemen
sonosuγsan minu bülege eǰen boluγsan kümün
büsud-ta güǰiregdebesü. daγaγči kümün qam-
tu üküldükü yosutu bui. bi eǰen-ügen
daγaǰu ükükü-yi yaγu berkešiyekü. niγ-a maγa
bi ükübesü eǰen-ü minu öd ügei güǰiregdegsen-
-i ken-iyer edügülkü kemen sedkiǰü ildün arγa-
bar saqiγčin aran-i önggeregülǰü orγuǰu ireged
ede üges-i
deger-e ǰiγabasu γadaγatan noyad-iyar asaγqa-
γulǰu. tede arad-i iregülegülǰü: eǰen-
-ügen ös aburaγad. basa uǰayur abču oduγsada
ǰrlγ ba yaγu ked-i bügüde-yi qariγulǰuγu: te-
güber
Sečen qaγan Ying-šui-yi soyurqaǰu belge bol-
γan. tabun ǰaγun čau sükes ögüged. tus
eǰen-tür-iyen šüdkügülün mün γaǰar-da-
γan qariγuluγsan aǰuγu. qoyin-a e-
ǰen inu ǰǫb es-e bolǰu köbegün inu Diu-
-a-bala-yi ečige-yügen or-a tüsibesü
Külüg qaγan-u döi soyurqaγdaǰu ögteged.
qong-guu kui-wun yi-vuu čin-šiu dai-čang
gung-čuu ner-e ögüged. Diu-a-bala küregen-e

ber Luu ong ner-e soyurqaǰu. ong-vuu yamun
bayiγuluγad noyad-i tüšiküi-tür. Luu-ong.
Ying-šuy-yin ǰüg-iyer küčü ögügsen-i sedkiǰü.
28 deger-e öčigülǰü yaǰung daivu ong-vuu bol[γan]
tüšiged. sön abču ögčügü. nayan qoyar nasu-
laǰu. ǰob es-e boluγsan-u qoyin-a türün
čung-vung daivu. Qonam qing-šing-samǰi-čingši
ner-e ögčü [... ... ... vung]singlaǰu. yung-
-luu-daivu Leu-yang ding-čuu qing-čungšü-šing
bingǰang-čingši čügui čui-vung Gi-gui gung
ner-e ögčügü. gergei
29 inu Gang-ši-ta Sing-qoo-gün vusin ner-e
ögčigi. qoyin-a basa Gi-gui vušin ner-e vung-
singlaγsan aǰigi Ying-šuy-yin ečige Bai-seng-
-e türün ge-yi daivu tungǰi tai-čang-li-yi
önši šang-king-guu-yin duu-ui Sing-qoo gün-
-qiu nökögete si-čing daivu Qonam Geng-bui
ding-čuu qing-čungšü-šing yiu-čing šang-quu-
-gün ner-e
30 nemen. mün kü uritu yosuγar Sing-qoo gün-gung
[nerebe]r vungsinglaγsan aǰuγu. Bai-seng-ün
gergei Ong-ši-ta Sing-qoo-gün-vušin nereber
vungsinglaǰig[i] Ying-šui γürban köbegütü
aǰuγu. yekemed inu Čütung. ded inu Daidulü.
γutuγar inu Sönlü neretü. Čütung-un aburi ke-

mebesü. naimtaγu kündülemtegü beyeben saqiγ-
či usqal aburi-tu bögetele ali-be [?] üiles-
-i [?]

31 neng qaγas üiledün aǰuγu tegüber. dai-
-čang gung-[jü.....] čuu imayi soyurqaǰu
angq-a türün ger-ün köbegüd duu-sunggon-vuu-
-yin sunggon bolγan tüšibesü. ge-yi-
-daivu sangon-iyar sön ögteǰügü.
Ten-li terigün on-tur.

32 J̌ayaγatu qaγan yeke or-a saγuǰu. Luu-
-ong-a [.....] ilčin ilegsen-tür ǰegün e-
teged-ün samaγuralduγsad čerigüd ker-be il-
čin-tür qoor ada kürgekügü kemen sedkiǰü tede
ilčin-i Čütung buljim tergegür-iyer qariγul-
ǰu ilegsen-i tede čerigüd medeǰü Čütung-i
bariǰu Šangdu-ta ögčü ilebesü mün arγ-a bi-
lig ǰoqiyaǰu toniluγsan aǰuγu. edügeki

33 qong-taiqiu kemebesü daį-čang gung-
-čuu Sengge aγ-a-tača törögsen-ü tula. Čütung-
-un čing ünen sedkil-tü bükü-yi dai-
-čang gung-čuu uqaǰu

34 qong-taiqiu-ta inǰe bolγan ögčigi. mün

35 [de]gedüs-ün derge čaγada yabuγad. angq-a urida
siken ši-geng keuši bolγan tüšigdeǰügü. qo-
yin-a si-šen daivu čung-čing önši ti-deu-

-čung-qing-wuu-gung-kuu. sui-luu-duu-sung-
gon-vuu-yin daruγ-a č[eu]-gung-wan-quu duu-sung-
-ši-vuu[-gon ?] inǰe tungǰi nereber bars̄ teri-
gütü altan gerege ögčü ger-ün köbegüd-ün min-
gγ-a medegülüǰügü. edüge

36 kui-čing-ön-ü önši bolγan tüsigdeǰü amu.
nököge köbegün Daidulü ger-ün köbegüd-ün
sunggon-vuu-yin sunggon üile-tür tüšigdeǰü amu.
γutuγar köbegün Sönlü üile-tür es-e barilduγul-
daǰuγ̄u. Čütung γürban köbegütü aǰuγ̄u. yekemed
Kilü aǰuγu. edüge ge-yi dai-vuu sangon-iyar tung-
-čing-ön-tür tungǰi bolγ̄an

37 tüsigdeged basa gün-muu-gem-tür aq̄alan
gem-king bolγ̄aγ̄ad. ti-deu-kung-qui-ggü-ši ded
köbegün inu Intu čeuli daivu šen-gung-si-king
38 tai-qong-taiq̄iu-tur köbegü[n] kesigün noyan bol-
γ̄an tüsigdeǰü amu. γutuγar inu Boralki neretü
aǰuγ̄u. ba Ki-yem eden-e uq̄abasu Čiu-yi neretü
bičig-tür ügüler-ün sayin üiles üiledügčin
ele bolbasu. qoyin-a o̤lǰei qutuγ kürkü belen
bui. basa erten-ü sayid-un üges-tür buyu ye-
ke ner-e-tür kürügsed noyaliγ[u]n [?] uridus
anu.

39 degedüs-tür ǰṳg-iyer küčü ögčü. ečige eke-tür-
-iyen taq̄imtaγu boluγ̄ad čing ünen sedkil-[...]

[s]ayin üile üiledügsen-ü tula. sayin ači
ür-e inu qoyitus uruγ-a kürkü siltaγan ene
buyu. edeger üges kemebesü tüg tümen od-tur
kürtele. düri dürsü bolqu üges ülügü bui. Ying-
-šuy-yin ebüge inu Čung-ken ügülegsen üge me-
tü ed-i könggelen aγali
aburi-yi degeǰilekü üge inu olan-a üliger bol-
γaγdaqui busuγu. ene üge čögen ber bögesü.
[qab]iy-a [?] inu aγui delger böged buyu qoyi-
tus uruγ inu ede üges-iyer yabun čidabasu.
baraši ügei egüri urtu-ta ölǰei qutuγ bolumu
ǰ-e egüber uqabasu. Čung-ken erten-ü sayid-tur
adali köbegüd-iyen söyügsen aǰuγu.
Način noyan-tur yabuqui-tur. üge-ben büsireg-
deged ali ber üiles-tür itegeǰü tüsigdegsen
aǰuγu. mün ber nasu Način noyan-a
sayin [?] üge duradqaγsabar. anu medelün ir-
gen-e masi tus-a bolǰuγui. qoyin-a Ying-šui.
Način noyan-tur yabuqui-tur. nasun üčügen bö-
getele usqal aburi-tu bükü-yin tula. Na-
čin noyan imayi uqaǰu derge yabuγulbasu. mün
ber
Način noyan-a čing sedkil-iyer küčü ögčü [...]
yabuγsan [?] aǰuγu. [?] Način noyan ügü-
ler-ün. bi urida imayi kümün bolumu ǰ-e kemen

sedkilege. sedkigseber minu bolba kemegsen a-
ǰuγu. elinčig inu ed tabar-i könggelen aγali
aburi-yi degeǰileǰü. köbegüd-iyen soyün sur-
γaγsan-u tula qoyitu törögsed uruγ inu ene me-
tü

43 degedüs-e ǰug-iyer küčü öggüged. qoyin-a Oločin
degü-yügen J̌irγuγaday-a abču oduγsan-tur mün
ber amiban ülü qairalan odulčaǰu. tede dayin-
-a sirqaγdabasu üküküiben yaγun-a be es-e bol-
γaǰuγui. aǰen inu Oločin-u amin-a qoor kürgeg-
debesü mün Ying-šui bars-un aman-ača tonilǰu
γaruγad mendü qariǰu ireǰü eǰen-ügen öd ügei
boluγsan-i

44 deger-e ǰiγaǰu ös aburaǰuγu. mün eǰen-ügen tu-
la čing ünen sedkil-iyer ači qariγulqu-yi
sedkikü inu. erten-ü sayid-tur adali buyu.
ene metü ong-vuu-yin ner-e-tür kürčü urtu
nasulaqu siltaγan inu egüber buyu. basa tngri-
-te ibegegdeǰü. Čütung metü sayin köbegün tö-
röged.

45 dai-čang gungǰü-te soyurqaγdaǰu.

46 [suu-tan dege]d[üs]-[ün derge ?] čaγada yabuγad.
yeke üile-tür tüšigdegsen-ü tula γürban ü-
yes-tür kürtele. yeke nereber vungsinglaγad
köbegüd ači-nar inu ber

47 [suu-tan] degedüs[-ün] derg[e] oyir-a yabuγsan-
-tur qoyin-a sayin üiles urusqu usun [.....]
metü tasulši ügei iremüi ǰ-e. edüge ene metü
48 [ǰrl]γ-iyar bii [tas bayiγulda]ǰu üiledügsen
sayin üiles-i anu mon-a qoyin-a egüri urtu-ta
geyigülküi kemebesü. uridus anu
49 degedüs-e ǰug[-iyer] küčü ögüged. ečige eke-de-
gen taqimtaγu boluγsan-u siltaγabar bolbai
ǰ-e. tegüber ba üiledügsen sayid üiles-i anu
ǰergeber ügüleged. edüge šlüg-iyer maγtan ayal-
γulay-a.

ner-e aldarsiγsan Čang Ying-šui
sayid ečige eke-teče töröged.
tegüs čing aγali aburi-tu bolǰu
engke sayin čaγ-tur učiraǰuγu.

5o Način [noyan] ǰegün eteged darun saγuǰu
sayin ner-e inu aldarsiγsan-tur
Ying-šui üčügen on böged yabubasu
čing sedkil-i inu temdeg-e medeǰügü.

Način noyan-a köbegüčilen asaraγdaǰu.
ner-e ba soyurqal kürtegsen-tür-i
nasuda ači qariγulquiban duradču
sedkil-iyen kedüiken kičigen [?] oriyaǰuγu

öngge čirai inu usqal ǰibqulang alaγčin

51 ügei [.... ... čing s]edkil-tü bolǰu

üde manaγar kičigen qataγuǰiγad

türün-eče üǰügületele nigen čaγ-iyar yabuǰuγui.

Oločin noyan küregen boluγsan-tur

düled imayi suyurqan asaraǰu

qoyin-a maγun aran samaγuralduγsan učir-tur

eǰen-ügen amin-a qoor kürgegsen-i enerijügüi.

ter-e metü ayul-tu ükül-eče.

eǰen-ügen aburasu kemen sedkiǰü

52 munda [.....]r-iyan [....] širqadabasu ber

ildün arγabar ǰoqiyaǰu γarčuγui.

eǰen-ügen öd ügei boluγsan-i ǰiγabasu.

53 degedüs-ün sedkil ber [a]lǰaγaǰu.

čerigüd-iyer dayin aran-i bariγuluγad.

ekilegsed-i anu ülidkeǰügü.

ös abuγsan čab inu aldarsiγad

uqaγ-a ügegü maγun-i uruγsida kesegülǰü.

ene metü yeke ner-e-tür kürčü

uruγu nasu inu

54 tngri-te ibegegdegseben bolbai ǰ-e

egenegte sayid üiles üiledügsen-ü tula
qoyitu uruγ inu ǰoqildun [.....]gdeǰü
kög daγun metü nayiralduγsabar
sayin aburi inu erdini metü. degeǰilegdeǰügü.

ali-be üiles-tür tüsigdebesü
čidaquy-ača kičigen qataγuǰiǰu
čing sedkil-iyer küčü ögügseber
degedüs-ün oyir-a čaγa[d]a yabuγulǰuγui.

soyurqaγdaǰu [ye]ke üile-tür tüsigdegseber.
uridus-a inu Gi-gui gung nereber vungsing-
laǰu
qoyitus uruγ inu örüsügsen-ü tula
ǰegün eteged-ün irgen-e sayisiyaγdaǰuγui.

narasun čigöresün modu-tu kegür-tür
yeke bii taš bayiγulǰu
uridus-uγan üiledügsen sayid üiles-i
uruγsida [?] uqaγan dayuriyaγulun kičige-
gülǰügüi.

ǰrlγ-iyar ene bičig-i ǰoqiyalγabai.

ǰrlγ-iyar kui-čang [....]-keuši-ön-ü gung-vung-
-keuši vung-čing-daivu [....]yen [?]-gon [....]

mongγolčilan orčiγulǰu. vung-yi-daivu yi-wun tidem [... ... ... keu]ši gem-ging-yin gon Buyantemür bičibei. Ön-tung γürban on qabur-un terigün sar-a-ta

Fac-similé: T a m u r a Jitsuzō, Udanjō fukin ni gempi wo saguru: Mokogaku I, 1937, 62-82, avec 2 planches. F. W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: F.W. C l e a v e s, The Sino-Mongolian Inscription of 1335 in Memory of Chang Ying-jui: HJAS XIII, 1950, 1-131 et pl. I-XXXV.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 44-58

IX

Inscription sino-mongole de J̌igüntei

1338

L'inscription a été exécutée en 1338, sous le règne de l'empereur Toγon-temür, en mémoire de J̌igüntei. Elle fut découverte en 1935 par la mission Haneda.

01 ǰrlγ-iyar bayiγ̄uldaγsan ž-in-seng sung-
gon-
02 -vuu-yin daruγ̄ači J̌igüntey-yin yabu-
γ̄uluγ̄san
03 sayid üiles-i uq̄aγ̄ulq̄ui bii taš̄ buyu ::

1 Dai-Ön kemekü. yeke Mongγol ulus-un čaγ-tur.

2 ǰrlγ-iyar bayiγuldaγsan čung-šün daivu čuu-šai-
-ž-in-seng duu-sunggon-vuu-yin daruγači J̌igün-
tey-yin bii taš̄ buyu J̌igüntei kemebesü uǰaγur
Sengge aγ-a-ṯa inǰeš̄ bolu[n] ögteǰü
Luu qari-ṯur kürbesü. Diwubal-a ong imayi
masi dotonalun asaraquibar anu

3 yasun-ṯaγan Qongγirad bolγaǰu Sön-ningvuu
balγasun-ṯur saγulγaγsan aǰuγu. ą̈čige inu
Ą̈ǰen nereṯü. aγali aburi yabudal inu sayin-u tu-

la-ta olan qari-yin irgen imayi ačige [me]tü
kündülen aǰuγu ǰigüntei bürün morid üked qonid
aduγun-a ǰeber
büküiber. sayin kümün manaγulsun bolγan tüsiǰü
ebesün usun daγan aduγun-i belčigeǰü es-e ber
ǰoγsaγulbasu ende tende ülü butaran kedün tü-
med-te kürtele öskegülügsen aǰuγu. [ad]uγun-i
ayin ǰoqis-iyar öskegülür-ün mün nasu büri ü-
güler-ün namayi irgen medegülün
tüsibesü. mün ene kü metü ǰasan čidaqu bülege
bi kemen aǰuγu. anu ortu dotor-a bürün i-
mayi sayisiγsan maγtaγdaǰu ardem-tü büküy-yin
tula. Diwubala ong imayi yeke ü[il]e
qadaγalan čidamu ǰ-e kemen nasuda.
deger-e üǰegülsü kemebesü. ǰiči mün odun barabasu
bidan-u ortu dotor-a yambar be üile bolbasu.
ǰaruγdaqu keregtü kümün ügei bolǰuγu kemen öči-
ǰü bürün. imayi gon-ling-sui-luu-dabu-[y]ing-
-[v]ang-čuu-šai-ž-in-seng-ding-qu-sen-leng-duu-
-sunggon-vuu-yin vu daruγači bolγaγad
čeu-le-daivu sangon-iyar sön soyurqaγuluγsan a-
ǰuγu. qoyina basa iγduriγulǰu čungšün daivu sang-
-on-iyar mün sunggon-vuu-yin daruγači bolγan. sön
öggegülǰügü. teyin yabuγad arb[a]n ülegü od bol-
ǰu qadaγalaγsan ed sang-un oraqu γarqu üile-yi

ǰoqis-iyar bolγan

8 qadaγalaγad od büri niǰiged tümen ülegü sükes arbidqan ülegül[e]n. anu ortu-tur kereglekü ed sükes-i tügetele güičegen bögetele irgen-i ber ülü alǰiyaγulun aǰuγu teyin ber bö[ge]sü.

Diwubala ong erdem uqaγan inu daγus-

tala ǰaruγdaqu üile ügei kemen nasu qairalan

9 aqui-tur Čii-či γutuγar on γurban sara-yin arban sinede döčin qoyar nasun-daγan Daitu balγasun-tur ǰöb es-e bolγaǰu anu ortu dotor-a aq-a degü-yügen aldaγsan metü med[el]ün ir-gen inu ačige-yügen kekügeglečegsen sitü em-genin aǰuγu kedün üdür-ün

lo qoyina anu balγasun-u γadana emün-e örön-e ǰüg Qon-qi-ling dabaγan-u uγ-tur buquγsan a-ǰuγu. edügeki

11 tai qong-taiqiu Luu-gui-qong-guu-qui-wun-yi-vuu--čin -šiu dai-čang gungǰü Sengge aγ-a-yin ökin buyu. türün

12 J̌ayaγatu qaγan-a ögtegsen-ü qoyin-a.

13 qaγan asaγur-un J̌igüntey-yin. köbegüd inu buyu-γu kemebesü Sargesgeb neretü köbegün bui ke-megdeǰü ačige inu sečen sayin bülege. köbegün ber inu sečen sayin kü buyu ǰ-e kemen in[ǰes] bolγan γuyuǰu abču kesig medegülüged.

14 yeke or-a sayuγsan-u qoyina vungčin-ku-yin
tidem tüsigsen nökögedte šang-gung-šuling.
qoyina čišing-šešin. edüge gung-seng-vuu-yin
vu-sunggon bolγan vungkün-da[iv]u sangon-iyar
sön soyurqaǰu ögčügü. edüge.

15 qaγan düled soyurqaγad ačige-yin inu yabuγuluγsan
sayid üiles-i olan-i daγuriγaγulun kegür-tür
inu bii tas bayiγultuγai bii tas-un bičigi.
bi Ge qioši-yi ǰoqiyatuγai kemen.

16 ǰrlγ bolǰuγu. bi onobasu

17 suu-dan degedüs nigüleskü isiyekü [?] sedkil-
-iyer uluš-iyan aγuy-a dölegen-e bariγsan-u
tula. olan qari-yi oraγuluγad nigedkekü silta-
γan ene kü bui ǰ-e. edügeki Mongγol irgen bi-
čig erdem es-e ber surbasu nigeken üge ügüle-
kü dütüm üile üi[l]edkü dütüm erten-ü sečed sa-
yid-[un]

18 üile-tür toqiyaldun neyilmü. siltaγan inu
yaγun kemebesü. tngri-yin ǰayaγabar törögsen kü
bui ǰ-e ǰigüntei bürün. sayid üiles-i taγalaǰu
üiledügči bögetele ögiyemür aγsan aǰuγu öl[ös]-
küleng-tür budaγan daγaraγsan-tur degel qubča-
sun [nasu]n-tur kürügsed-te beri ba[γulqui]

19 öki be γarγaqui-tur nemesün ükügsed-te yasun
bariqu küčün nemeǰü ögün aǰuγu. on büri eyimü

üiles̄ kedün-te be bütegen aǰuγu. J̌igüntey-yin
ene metü sayin ǰoriγ-tur inu [a]dali. imayi
ker-be tngri nigülesigeǰü nasun urtu bolγa-
γad üǰügür qiǰiγar[-un üile]
20 qadaγalaγulun es-e bögesü. šing. tai-yin yeke
üile qadaγalaγuluγsan bögesü. ülügü bolqu bü-
lege. ker maγ-a edüiber qočorčuγu. qairan-tai
gergei inu Adar neretei nasun ǰalaγu-turiyan
er-e-yügen ǰo̤b es-e bolbasu önöčin köbegün-i-
yen manduγulǰu asaraγ̄ad
21 čing ǰoriγ-iyaran beyeben ariγun-a saqiǰu sa-
γun aǰiγai. köbegün inu ber nilq-a büküi-degen
a̤čige-yügen keküdeglečeǰü önöčin qočorbasu.
kičigen. [a]maraγuluγsabar a̤čige-yin ǰal[γamǰi]
abu]n čidaǰuγu. a̤čige-eče inu ulam köbegün inu
Sargesgeb
22 degedüs̄-e ene metü t[.....]γdan soyurqaγdaγad i-
madača ulam basa süidügsen a̤čige-yin inu urida
yabuγuluγsan sayid üiles̄-i geyigülün
23 degedüs̄-e soyurqaγdaǰu bii tas̄ bayiγulǰu öǵtekü
inu ötögü boγod-un uruγ-ača ülegü ülügü bui
J̌igüntei
24 degedüs̄-e ǰüg-iyer belgetey-e küčü ögügsen-ü tu-
la. soyurqaǰu ögtegsen ed sükes-ün toγan. Dai-
-dii γurban on-tur

25 yeke taiqiu soyurqaǰu tabun menggü sükes. nigen
qas̄ büs-e ögügsen aǰuγu. Čǐ-dai terigün on-
-tur

26 Külüg qaγan soyurqaǰu tanatu tomuγ-a. nigen
menggü süke. tabun sükes čau. nigen qas̄ ayaγ-
-a ögügsen aǰuγu. Qong-king terigün on-tur.
dai-čang gungǰü Senggeragi aγ-a Sining medel-
ün [Yeu]-qoo-bu-a [?] γaǰar-a bükü γaǰad-tača
tabin king γaǰad-i soyurqaǰu

27 ögüged basa niǰigeged altan ba [.....] qas̄
ayaγ-a sabas ögügsen aǰuγu:

28 Buyan-tu qaγan soyurqaǰu tabin sükes čau. qorin
kibutan törges

29 yeke tai-qong-taiqiu soyurqaǰu nigen. altan sü-
ke. tabun menggü süke. basa qorin qibutan tör-
ges ögügsen aǰuγu. Čǐ-čii terigün on-tur.

30 Gegegen qaγan soyurqaǰu nigen mingγan sükes čau.
arban qibutan törges ögügsen aǰuγu. Ten-li te-
rigün on-tur.

31 J̌ayaγatu qaγan soyurqaǰu qoyar mingγan sükes čau
ögügsen aǰuγu. köbegün nigen Sargesgeb neretü.
edüge gung-seng-vuu-yin vu-sunggon buyu. ači
köbegün nigen Čeu Qošang neretü aǰuγu. bi Ge
qioši onobasu [tngri γ]aǰar-un ayur yeke del-
ger büküiber tümen ǰüil ed-i öber-e öber-e ni-

gen

32 üile-tür ǰoqistay-a törögülün aǰuγu. adalidqaba-
su morin-i anǰasun ülü tataγulun. üker-i ülü
unuqu metü üčügen mod-i quγur egüdkü. yeke mod-
-i niruγun tulγ-a bolγaquy-a ǰayaγaγsan me[t]ü
yeke-yi kereglekü-tür üčügen-i kereglebesü
sečed-te ġarügdekü üčügen-i

33 kereglekü-tür ǰiči yeke-yi kereglebesü. sečed-
-te γadaγalaγdaqu buyu. J̌igüntei kemebesü sa-
yin külüg morin-tur adali bögetele maγuqan na-
siγai morid-luγ-a qamtu yabuγsan metü narasun
čigöres[ün] yeke mod-tur adali bögetele. üčü-
gen ed-i ġagüdküy-e kereglekü metü tüsigdegsen-

34 -tür-i öber-iyen ülü omoγsin tus-yuγan ġamüne
aqui bükü sedkil-iyer küčü ögügsen aǰuγu. ami-
tui-tur-iyan uqaγan bilig-tür inu adali es-e
kereglegdebesü ber ǰoġb es-e boluγs[an]-u qo-
yin-a.

35 degedüs-e ene metü soyurqaγdaqu inu köbegüd ači-
nar inu sayid törögsen-ü tula bolǰuγu ǰ-e ene
bayiγuluγsan bii taš ġagüri urtu-ta esi boluγad
uruγ-un uruγ inu öbede ü[....] öskü boltuγai.

36 ǰrlγ-iyar ge-yi daivu Daitu-luu-duu-sunggon-vuu-
-yin sangon gem-tai-šing-vuu-yin čeuǰü Qitad-
-un ayalγus-ača Mongγol-un ayalγus-tur nayira-

γulγan orčiγuluγad manglay-yin bičig [sel]te
bičiǰü tegüskebe ::

37 Či-ön dötüger on wuu bars̄ ǰil tabun sara-yin
qorin nigen-t̲ür bayiγulbai ::

·Fac-similé: T a m u̲ r a, Jitsuzō̄, Udanjo fukin ni gempi wo saguru: Mōkogaku I, 1937, 62-82, pl. 2. F. W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: F. W. C l e a v e s, The Sino-Mongolian Inscription of 1338 in Memory of J̌igüntei: HJAS XIV, 1951, 1-104 et pl. I-XXXII.

Texte: L. L i g e t i, MNyt, I, 59-66.

X

Inscription sino-mongole d'Aruγ wang
1340

L'inscription gravée sur pierre en 1340 fut découverte par la mission d'Ollone. La stèle se trouve actuellement en Chine, dans la ville de Kouen-ming, province de Yun-nan. Cf. B. Ja. V l a d i m i r c o v, Sravniteljnaja grammatika, 35. F. W. C l e a v e s, The Sino-Mongolian Inscription of 1362: HJAS XII, 1949, 11-12.

/en écriture 'phags-pa:/

1 "u̯in nam "u̯aṅ

2 caṅ gi̯iṅ buė

1 tngri-yin küčün-tür

2 qaγan-u suu-tur

3 Aruγ Ün-nam ong üge manu bi ąne γaǰar-
-tur kürčü ireǰü nigen ber sayin üile es-e üi-
ledbei ker maγ-a kiǰü ąndekin ötögüs irged

4 bolǰu bürün nadur bui taš bayiγulba ąn-
dekin ötögüs be irgen be ügülemü Bayiγu Aguu-a
Tügel den köbegüd dayiǰiγsan-u qoyina

5 irged manu masi yadaǰu ükügsed manu qo-

čorba ülegsed manu qoγolai yadaǰu qoγolai e-
riǰü yorčiba yorčiγsad ber manu olan bülege
edüge kemebesü

6 ükügsed ber manu ạdegegsen metü bolba
yorčiγsad ber manu bügüde qariǰu irebei

7 Taisi ireged tariyan ber manu sayin bol-
ba irged manu qudaltu kikün ber uridu yosun-
-tur adali kemen bui taš bayiγulqu siltaγan
ạne bui

8 ạde ötögüs be irgen be ạne metü ügüle-
ǰü bui taš bayiγulba ạne bui taš kemebesü mi-
nu sayin yaγun aqu

9 J̌ayaγatu qaγan-u suu-tür ečige ạkes-i uritu bu-
yan-u siltaγan-tur bui ǰ-e ạde ötögüs be ir-
gen be minu metü maγui yaγun sedkikün

lo qaγan-u suu bui ǰ-e edüge bi Aruγ sedkibesü

ll dai-čang gungǰü-yin asaraγsan-u ači

l2 ečige ạkes-i teǰiyegsen ači qariγulun
sedkigdekün metü bui kemen öber-ün ạmčüs
sükes-iyen Küngǰüsi-tür ǰaγun tabin süke čau
ögčü od büri asiγ-iyar inu

l3 Dai-sang-ging noom-i delgegülǰü

l4 qaγan-tur buyan irüger öggüged basa

l5 dai-čang gungǰü-yin asaraγsan-u ači

l6 ečige ạkes-i teǰiyegsen ači qariγulun

6o

kemen mün süm-e-tür čangǰü bolγan ögbei ane.

17 Dai-sang-ging noom-i delgegülkü sükesi kemebesü minu amčüs sükes buyu ked ber

18 aq-a degü uruγ-taqi nökör següder boγal aran kiged buu temečetügei kemen bariǰu ya-buquy-a Küngǰüsi süm-e-tür

19 lingǰi ögbei

2o lingǰi manu Či-ön ǰirγuγan on luu ǰil qabur-un terigün sara-yin qorin tabun-a Gon--yim-gau-ta bükü-tür bičibei

Fac-simile: L u v s a n b a l d a n, op. cit.; K a r a, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: Ch. L u v s a n-b a l d a n, Arug vangijn chošoonij bičig: Studia Mongolica IV, fasc. 6. Ulaanbaatar 1962, 123-136, avec une planche. (Dandiny "Dzochist ajalguuny tolj" ba tuunij taljbaruudyn tuchaj tovč mêdeê: Studia Mongolica IV, fasc. 1-7. Ulaanbaatar 1962.) G. K a-r a, L'inscription mongole d'Aruγ, prince de Yun--nan: Acta Orient. Hung. XVII, 1964, 145-173. F. W. C l e a v e s, The Lingǰi of Aruγ of 134o: HJAS XXV, 1964-1965 (1965) 31-78.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 67-69.

XI

Inscription sino-mongole de Tchong-wei
1348

L'inscription provient de Tchong-wei, province de Ning-hia. Son texte chinois est légèrement endommagé, mais il a pu être complété à l'aide d'une monographie locale. Le texte mongol a été gravé sur la stèle 37 jours après le texte chinois. L'inscription mongole, aujourd'hui déteriorée, est datée de 1348.

Description: F. W. C l e a v e s, op. cit.

1 Vung-či dai-vu Irγai daruγači Tamǰu Qay-a yamu-
nudun ger-ün debisker ayaγ[a] [.....]
2 quluγan-a ǰil Či-čing naiman on namur-un teri-
gün sar-a-yin arban doloγan[-a] [.....]

Fac-similé: F. W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: F. W. C l e a v e s, The Sino-Mongolian Inscription of 1348:HJAS XXVII, 1967, 76-1o2, planches I-VIII.

XII

Inscription sino-mongole de Hindu
1362

La stèle qui porte l'inscription a été érigée sous le règne de l'empereur Toγon-temür, en 1362, en honneur d'Indu ou Hindu, wang de Si-ning. Le texte mongol est une traduction libre, à plusieurs endroits un remaniement du chinois; il est dû à Esen-buqa; le nom du calligraphe qui fut chargé de graver l'inscription sur la stèle est Buyan-temür. L'inscription bilingue est connue depuis longtemps; cf. P. P e l l i o t: Journ. As. 1913 I, 453, Asia Major II, 1925, 288.

1 yeke mongγol ulūs-tur

2 ǰrlγ-iyar Si-ning

3 ong Intu-ta

4 bayiγuldaγsan bii tas buyu

1 ǰrlγ-iyar Dai-Ön yeke Mongγol ulūs-un Si-ning
ong Intu-ta bayiγuldaγsan bii tas buyu:

2 ǰrlγ-iyar čungšü-šingun samǰing Ui Suu-yi bii
tas-un ayalγus-i ǰoqiyaγulbai: Ting-gui gung
siken dai-keu-ši Čang Ki-yi bičigülbei: čung
šü-šingun yiučing Činging-bay-yi manglay-yin
üsüg-i bičigülbei: čungšü-šingun soočing Esen-
buq-a-yi mongγolčilan orčiγuluγad uiγurčilan
bičigülbei

3 mǫngke tngri-yin ibegeliber yeke Mongγol ulus-
-un qan-i narbay-yi nigedkegülün ǰayaγadaγsabar
delekey-yin eǰen
4 Činggis qaγan tngri-yin ǰoriγ-i daγan ümetü γa-
ǰar-ača yeke üile-yi bütügen altan beyeber
ulus qamun ayalan yabuγsan dötüger on-tur Ui-
γudun qan inu Barčuγ-ard iduγ-qud medelün ir-
gen-iyen abuγad oroǰu
5 suu-tu
6 Činggis qaγan-i daγan baraγun eteged Sartaγčin
ayan ayalan yabuǰu ǰǫb ǰǫgiyer kücü öggün u-
lus qamulduγsan-u siltaγabar olan-ča doton-a
soyurqaγdaγsan aǰuγu: qoyin-a qad qad-un čaγ-
-tur ber iduγ-qud-un sayibar oroǰu ulus-un
emün-e kücü öggügsen ǰerge-yi inu degeǰilen
soyurqaǰu anda
7 quda uruγ barilduγsan-ača eǰiy-e kürtele e-
güri urtu-ta soyurqaγdaqu siltaγan kemebesü
iduγ-qud öber-ün tüsimel-iyer-iyen iregei ü-
dügüi üiles-i urida böged uqaǰu tngri-yin ǰo-
riγ-i daγan yabuγsabar bolbai ǰ-e edüge čung-
šü-šingun bingǰang Oron-u uridus-un uǰaγur
barilduǰu iregsen-i ǰergeber
8 ügüley-e Či-čing qorin qoyaduγar on dörben
sara-tur

9 ǰrlγ-iyar bi Ui Suu-yi bingǰang Oron-u uridus-un kegür-tür bayiγuldaqu bii tas̄-un ayalγus-i ǰoqiyatuγai kemegsen-tür ǰoqiyan egüskeǰü daγusuγai üdügüy-e basa gemčas bičig-iyer duradqar-un degedüs-e Oron-u čing ünen-iyer küčü öggügsen ǰerge-yi uqabasu uridus-a inu ong ner-e nemegdekü bui kemen

10 čungšü-šingun noyad-iyar öčigülbesü ečige inu Intu-ta Si-ning ong ner-e soyurqaǰu ögbei mün on ǰirγuγan sara-tur basa bi Ui Suu-yi bii tas̄-un ayalγus-i ǰoqiyaγulun: Čanki-bar bičigülün: Činging-bai-bar manglay-yin yeke üsüg-i bičigülün Esenbuq-a-yi mongγolčilan orčiγuluγad bičigültügei kemen

11 ǰrlγ boluγsan-u siltaγabar bi Ui Suu ulam-ča bolγabasu bingǰang Oron uǰaγur baraγun eteged Bis̄-baliγ-a nuntuγ-tu uǰaγur-dan-u uruγ aǰuγu: elinčüg inu Qar-a Uiγud-un γaǰar-a bükü-tür iduγ-qud-ta qalqanliγ dodoγ ner-e ögteǰü noyalan yabuγsan aǰuγu: qalqan kemebesü gerisge metü γaǰiγu dayisun-i

12 qalqalaǰu qariγulqu-yi kemeyü: dodoγ kemebesü ötögüs-ün guiloγo ner-e inu aǰuγu:

13 suu-tu

14 Činggis qaγan tür-ün ulus qamun yabuqui-tur mün

qalqanliγ Qar-a dodoγ iduγ-qud-tur šüdkün du-
radqaǰu

15 suu-tu

16 Činggis qaγan-u er-e-yi ülü ǰobaγan aγta-yi ülü
kölörgen sayibar oroǰu kücü öggügseber soyur-
qaγdaǰu irgen ǰasaγulun tüsigdebesü egenegte
degedüs-e ačilan kücü ögkü-yi erkilen ulus-a
qoor-tu üiles-i eten tus-a-tu-yi yabuγuluγsa-
bar olan-a masi sayisiyaγdaγsan aǰuγu: ene a-
yan imayi vungsinglar-un

17 si-šen daivu Šemsi dingcu qing-čungšü šingun
yiučing Van-yang gün-gung ner-e soyurqaǰu ög-
güged gergei inu Taγai qunčui Tuγan-qus nere-
tü Uiγud-un γaǰar-a bükü-tür iduγ-qud-ta Ana
tngrim ner-e ögtegsen aǰuγu: ene ayan Van-
-yang gün vušin ner-e soyurqaǰu

18 ögbei: ebüge inu Ataibuq-a qataγu ǰoriγ-tu ba-
γatur ǰirüke-tü bükü-yin siltaγabar ada-tu üi-
le-tür učirabasu ber qataγu ǰoriγ-iyan ülü qa-
riγulun aγsan aǰuγu: qoyin-a elinčüg inu Qar-a
yiučing ebedčin kürteǰü alǰangγu boluγsan-tur
köbegüd-iyen iregülǰü geriyes üge talbir-un

19 ta ülü untuγaitan nasuda uruγsi ǰigdün kičigen
yabuqu-yi erkileged uridus-un sayin ner-e-yi
buu γutuγadqun kemegdegsen-ü tula mün Atai-

buq-a bingǰang üiledtekü ken üiles-i ülü ü-
leden čidaqui-ča güičegen üiledügsen aǰuγu:
qoyin-a Duu-a Busm-a dan
köbegüd bulγ-a bolbasu mün Ataibuq-a Qočqar
iduγ-qud-i dayan yeke törö-yin emün-e küčü
öggün yabuγad bulγ-a-yi burčiγsan-u qoyin-a
basa Uiγud-un γaǰar-a Biš-baliγ-tur čerig
ayan-u üile ǰedkür boluγad ulus irgen toγta-
γan yadaǰu dumduγalǰaγsan-tur [?]
Qar-a Qočo-tur negüǰü ireged qotod balaγad
nemen bosqaǰu qoruγan ba yoγuryas erügülün
nödügülǰü ulus-iyar-iyan bolǰu γaγča ǰoriγ-
-iyar qoton bekilen sitügeleldün bükü-tür
Duu-a dan köbegüd arban qoyar tümed čerigüd-
-iyer qoton-u čaγada kürčü bürin qadqulduqui-
-tur
mün Ataibuq-a üküküiben ülü talγan yeke törö-
-yi sedkiǰü beyenggedün sitügeleldün qadqul-
duγad olan-ča uruγsi yabuǰu temdegtey-e küčü
öggügsen-ü siltaγabar imayi itegeltü tuγ-tu
čerigüd-ün noyan bolγan tüsiged darqan ner-e
ber öggügsen aǰuγu: qoyin-a iduγ-qud
deger-e aγulǰan γarču irebesü mün Ataibuq-a
aγruγ-iyan abuγad dayan ireküi-tür ǰobalang-
-ud-i ülü talγan ǰaγur-a berke čöl-nuγud-i

toγuluγad Yungčang-tur kürbesü γaǰar usun-u
nayir ǰoqis-tu amun künesün elbeg-tü-yin tu-
la dotoraγan oyisiyaǰu orosin Yungčang-a
24 nuntuγlaγsan aǰuγu: mün Ataibuq-a ǰo̤b es-e
boluγsan-u qoyin-a angq-a urida ya-čung dai-
vu sangon-iyar siken či keuši ner-e nemeǰü
öggüged darui-tur basa čing-vung-daivu Tam-
ǰu šingun samǰing bolγaγad udaγaran basa kü
si-šen daivu Šemsi šingun yiučing ner-e
25 nemeǰü ögčügü ene ayan basa yunglu daivu Tam-
ǰu šingun bingǰang čingši čuu-gui čui-vung
Sin-gui gung ner-e nemeǰü öggüged ǰo̤b es-e
boluγsan gergei inu Šumaγ-a qadum eke inu Ta-
γai qunčui-ta soyurqaǰu öggügsen ner-e-yin
yosuγar ner-e nemeǰü ögbei: qoyin-a Sin-gui
tai-vušin
26 ner-e ögčügü: köbegüd inu γurban aǰuγu: yeke-
med inu Terkün-buq-a: ded inu Alinbuq-a: γu-
tuγar inu Intu kemebesü bingǰang Oron-u ečі-
ge inu aǰuγu: mün Intu esen büküi-tür-iyen
nasu köbegüd-iyen so̤yün suryar-un ta köbegü-
ked nasun üčügüken ali-be ǰobalangud-i es-e
27 üǰebei tariyan-u üile-yi erkileǰü ǰṳb ǰṳgiyer-
-iyen aman qoγolai teǰigen qataγuǰiγad či-
daqui-ča sayin üile üiledčü maγui üile buu

böged üileṯüdkün ečige eke-ṯe törögüldegsen
ba teǰiyegdegsen ači-yi masi [kü]nṯü-ṯe sed-
kiǰü ɣabuγad aq-a degü kümün-lüge bodoraldu-
basu erke
28 omoγ-iyan ülü ǰiγan öber-eče dorodus üčüged-i
buu basumǰilan öber-ečegen erdem-tü sayid-
-luγ-a aq-a degü barilṯu ker-be
29 degedüs-e soyurqaγdaǰu oralaγuldabasu beyeben
ariγun-a saqiǰu kičigen uruγsi ǰigdün yabuγad
čing ünen ǰoriγ-iyar degedüs-e ačilan küčü
ögküiben erkilen irgen-i öber-ün köbegün siba-
γun meṯü taγalaǰu yabubasu ta eregü qoor-tur
ülü oroγad mon-a mon-a qoyin-a
3o sayin ner-e tanu egüride aldarsiγuldamui ǰ-e
edeger üges kemebesü tan-a uqaγdaqu bui kemeg-
sen aǰuγu: mün Si-ning ong Inṯu egenegte čing
ünen ǰoriγ-iyan beye-yi ačan [?] bolγan erki-
leǰü yabuqu-yin tula γaǰarliγ ele [i]rgen ima-
yi künd[üle]n aγsan aǰuγu: qoyin-a
31 Či-šün qoyaduγar on qubi sara-yin arban dör-
ben-e ebeḏčin kürteǰü ǰo̱b ǰiron nasun-ṯur-iyan
tngri-yin ǰayaγan-a güičegdebesü yasun inu
Yungčang-un ǰegün eteged Gün müren-ü qiǰaγar-a
orosiγuluγsan aǰuγu: imada angq-a urida vung-
-kün daivu libu-

32 -yin langǰung ner-e soyurqaǰu öggüged darui
čung-šün daivu libu-yin šil[a]ng ner-e ne-
meǰü öggüged udaγaran basa ge-yi daivu libu-
-yin čangšü ner-e nemeged basa si-dii daivu
Šemsi šingun yiučing bolγaγad basa yunglu
daivu Tamǰu šingun bingǰang bolγaγad basa
Gi-gui gung

33 ner-e nemeǰü ögčügü ülü udan darui-t̲ur basa
Si-ning ong ner-e soyurqaǰu öggüged qanlim-
-ön-ü noyad-iyar sitiu [?] kemekü šilüg-tü

34 sön bičigülǰü öggüged Si-ning ong-un vušin inu
Buyanǰin kemebesü Köden eǰen-ü or-a saγuγsan
Ging ong-un baγsi Uqari-yin ökin inu aǰuγu
angq-a urida vungsinglar-un Dai-qing-ken gün
bolγan: nököge-te Van-yang gün-gün ner-e ög-
güged. γutuγar-

35 -ta Gün vušin ba Gün tai-vušin: Gi-gui tai-
-vušin ner-e öggüged ǰo̤b es-e boluγsan-u
qoyin-a ene ayan basa Si-ning ong vušin ner-
-e soyurqaǰu ögbei: mün Si-ning ong tai-vu-
šin Či-čing arban naimaduγar on ǰirγuγan sa-
ra-yin

36 arban dörben-e ǰo̤b dalan doloγan nasun-t̲ur-
-iyan ebed̲čin-iyer ügei bolǰuγu: imada-ča
ǰirγuγan köbegüd törögsen aǰuγu: yekemed inu

Bolodbuq-a: ded inu čungšü-šingun bingǰang
Oron: γutuγar inu Buyan: dötüger inu Bayan
Suu-čiu-y[i]n tungǰi boluγsan aǰuγu: dabtu-
γar inu
37 Tuγluγ edüged-tür Isin-a čölge-yin sunggon:
ǰirγuduγar inu Derbiš čümui-ön-ü sem-ön bui:
ači köbegün inu tabun aǰuγu: Buq-a Tamǰu čöl-
ge-yin vubun: Manglai-buq-a Tamǰu gongvu:
Baiǰu qing-yamsi-ön-ü tüsikün: Yolbuq-a gem-
-siu-gui-ši-vuu-yin samgun
38 J̌amuči: mün bingǰang Oron kemebesü Si-ning
ong-un ded köbegün inu aǰuγu: tür-ün üile-tür
barildur-un čišing šešin-če dai-sinungsi-yin
gingli: ü-tay-yin gemča-üši: libu-yin ön-ui-
lang bingbu-yin langǰung boluγad mün bu-yin
šilang iγduriγulǰu
39 yabuγad Quu-nam Česi Geng-dung γurban dau lem-
vangsi-yin vuši tüsigdeged Daidulu-yin da-
ruγači čungšü soo-si-langǰung: libu-čangšü:
šingun samyi Daitu liuši: Qaraǰang šingun sam-
ǰing: sönǰing-ön-ü tungǰi: basa Daidulu-yin
daruγači: üši-tay-yin čišü: čümui-ön-ü tung-
ǰi:
4o čungšü-šingun yiučing boluγad darui-tur de-
gegsi iγduriγulǰu bingǰang bolγan tüsig-

deged udaγaran basa γurban-ta üyelen degegsi
iγduriγulun soyurqaγdaǰu čungšü-šingun
aqalaqu b[in]gǰang tüsigdeged yin-sing-yung-
lu daivu sangon ögteǰü yabuγad darui-tur ba-
sa gimsi-gonglu daivu
41 sangon nemeǰü öggüged qaš nišan ber subutu
ǰisün altan büs-e soyurqaγdabai: bi ǰ-e Ui
Suu bingǰang Oron-luγ-a nigen yamun-tur e-
güri od qamtu neyite soyurqaγdaǰu üile qada-
γalan tüsigdegsen-če bolγabasu aγali inu ǰ[i]b-
qulang deger-e oyin inu gegegen ulus-un yeke
42 üile-tür dadmaγai bükü-yin siltaγabar dotor-
-a ba γadan-a üile-tür tüsigdegsen-tür ǰo̤b ya-
buγsan sayin ner-e inu olan-a temdegtey-e u-
qaγdaγsabar
43 suu-tu
44 qaγan soyurqaǰu imayi tulqu ner-e-tür kürgeged
ulus-un yeke üile-yi qadaγalaγulǰu üde mana-
γar kegüdel [?] ügei
45 altan čirai-tur oran γarun yabuǰu asaraγdaγad
öber-ün beye qad-ta ner-e ber soyurqal uridus-
-tur-iyan be ong ner-e kiged soyurqaγulqu ke-
mebesü γaγča nigen üdür-ün kičigel qataγuǰil-
-iyar güičegsen busu egenegte uyidqari ü-
gei üǰügülen küčü öggügseber a̤yin soyurqaγ-

dabai ǰ-e

46 qaγan eǰen manu Oron-i ene metü belgetüy-e so-
yurqan küčü öggügsen ǰerge-yi inu uǰaγur-ča
üǰügür-tür kürtele bičigülǰü bii taš-tur
čoγulγaγulqu siltaγan kemebesü uruγsida düri
dürsü bolγaǰu olan tüsimel-i qomuγalǰaγulqu-
-yin tula buyu ǰ-e: bi üčügüken boγol tü[s]i-
mel Ui Suu ülü čiđaqu budaγu oyitu

47 kümün bögetele urida tobčiyan ǰ-e qadaγalaγ-
san-ča siltaγalan yadaǰu ayuγad ämiged bii
taš-un ayalγus-i silüg selte ǰoqiyaǰu nögčig-
sen uridus-un anu ner-e-yi iren odun yabuqu
mör deger-e bayiγulqu siltaγan kemebesü

48 degedüs-ün küntü ači-yi busiren sedkiǰü edügü-
lün aldarsiγuluγad qoyitus-i ber qomuγalǰa-
γulquy-a buyu ǰ-e

49 beler-če Uiγud-un qan inu:
Biš-baliγ-a orosin saγun aǰuγu:
berkesiyel ügei baγatur er-e töröǰü:
bekileǰü ulus-iyan sayitur ǰarčimlaǰuγu::
γaǰiγu dayisun-i qalqalaǰu oyir-a es-e qalγaγsan:
qaltaril ügei qadqulduǰu sayiban oldaγsan:
qadaγalaγsan mingγan-iyan abuγad Qamil-a tal-

biγsan

5o qaγan-a küčü öggün n[e]güǰü Yungčang-a nun-

tuγlaγsan::

öskületeng urtu modun uryubasu ele oi-tur:

uǰaγur inu gün-e ündüsüleyü ötegen-ü küi-tür:

ülü töridün debülbesü bulγ nasuda urusqal-tur:

urusuγad naγursiǰu ülü sirgiyü ali-be čaγ-tur::

51 qaγan-ča Si-ning ong ner-e soyurqaγdaγsan Intu:

qaladaǰu köbegüd-iyen bariγuluγsan aǰuγu: če-

geǰiben nimtu [?]:

γaγča Oron-u küčü öggügsen-iyer ǰo.b inu küntü:

qamuγ bügüdeger neres-iyen bičigülbei bii

taš-tur qamtu ::

köbegüd uruγ činu qotolaγar:

kereglegdeǰü ǰergeber noyalabai:

gerelǰü ǰasaγ-ča beyes-iyen saqiquibar:

52 ken-e ber maγui es-e kemegdebei::

suryaǰu ele öggügsen so.yüger-i činu:

söni üdür saqiǰu es-e unurtabai [=umurtabai]:

suu ǰali-yi ǰalbariǰu yabuγsabar

soyurqal kürtebei üküsen ba amitu-tur::

γadan-a Gün müren neretü siltegen-tür-i:
γayiqamsiγ-a bosqaǰu amu kegür-ün ger-i
53 qaγan-u ǰrlγ-i saisang-ud-ta kürtegsen-tür-i:
qaγalγ-a-tur činu bii tas̄ bayiγulbai yeke-te
teli::

urtu-ta üiledügsen-iyer sayin udq-a:
uruγ-iyar manduba öbedegsi saγča:
ülü ele uyidun baribasu sedkil-iyen γaγča:
uruγsi-ta maγtaγulqu-yi yaγun erütele bui
tan-a ::

54 Či-čing qorin qoyaduγar on bar̄s ǰil arban sara-
-yin arban qoyar-a bayiγulbai:: satu satu ::

Fac-similé: T a m u r a Jitsuzō, Udanjō fukin ni gempi wo saguru: Mōkogaku I, 1937, 68-82 et 2 planches. F. W. C l e a v e s, op. cit.
Texte, traduction, commentaires: F. W. C l e a v e s, The Sino-Mongolian Inscription of 1362 in Memory of Prince Hindu: HJAS XII, 1949, 1-133 et pl. I-XXVII.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 7o-82.

XIII

La xylographie sino-mongole du Hiao-king

Traduction mongole de l'ouvrage confucéen sur la piété filiale. Le nom du traducteur est inconnu. La xylographie consiste en 38 feuillets desquels manquent les feuillets 1a et 38b; il est cependant possible que ce dernier n'ait jamais porté de texte. Des mots difficiles ou impossibles à lire se trouvent aux endroits suivants: 12b2, 37a1-4, 37a6, 37b2-2; nous avons marqué par des points les lettres qui manquent, et là où les mots manquants ont pu être restitués sans difficulté, nous avons mis les parties complétées entre crochets. L'édition présente ne comprend pas le texte chinois, mais la place des caractères chinois est marquée par des crochets.

La traduction mongole se lit en même temps que l'original chinois, de la manière suivante: chaque paragraphe /I-XVIII/ commence à la ligne par le titre chinois, suivi, dans une ligne séparée, du titre mongol. Les titres sont disposés non pas en haut de la page, comme les autres lignes, mais quelques caractères plus bas. A l'intérieur d'un paragraphe le texte chinois est divisé en plusieurs parties, chaque partie est suivie de sa traduction mongole en écriture ouigouro-mongole. Chaque feuillet contient 7 lignes imprimées. L'ordre des feuillets va, selon la manière mongole, de gauche à droite, comme dans nos livres, et non, de droite à gauche, comme dans les livres chinois.

On a daté la xylographie d'abord de l'époque des Ming, puis de la fin de l'époque des Yuan. Il n'est pas inpossible que l'exemplaire aujourd'hui connu ait été effectivement publié à la fin de l'époque des Yuan, d'autant plus qu'il semble avoir été exécuté à l'aide de clichés très usés. En ce qui concerne la traduction, et même la mise au point des clichés, elles doivent remonter à une époque beaucoup plus ancienne, sans doute au début du XIVe sinon à la fin du XIIIe siécle. En effet, dès 1307 il existait de la traduction mongole du Hiao-king une xylographie en écriture 'phags-pa. Tout porte à croire que la variante en écriture ouigouro-mongole date d'une époque encore plus ancienne.

Description: W. F u c h s - A. M o s t a e r t, Ein Ming-Druck einer chinesisch-mongolischen Ausgabe des Hsiao-ching: Monumenta Serica IV, 1939-1940, 326. W. F u c h s, Analecta zur mongolischen Übersetzungsliteratur: Monumenta Serica XI, 1946, 54.

1b 1 törö yosun qoyar-iyar delekei ulus-i ilüb-

tege[n]

2 ǰasaγsan-u tula [ ] irgen oryan

3 -iyar anu nayiralduǰuγui [ ]

[degedüs]

4 dorodus-tur kürtele čimaliqai ügey-yi uqa-

muyu[u či]

5 kemebesü [ ] Singsi saγurin-ača-

γan ǰay[ilaǰu]

6 ügüler-ün [ ] Šim uqaγ-a ü[gei]

7 qamiγ-a uqaqu [ ] Kungvusi [ügü-

ler-ün]

2a 1 taqimtaγu kemebesü aγali aburi-yin töb u-

ǰaγur

2 [bu]yu [ ] sǫyül suryal egün-eče u-

lam

3 [ ] saγurin-daγan saγu bi

4 [čimadur] ügüleǰü ögsü [ ]

5 [ ] bey-e baldar üsün mariyan bolǰu

6 [ečige ek]e-eče törögüldebei emigeǰü qayi-
ralaǰu es-e
7 [ebde]gülbesü taqimtaγu bolqu-yin angq-a
2b 1 uritu üile buyu [ ]
2 [ ] yabudal-iyan orosiγulǰu törö yosu-
γar
3 yabun sayin ner-e qoyitus-a aldarsiγuluγad
4 ečige eke-yin sayin-i manduγulbasu taqimta-
γu
5 bolqu-yin üǰügülekü üile buyu [ ]
6 taqimtaγu kemebesü ang [=neng?] türün e-
čige eke
7 -degen tabiγlaqu [ ] nököge inu qan
3a 1 kümün-e čing ünen-iyer küčü ögkü
2 [ ] eden-i bütügen čidabasu yabudal-iyan
3 orosiγulqu-yin ečüs inu ene bolu
4 [ ] Mauši bičig-tür uridus-iyan ülü
5 duradqu busu uridus-un yabudal-iyar aγali
aburi-ban
6 tegüskegdekü kemeǰügü
7 [II]
3b 1 qan kümün-i ügülekü qoyaduγar bölög
2 [ ] Kungvusi ügüler-ün
3 öber-ün ečige eke-yügen taγalabasu busu kü-

mün-i

4 siγu odquiban emigegdekü [ ]

5 öber-ün ečige eke-yügen kündülebesü busu

6 kümün-i könggeleküiben emigegdekü [ ]

7 [ ] taγalaqui

4a 1 kündülekü töröber ečige eke-tür čidaquy-ača

2 tabiγlaγad ene suryaγulibar ulus irgen-e

3 delgeregülǰü dörben dalai-tur kürtele düri

4 dürsü bolγan yabuγulbasu qan kümün-ü taqim-

taγu

5 bolqu-yin yosun ene bolu [ ]

6 [ ] Šangšü bičig-tür qan kümün ǰǫb-

tey-e

7 üiledügseber narbai ulus udum-iyar inu sa-

yiǰiraǰuγui

4b 1 kemeǰügü

2 [III]

3 qari-yin eǰed-i ügülekü γutuγar bölög

4 [ ] deger-e bolǰu es-e

5 erkilebesü ner-e inu yeke ber bolbasu ada

6 tüligen ülü boluyu [ ] ed

7 -iyen čenen qayiralaǰu ǰasaγ törö-yi saqin

5a 1 qataγuǰibasu tügem-e dügüreng bolbasu ber ülü

2 bisqariqu metü [ ] ner-e

3 yeke bolǰu ada tüligen es-e bolγabasu te-

günčilen

4 nasuda noyalaqu nereber ayu [ ]

5 [ ] tügem-e dügüreng bolǰu es-

-e bisqariγulbasu

6 tegünčilen nasuda bayan-iyar kü ayu [ ]

7 [ ]

5b 1 bayaǰiqu noyalaqu qoyar-iyar beyes-ečegen

es-e ele

2 angγiǰiraγulbasu tendeče sayi ötegen eke-te

3 tariyan-u ongγod-ta taqil-iyan güičegen

4 čidaγad irgen oryon-i nayiraγulun čidayu

5 ene kemebesü qari-yin eǰed boluγsad-un

6 taqimtaγu yosun bolu [ ]

7 [ ] Mauši bičig-tür silgüdüged ayuγad

6a 1 gün čegel-ün dergede yabuqu metü nimgen

2 mölsün deger-e gečkikü sitü emigegdekü‌i ke-

meǰügü

3 [IV]

4 noyaliγudun ügülekü dörbeduγar bölög

5 [ ] uritu boγdas qad-un

6 orosiγuldaγsad qubčad-tača busu bolbasu

7 emüsküiben emiyegegdekü‌i [ ] uritu

6b 1 boγdas qad-un ügülegdegsed törö-tü üges-eče

8o

2 busu bolbasu ügüleküiben emiyegegdekü̈i [ ]

3 [ ] uri̲tu boγdas qad-un yabu-

γuldaγsad

4 aγali-tu yabudal-ača busu bolbasu yabuqui-

ban

5 emiyegegdekü̈i [ ]

6 [ ] tegüber yosun-ača eteged üges-

-i ülü

7 ügülen törö-eče eteged üiles-tür es-e

7a 1 yabubasu aman-ača γaruγsan üge beye-yin

2 yabudal ilγaγ-a ügei boluyu [ ]

3 [ ] üges-iyen delekei deger-e qa-

miγ-a

4 be ügülebesü ber gem ügei boluγad yabudal-

-iyan

5 delekei deger-e qamiγ-a be yabubasu čima̲dqu

6 γoluqu ügei bolu [ ]

7 [ ] ede γurban ǰüil-i tegüsken

7b 1 čidabasu tendeče sayi uridus-da̲γan taqil ta-

biγ-

2 -un üile saqin čidamu ǰ-e ene kemebesü

3 noyaliγudun taqimtaγu yosun bolu [ ]

4 [ ] Mauši bičig-tür erte ǰi[l]da ülü

5 osoldan qan kümün-tür kičigen küčü ögteküi

6 kemeǰügü

7 [V]

8a 1 üile-tür tüsigdegsen irgen-i ügülekü

2 dabtuγar bölög

3 [ ] ečige-degen tabiγlaqu

4 törö-yi abču eke-degen tabiγlabasu taγalal inu

5 nigen bolu [ ] ečige-degen

6 tabiγlaqu törö-yi abču qan-daγan tabiγlan

7 abasu kündülel anu nigen kü bolu [ ]

8b 1 [ ] tegüber eke-yügen taγalaqu

2 yosun-i qan-iyan kündülekü törö-yi neyite

3 bolγaǰu tabiγlaγdaqu ečige bui ǰ-e [ ]

4 [ ] taqimtaγu töröber qan-tur

5 kučü ögbesü čing ünen sedkil bolu kündülekü

6 töröber öber-ečegen yekes-tür tabiγlabasu ǰoqidaγ

7 bolu [ ]

9a 1 [ ] čing ünen sedkil ǰoqidaγ

2 qoyar-i ülü enden degedüs-e kučü öggün či- dabasu

3 tendeče sayi ögtegsen soyurqal-iyan ba mör- -iyen

4 eǰelen čidaγad uridus-daγan taqiqu üile-yi

5 saqin čidamu ǰ-e ene kemebesü üile-tür

6 tüsigdegsen aran-u taqimtaγu yosun bolu

7 [ ] Mauši bičig-tür

9b 1 erte bosqui-tur üdesi untaqui-tur ečige eke-

2 -yin törögüldegsen-iyen sedkiǰü ülü böged

3 γutuγaγdaqui kemeǰügü

4 [VI]

5 olan irgen-i ügülekü ǰirγuduγar bölög

6 [ ] tngri-yin dörben čaγ-un

7 aγur-i keregler-ün γaǰar-un [ǰ]rliγ-i uqaǰu

10a 1 tariyalaγad [ ]

2 beyeben qataγuǰiǰu ed-i qayiralan čenen ǰaru-

ǰu

3 ečige eke-yügen teǰiyegen čidabasu ene böged

4 olan irgen-ü taqimtaγu yosun bolu [ ]

5 [ ] tegüber

6 qan kümün-eče olan irgen-tür kürtele

7 taqimtaγu üile-yi ekileǰü ba üǰügülen es-e

10b 1 čidaγsad-ta qoor ada es-e kürtegsed

2 ügei bui ǰ-e kemeǰügü

3 [VII]

4 tngri γaǰar kümün γurban yosun-i

5 ügülekü doloduγar bölög

6 [ ] Singsi ügüler-ün

taqimtaγu

7 törö masi menegün ayui yeke aysan ağuyu

lla 1 kemebesü [ ]

2 Kungvusi ügüler-ün ene taqimtayu törö ke-

mebesü

3 tngri-yin urtu-ta orosiqu yağar-un

4 nayirayulun öskekü irgen-ü nasu aburid-ta

5 yabuydaqu yabudal bolu [ ] tngri

6 yağar-un urtu-ta orosiqu yosu bükü-yin

7 tula kümün üligerleǰü dayan yabuqu ene

llb 1 buyu [ ] tngri-yin gegegen-

2 -iyer yağar-un yarli-bar delekei degerekin

irgen-ü

3 ǰoriy-ud-i dayan ǰasaysan-u tula [ ]

4 [ ] söyül suryal-i es-e ber

5 ǰarčimlabasu öbesüben bütügeyü ulus-un üile

6 es-e ber iryuilabasu öbesüben tübsigeridüyü

7 [ ] uritu boydas qad ede

l2a 1 söyüger-i uqaǰu irgen oryon-i suryayuldaqu

2 törö ağuyu [ ]

3 tegüber ayuya tayalaqu-yi uridalayulbasu ir-

gen

4 oryon öbesüben böged ečige eke-yügen

5 es-e qoǰidayulǰuyu [ ] sayin

6 ayali aburi nayiramtayu qoyar-i dayatala

toyulyağu

7 ögbesü irgen oryon öbesüben böged aburi

12b 1 yabudal-iyan egüsken kičiyegeǰügü [ ]

2 [ ] kündülemtegü buy[....]amtayu

qoyar-i uridalayulbasu irgen

3 oryan öbesüben böged temečeküi-ben talbi-

ǰuyu

4 [ ] törö yosun kög dayun

5 qoyar-iyar udubasu irgen oryan öbesüben bö-

ged

6 nayiraldun ǰoqilduǰuyui [ ]

7 tayalaqui yoluqui qoyar-i ǰiyaysan-iyar

tungyayaǰu

13a 1 ögbesü irgen or[yan] ǰasay kömdeküiben emi-

geǰügü

2 [ ] Mauši bičig-tür Čiu

3 ulus-tur gegegen uqayatu baysilayči Yin o-

boy-tu

4 noyan bükü-yin siltayabar irgen oryon tegün-i

5 egeren qaraldaǰuyui kemeǰügü

6 [VIII]

7 taqimtayu [törö]ber ilari ǰasaqu naima-

duyar

13b 1 bölög

2 [ ]

3 [ ]

4 [ ] Kungvusi ügüler-ün erten-ü gege-

gen qad

5 taqimtaγu töröber delekei ulus-i ǰasar-un

üčüken

6 qari-yin tüsimed-tür törö-yi taqi ülü

7 endegülün bögetele gung qiu bai si nam keme-

kü tabun

14a 1 ǰüil yekes noyad-i yaγun ügületele bui tegü-

ber

2 qamuγ qari ulus-un bayasqulang sedkil-i anu

3 abuγsabar mün uritu qad-tur inu taqir-a

4 iregsen aǰuγu [ ]

5 [ ] qari-yin eǰed

6 qariban ǰasar-un önečid belbisüd-i ülü

7 könggelen töröber asaran bögetele üile-tür

14b 1 kereglegdegsed arad-i ba irgen-i yaγun

2 ügületele bui tegüber olan irgen-ü bayasqu-

lang

3 sedkil-i anu abuγsabar müd uritu eǰed-tür

4 inu taqir-a iregsen aǰuγu [ ]

5 [ ]

6 noyalaqu kümün ger-iyen ǰasar-un boγol si-

begegčid-

7 -tür törö-yi ülü endegülün bögetele em-e

15a 1 köbegün-i yaγun ügületele bui tegüber gergen

2 tudqar-un bayasqu sedkil-i anu abun čidaγ-

sabar

3 ečige eke-tür inu tabiγlan čidaǰuγui [ ]

4 [ ] egünü siltaγabar esen

5 bükü-tür ečige eke-yin sedkil amuyu taqil

6 taqibasu sür-tür anu kürteyü [ ]

7 [ ]

15b 1 tegüber delekei ulus ǰoqiraǰu tübsigeri-

düged ada

2 tüligen ülü bolun todqor-tu samaγu üiles

3 es-e kü edüǰügü ene kemebesü gegegen qad

4 taqimtaγu sedkil-iyer delekei ulus-i ǰa-

saqu yosun

5 bolu [ ] Mauši bičig-tür

6 qan kümün yeke uqaγan aγali aburi-tu

7 bolbasu dörben eteged-ün ulus daγan

16a 1 daγuriyayu kemeǰügü

2 [IX]

3 boγda sayid-un ǰasaγsan-i ügülekü

4 yisüdüger bölög

5 [ ] Singsi

6 ügüler-ün boγda sayid-un aγali aburi anu

7 taqimtaγu bolquy-ača deger-e basa nemeg-

dekü

16b 1 anu ügey-ügü kemen emiyeged asaγun abasu

2 [ ] Kungvusi ügüler-ün

tngri

3 γaǰar-un ǰaγur-a qamuγ amitan-u dotor-a

4 kümün-eče degetü ügei [ ]

5 kümün-ü aburi yabudal taqimtaγu bolquy-

-ača

6 degetü ügei [ ] taqimtaγu bol-

qu anu

7 kündülegdekü ečige-teče degetü ügei [ ]

17a 1 [ ] ečige-yügen kündüler-ün

2 tngri-tür tenggečen taqiquy-ača degetü ü-

gei

3 eyimü törö Čiu gung neretü kümün-eče

4 bolǰuγui [ ]

5 [ ] erte Čiu gung kemebesü ortu-

-yin

6 emün-e keger γaǰar-a tngri-yi taqir-un

7 elinčüg-iyen Qiu-si-yi tngri-tür tenggeče-

gülǰü

17b 1 taqin ečige-yügen Wun ong qan-i

2 qarsi-turiyan tngri qan-luγ-a tenggeče-

gülǰü neyite

3 taqiquy-ača ulam [ ]

4 [ ] dörben dalay-yin

5 dotoγun bükün qari-yin eǰed tüsigdegsed

6 üileber-iyen taqir-a iregsed aǰuγui ene

7 metü boγda sayid-un aγali aburi taqimtaγu

18a 1 bolquy-ača deger-e basa yaγun ǰ-e aqu

2 [ ] tegüber kümün ečige eke-türiyen

3 čiqulalaqu kemebesü ebüdügčege nilq-a ü-
čüken-eče

4 boluyu [ ] ečige eke-yügen teǰigen

5 tabiγlaqu qataγuǰil inu üdür üdür-eče öbesün

6 nemegdeyü [ ] boγda

7 sayid qataγuǰil-ača ulam kündülemtegü bol-
qu-yi

18b 1 suryan čiqulalaquy-ača ulam čing ünen-iyer

2 taγalaqu-yi suryan aǰuγui [ ]

3 [ ] boγda sayid-un

4 soyül suryal-i es-e ber ǰarčimlabasu öbesün

5 butümǰi boluyu ulus-un üile-yi qataγuda es-e

6 iryuilabasu öbesün tübsigeridüyü siltaγan a-
nu

7 yaγun kemebesü töb uǰaγur taqimtaγu bolquy-
-ača

19a 1 ulam bolǰuγui [ ] ečige

2 köbegün-i taγalaqu aburi kemebesü tngri-yin

3 ǰayaγabar buyu qan qaračų-yin nayiramtaγu
törö
4 tegüneče ulam boluyu [ ]
5 [ ] ečige eke törögülür-ün
ǰalγamǰi
6 barilduγulquy-ača degetü ügei qan metü ečige
7 -degen daruγ-a asaraγdaγsan ači-tača küntü
19b 1 ügei [ ]
2 [ ] ečige eke-tür-iyen
3 ülü čiqulalan ǰad kümün-tür čiqulalabasu
4 aγali aburi-tur ǰočin kemegdeyü ečige eke-
5 -yügen ülü kündülen ǰad kümün-i kündülebesü
6 törö-tür ǰočin kemegdeyü [ ]
7 kündülegdekü-yi könggelen könggelegdekü-yi
ǰiči kündülebesü
2oa 1 irgen-e barimtalaγdaqu üliger ügei bolu [ ]
2 [ ] sayin-tur
3 ülü ǰoqin čọm ada-tu tülige-tü üile
4 egüskegčid teyimün arad kedün ber noyalaqu
5 ner-e olbasu siliγu sayid-ta ülü
6 degeǰilegdeyü [ ] siliγu sayid
ǰiči teyin
7 busu [ ] üge-yi onoǰu ügülegdekü [ ]
2ob 1 olan-a bayasqaqu üiles-i sedeǰü yabuγulda-
qu [ ]

9o

2 [ ] aγali aburi nayiramtaγu qoyar-i kün-
dülegdekü [ ]
3 [ ] üile-dügsen üile-yi düri dürsü
4 bolγaγdaqu [ ] törö aburi-yi [s]in-
ǰilegdekü [ ]
5 [ ] kündülekü aburi-yi kümün-eče üli-
gerlegdekü
6 [ ] edeger üiles-i irgen-i
7 ǰasabasu irgen oryan čoγ ǰali-tača ayuǰu
21a 1 aγali aburi-yi inu taγalayu [ ] üliger-
leǰü
2 enggesigeyü [ ] tegüber aγali
3 aburi-ban sǫyül suryal-i bütügeged ulus-un
4 üile-yi be tungγaγan čidayu [ ]
5 [ ] Mauši bičig-tür siliγu sayid aran
6 törö yosuban qamiγ-a endegülkü kemeǰügü
7 [X]
21b 1 taqimtaγu yabudal-i belgedekü arbaduγar
bölög
2 [ ] Kungvusi ügüler-ün [ ] ta-
qimtaγu
3 köbegün ečige eke-yügen tabiγlar-un [ ]
4 [ ] nasu aqui-tur kündülemtegü sedkil-
-iyen

5 erkilegdekü̈i [ ] teǰigen tabiγlar-

-un

6 bayasqaγulqu-yi erkilegdekü [ ] ta-

γulid<u>b</u>asu

7 sedkil-tü bolǰu erüküiben erkilegdekü̈i [ ]

22a 1 ügei bolbasu γasalqui-ban erkilegdekü [ ]

2 taqil taqirun qataγuǰiǰu ǰarčimlaquiban

erkilegdekü

3 [ ] ede tabun ǰüil-i

4 tegüskeǰü yabun čidabasu tendeče sayi e-

čige eke-

5 -degen tabiγlan čidaγči kemegdeyü [ ]

ečige

6 eke-<u>t</u>ür tabiγlaqu kümün [ ] bürin-

7 -eče deger-e bolbasu erkeben ülü ǰiγaγda-

qui

22b 1 [ ] bürin-eče door-a bolbasu sa-

maγu

2 üile ülü egüskegdekü̈i [ ] olan

maγun-

3 -luγ-a yabubasu ülü böged temečeldügdekü̈i [ ]

4 [ ] deger-e bolǰu erkeben ǰiγabasu

5 bu̇relüyü [ ] door-a bolǰu samaγu

6 üile egüskebesü aldal-<u>t</u>ur oroyu [ ]

7 olan maγun-luγ-a bolǰu temečebesü berteyü

23a 1 [ ] ede

2 γurban ǰüil-i ülü talbin üdür-tür γurban

3 qosiγun aduγusun-u miqabar tabiγlabasu ber

ači

4 ügei taqimtaγu kemegdeyü kemeǰügü

5 [XI]

6 tabun ǰüil eregülekü ǰasaγ-i ügülekü

arban

7 nigedüger bölög

23b 1 [ ] Kungvusi ügüler-ün [ ]

2 [ ] tabun ǰüil eregülekü ǰa-

saγ-ača yerü

3 ǰanggi inu γurban mingγan buyu taqimtaγu ü-

lü

4 bolqui eregüy-eče küntü ügei [ ] qan

5 kümün-i siqan aburilabasu degedüs-iyen ügey-

-e

6 toγaγsan-tur adali [ ] boγda

7 sayid-i buruγusiyabasu ǰasaγ törö-yi ügey-e

24a 1 toγaγsan-tur adali [ ] taqimtaγu törö-

2 -yi burusiyabasu ečige eke-yügen yaγun-a

be

3 es-e toγaγsan-tur adali [ ] ede

4 kemebesü burčiqu buduliqu yeke samaγu bo-

lui kemeǰügü

5 [XII]

6 erkin γadaγatu törö-yi aγudqaqu arban

7 qoyaduγar bölög

24b 1 [ ] Kungvusi ügüler-ün [ ]

2 irgen oryan-a ečige eke-türiyen

3 čiqulalaqu taγalaqu-yi suryabasu taqimtaγu

bolquy-ača

4 sayin ügei [ ] irgen oryan-a

5 töröleldükü nayiralduqu-yi suryabasu aq-a-

-nar yekes-

6 -degen ǰoqilduquy-ača sayin ügei [ ]

7 [ ] irgen-ü törö aburi-yi ǰalaǰu sayin-

25a 1 -tur ǰoriγulbasu sedkil anu kökiyeküy-e er-

ten-ü

2 kög-eče sayin ügei [ ]

3 degedüs-i amuγulsu irgen-i ǰasasu kemebesü

4 töröber yabuquy-ača sayin ügei [ ]

5 [ ] törö kemebesü erkin kündüleküiber

buyu [ ]

6 [ ] tegüber ečige-yi inu kündülebesü

köbegün

7 inu bayasuyu [ ] aq-a-yi inu

25b 1 kündülebesü degü inu bayasuyu [ ]

qan-i

2 inu kündülebesü tüsimel inu bayasuyu [ ]

3 [ ] γaγča kümün-i kündülebesü mingγan

4 tümen kümün bayasuyu [ ]

5 [ ] kündülegdekü anu čögen bögetele

6 bayasulčaqun anu olan boluγsabar kemebesü

ene

7 böged erkin γadaγatu törö buyu kemeǰügü

26a 1 [XIII]

2 angkan-u sayin aγali aburiban aγudqaqu

3 arban γurbaduγar bölög

4 [ ] Kungvusi ügüler-ün [ ] siliγu

5 sayid-un sǫyül suryal kemebesü taqimtaγu bo-

lu

6 [ ] keyid dutum-tur kürčü

7 üdür büri üǰeldüǰü suryaǰu ögkü busu bui [ ]

26b 1 [ ] taqimtaγu bolqu-yi

2 suryabasu delekei degereki kümün-ü ečige bo-

luγčin-i

3 kündülegülkü yosun bolu [ ]

4 [ ] ǰoqilduqu-yi suryabasu dele-

kei degereki

5 kümün-ü aq-a boluγčin-i kündülegülkü yosun

bolu

6 [ ] tüsimel-i

7 suryabasu delekei degereki qan boluyčin-i

kündülegülkü

27a 1 yosun bolu [ ] Mauši bičig-

2 -tür suryayulibar uduǰu ǰoqirayulun amuyu-

luyči

3 qan kümün irgen-ü ečige eke bolun

4 čidayu kemeǰügü [ ]

5 angqan-u sayin ayali aburi-tača angyida

6 ene metü ayui delger-iyer irgen-ü ǰoriy

7 dayan čidayči ken ǰ-e aqu

27b 1 [XIV]

2 ner-e aldar-iyan ayuda delgeregülkü

arban

3 dörbeduyar bölög

4 [ ] Kungvusi

5 ügüler-ün siliyun sayid ečige eke-degen

6 tabiylaqu taqimtayu bolqu-yin čing ünen

7 sedkil-iyen abču qan-dayan küčü ögtekü [ ]

28a 1 [ ] aq-a-dayan tabiylaqu ǰoqimtayu

2 sedkil-iyen abču öber-eče yekes-tür nayi-

raldun

3 kündülegdekü [ ] ger-iyen

4 ǰoqiyan čidaqu sedkil-iyen abču qanliy-un

5 üile-yi ǰoqiyan ǰasaγdaqu [ ]

6 [ ] ede yabudal-iyan dotoraban

7 orosiγulǰu yabun čidabasu sayin nereben qo-

yitus-

28b 1 -a aldarsiγuluyu kemeǰügü

2 [XV]

3 idqan ǰalaqu-yi ügülekü arban dabtuγar

4 bölög

5 [ ] Singsi ügüler-ün [ ]

6 nigüleskü taγalaqui kičiyekü

kündülekü

7 ečige eke-yin sedkil-i amuγulqui sayin

29a 1 ner-e-yi aldarsiγulqui kiged sǫyül suryal-i

2 sonostaluγ-a [ ] köbegüd

3 boluγči ečige-yin üge-yi busu ülü bolγan

4 daγan yabubasu ene maγ-a taqimtaγu kemegde-

küi

5 kemen emiyeged asaγbasu [ ]

6 [ ] Kungvusi ügüler-ün ene yaγun üge

bolumu

7 ene yaγun üge bolumu [ ]

29b 1 [ ] erten-ü qad-un

2 dergede doloγan ǰalan idqaγčin noyad

3 bükü-yin tula yosun-ača eteged üiledbesü

4 ber delekei ulus-iyan es-e aldaǰuγu [ ]

5 [ ] qari-yin eǰed-ün

6 dergede tabun ǰalan duradqaγčin tüsimel

inu

7 bükü-yin tula yosun-ača eteged üiledbesü

30a 1 ber qari ulus-iyan es-e aldaǰuγu [ ]

2 [ ] noyaliγudun dergede

3 γurban ǰalan duradqaγčin medegčin nököd

4 bükü-yin tula yosun-ača eteged

5 üiledbesü ber ger-iyen es-e aldaǰuγu [ ]

6 [ ] üile-tür kereglegdegsen aran-i

7 ǰalan duradqaγčin sayin nökör següder inu

30b 1 bükü-yin tula sayin ner-e inu beye-

2 -dečegen es-e qaγačaǰuγu [ ]

3 [ ] ečige boluγči-yin dergede ǰalan

4 duradqaγčin köbegüd bükü-yin tula beye

5 inu ǰoqis ügegü-tür es-e oroǰuγu [ ]

6 [ ] ker [be]

7 ǰoqis ügegü-yi üiledür-e kürügsen-tür

31a 1 köbegün boluγči ečige-yügen ǰalan ülü

2 idqaqu-yi ülü böged sedkigdekü tüsimel bo-

luγči

3 qan-iyan ǰalaǰu ülü idqaqu-yi ülü böged

4 sedkigdekü [ ]

5 [ ] tegüber ǰoqis ügegü-yi üiledür-

-e kürügsen

6 -tür ǰalan duradqaγdaqui bui ečige-yügen

üge

7 daγan yabubasu basa yaγun taqimtaγu kemeg-

dekü

31b 1 [XVI]

2 taqimtaγu bolqu-yin ači ür-e kürtekü

3 arban ǰirγuγaduγar bölög

4 [ ] Kungvusi ügüler-ün [ ]

5 [ ] erten-ü gegegen qad

6 ečige-degen tabiγlaγsan taqimtaγu törö-eče

7 ulam tngri-yi taqiqu törö temdegtey-e uqa-

ǰuγu

32a 1 eke-degen tabiγlaγsan taqimtaγu törö-eče

2 ulam ötegen eke-yi taqiqu törö qaγaraqay-a

3 bolγaǰuγu [ ] öber-eče yekes-

-tür

4 ba üčüked-tür nayiralduǰu yabuγsan-u tula

5 tegüber deger-e-eče dorodus-tur kürtele

6 tübsigeridčügü [ ] tngri-yi ba

7 γaǰar-i temdegtey-e uqaǰu qaγaraqay-a bol-

γaγsan-u

32b 1 tula tngri-te ibegegdeǰü ölǰei qutuγ kürte-

ged

2 belgetey-e uqaγdaǰuγu [ ]

3 [ ] qan ber bögesü qalaγar

4 degeǰilegdekü inu buyu ǰ-e degeǰilegdekü
inu kemebesü

5 ečige-yi inu kemeyü qalaγar uridalaγdaqu
inu bui

6 ǰ-e uridalaγdaqu inu kemebesü aq-a-yi inu

7 kemeyü [ ] uridus-daγan čing

33a 1 ünen kündülemtegü sedkil-iyer taqibasu e-
čige eke-

2 -yügen ülü umartaqu-yin tula buyu [ ]

3 beyeben ǰasaǰu yabudal-iyan

4 kičigebesü uridus-uγan ner-e aldar-i γu-
tuγaγdaquy-

5 -ača emiyekü-yin tula buyu [ ]

6 [ ] uridus-daγan čing ünen-iyer
kündülemtegü

7 sedkil-iyer taqibasu uridus-un sür sünesün

33b 1 mün tendeken-e ülegü uqaǰu an bui

2 [ ] taqimtaγu

3 ǰoqimtaγu sedkil-eče angqan-u ečüs-tür
tngri

4 γaǰar-a medegdeged dörben dalai-tur kür-
tele

5 delgeregülǰü aldar čab-iyan qamiγ-a ülü

6 uqaγdayu [ ]

7 Mauši bičig-tür örön-eče dörön-e

34a 1 kürtele emün-eče ümer-e kürtele

2 bayasulčaγad daγan daγuriyan ülü sedkigčin

3 ügei bui ǰ-e kemeǰügü

4 [XVII I

5 qan kümün-tür yabuqu arban

6 doloḍuγar bölög

7 [ ] Kungvusi ügüler-ün si-

liγu

34b 1 sayid degedüs-tür yabur-un [ ] qan-

2 -daγan oroqui-tur čing ünen sedkil-iyen

3 üǰügületele sedkigdekü [ ] ičuǰu

qariγsan-

4 -tur qan kümün-ü es-e güičegsen osol-i

5 inu ǰalaquiban onoγdaqui [ ]

6 yosutu sayin-i inu daγan eteged maγu-yi

7 inu ǰalan aburaγdaqu [ ] tegüber

35a 1 degedüs dorodus-luγ-a sedkil daγalduγad i-

tegeldün

2 čidaǰuγui [ ]

3 Mauši bičig-tür sedkil-degen

oyisiyaγsan-i

4 qola ber bögesü oyir-a situ sedkil-tür

ele

5 aγulbasu umartaqu üdür inu keǰiy-e bolqu

6 [XVIII]

7 ečige eke-yügen süidügsen-i ügülekü

35b 1 arban naimaduγar bölög

2 [ ] Kungvusi ügüler-ün taqim-

taγu

3 köbegün ečige eke-yügen süidbesü [ ]

4 uyilaqui-tur ǰasadaγlaǰu ülü uyilan [ ]

5 törölekü-tür mösiyekü čirai-ban ülü edügü-

lün

6 [ ] ügülekü-tür ügeben nayiraγulun

7 ülü ügülen [ ] sayin qubčasun

36a 1 emüsbesü dotoraban ülü amun [ ]

2 quγur daγun sonosbasu ülü kögǰin [ ]

3 [ ] amtatu-yi idebesü amtan inu ülü

aγustan

4 [ ] eyin kibesü γasalqu sinalqu-yin

5 ǰoriγ bolu [ ] γasalǰu γutuγar

üdür-tür

6 qoγolai idegülkü siltaγan kemebesü [ ]

7 ükügsen-ü tula amitu-yi ülü böged

36b 1 bertegegdekü kemen irgen-i sǫyün suryа-

ǰuγu [ ]

2 [ ] beyeben güǰireǰü amiban ülü sö-
gegdekü̈i
3 [ ] ene kemebesü boγdas sayid-un
4 orosiγuluγsan yosun buyu [ ]
5 [ ] belbisülekü törö γurban on ülü
6 önggeregülün irgen-e uqaquy-a daγusqaqu
7 kem inu bayiγulǰuγu [ ]

37a 1 [... ...] [qubčad] könǰil-i silin abs-a-
2 -tur [... ... ...] [ ]
3 ta[qil] [... ... ...] emün-e inu
ǰergeleǰü
4 enel[....] [... ... ...]i ǰ-e [ ]
5 [ ] qayilaqui-tur ebčegüben
6 deledüge[d] kö[l]-i[ye]n derbelüged γasal-
ǰu uyilaγad
7 üdegdei ǰ-e üǰemerčin-iyer kegür-ün γaǰar
37b 1 sayin-i songγuǰu orosiγuldai ǰ-e [ ]
2 [ ] t[aqi]lun ger bosqaǰu taqibasu sür-
3 -tür anu kü[r]te[i] ǰ-e [ ]
4 qabur namur taqir-un čaγ čaγ-tur durad-
tai ǰ-e
5 [ ] esen
6 bükü̈i-tür tabiγlar-un čuqulalaγdaqui kün-
dülegdekü̈i
7 ükügsen-tür tabiγlar-un enelǰü sinalǰu γa-

sal-

38a 1 basu aqu irgen-ü töb uǰaγur anu edüi kü bu-

yu [ ]

2 [ ] üküsen ba amitu-yin

3 nayiramtaγu yosun bolu [ ]

4 taqimtaγu köbegün-ü ečige eke-degen

5 tabiγlaqu törö anu üǰügülebei : ::

Fac-similé: C. L u b s a n g b a l d a n, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: C. L u b - s a n g b a l d a n, Ačlalt nomyn tuchaj: Studia Mongolica Instituti Linguae et Literarum Comiteti Scientiarum et Educationis Altae Reipublicae Populi Mongoli, tomus III, fasciculus 12. Ulaanbaatar 1961, F. W. C l e a v e s et A. M o s t a e r t se sont référés à plusieurs reprises à cette oeuvre, dans leurs études consacrées aux textes mongols.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. IV, 9-37.

XIV

Fragments de Qara-qoto

1

Fragment de la version mongole du Yuu-gon

Le fragment a été rapporté par la mission de Kozlov à Khara-khoto (1908); il est constitué d'une seule feuille d'un livre xylographique (32 x 17,5 cm). Du côté gauche la feuille est endommagée, ce qui fait que plusieurs lignes manquent. Le titre de l'ouvrage se lit à droite. Cette ligne commence d'ailleurs sensiblement plus bas que les autres. L'âge du fragment est impossible à déterminer, il faut le situer probablement au XIVe siècle.

Le texte fait partie d'un ouvrage juridique et administratif, il couvre la page 15 recto du IIe volume. Le titre en est Yuu gon /la première lettre peut se lire aussi bien j que v/, ce qui correspond à la transcription du chin. Yu-kouan, Fou-kouan, éventuellement à Jou-kouan.

Description: N. Ts. M u n k u y e v, op. cit. pp. 241-245.

1 [...] šinǰilen aǰuγu . ǰiu qotad [...]

2 bolγaγan asaγqu noyad düled darui [?]

3 kürgegdekü bui . ede üiles bügüde čui-

4 -gon-a γadaγaṯu üile bui . ker-be [....]

Yụu-gon nököge debter arban tabun

Fac-similé: N. Ts. M u n k u ẏ e v, op. cit., 351.

Texte, traduction, commentaires: N. Ts. M u n - k u y e v, Two Mongolian Printed Fragments from Khara-khoto, dans Mongolian Studies, éd. L. L i- g e t i /Budapest 197o/, pp. 341-357, surtout pp. 349-351.

Fragment d'une xylographie

Le fragment a été également retrouvé par la mission Kozlov (1908) et constitue la partie supérieure d'un des feuillets d'un livre xylographique. Les sept lignes conservées sont tronquées, et de toute manière elles ne forment pas une page entière. Le feuillet ne porte ni numéro, ni titre. Le texte offre tant de lacunes, que son contenu est impossible à déterminer même approximativement.

Description: N. Ts. M u n k u y e v, op. cit., p. 344.

1 [....] tegünü qoyin-a nökö[?] [....]

2 [....]a nököge ::

3 [....]a qan kümü güdkülǰ[ü] [.....]

4 [....]ökinü kelen oqar bu [.....]

5 [....] [ö]ter iretügei kemen [.....]

6 [....]tükü [.....] üǰegü[.....]

7 [.....]r b[.....]

Fac-similé: N. Ts. M u n k u y e v, op. cit., p. 352.

Texte, traduction, commentaires: N. Ts. M u n k u y e v, Two Mongolian Printed Fragments from Khara-khoto. dans Mongolian Studies, éd. L. L i g e t i /Budapest 1970/, 341-357, surtout pp. 350, 351, 356-357.

XV

Contrat de prêt de Qara-qoto

Manuscrit en écriture ouigouro-mongole provenant des matériaux de la mission de P. K. Kozlov à Qara-qoto. Il est conservé actuellement à la bibliothèque de l'Institut Vostokovedenija de Leningrad.

1 luu ǰil dörben sara-yin
2 yisün sinede ba Sing-quli
3 Šing-išinambu be Sočqul-a buγudai
4 keregtü bolǰu Suu-degür-ąče yabuqu
5 temür-tü šim-iyer γurban taγar doloγan
6 šim buγudai asiγ ügei aγsuǰu
7 abuba mųn ǰil dolon sara-
8 -yin arban tabun-tur ąyin
9 teyin ülü siltan tegüs bügdeǰü
10 ögkü bolba ene buγudai ögtele
11 abuγči Sočqul-a ger tergen negüǰü
12 γadan-a doton-a odabasu baušin
13 Nambu yaγun-a be siltan ügei
14 mųn qoyar-i tǫlede bügdeǰü
15 ögkü bolba kemen
16 ene nišan bi Šing-quli X
17 ene nišan Šing-išinambu X

18 ene baušin bi Nambu X

19 ene nišan Samdu-üker-temür X

2o gereči Suu-sarambaba X

21 gereči Čang Süng X

22 gereči Sod-ši baγsi X

Fac-similé: Učenye Zapiski Instituta Vostokovedenija IX, 1954, entre les pages 126 et 127; HJAS XVIII, 1955, Plate I /après p.5o./

Texte, traduction, commentaires: F. W. C l e a v e s, An Early Mongolian Loan Contract from Qara qoto: HJAS XVIII, 1955, 1-49.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 164-165.

XVI

Inscription sur un pai-tseu trouvé aux environs de Pékin

Le fameux pai-tseu qui appartenait autrefois au savant chinois K'o Chao-min. Sur la face il porte une inscription en trois écritures: arabe, 'phags-pa et ouigouro-mongole. Le texte en écriture ouigouro-mongole quelque peu estropié est disposé en deux lignes.

Sur le pai-tseu, voir L. L i g e t i, Monuments en écriture 'phags-pa. Pièces de chancellerie en transcription chinoise, dans Monumenta Linguae Mongolicae Collecta II, Budapest 1971, pp. 115-116.

1 ǰar tungγaγ

2 maγun-i seregdekü

Fac-similé: H a n e d a Tōru, Genchō ekiden zakko, planche III. N. P o p p e, The Monuments in hP'ags-pa Script, Wiesbaden 1957, planche X.

Texte, traduction: N. P o p p e, op. cit., p. 1o2.

T U R K E S T A N

LES KHANS TCHAGHATAIDES

/Pour des raisons pratiques seuls les khans du XIVe siècles seront énumérés ci-dessous./

Duwa	v. 1278 - v. 1306
Künǰük	1306 - 1307
Taliku	1308
Kebeg ou Kebäk	1318
Esen-buqa	1318 - 1320
Kebeg /2e fois/	1320 - 1326
Elǰigidei	1326
Duwa-temür	1326
Tarmaširin ou Ala'eddin	1326 - 1333 [?]
J̌engši	1334 - v. 1338

Transoxiane:

Qazan	1343 - 1346
Danišmandiya	1346 - 1348
Buyan-quli	1348 - 1358

Mogholistan:

Buzun	v. 1335 - v. 1358
Yisün-temür	1338 - 1339
Muḥammad	v. 1339 -

Empire réuni:

Tuγluγ-temür	1347 - 1363
Ilyas-ḫwaǰa ou Ilas-qoǰa	1363 - 1365

Tamerlan (1370-1405)

XVII

Le Bodistv-a čary-a avatar et son Commentaire

1312

Fragment du Bodhicaryāvatāra traduit et commenté par Čhos-kyi 'od-zer; il fut rapporté par la mission allemande de Tourfan. Le fragment fait partie d'une édition xylographique de l'époque des Yuan, qui date de 1312. Le texte proprement dit est identique à celui publié par Vladimircov; il semble probable que, déjà à l'époque mongole, le texte et le commentaire aient été publiés indépendamment l'un de l'autre, plus exactement qu'il ait existé aussi un Bodhicaryavatara mongol sans commentaires.

IV 156a 28 /1/ oγtoryuy-yin sang metü bügüde:
dayusqali /2/ ügei ed tabar-dan boltuγai:
temečeldüküi /3/ künügegči ügegüy-e:
öber-ün durabar edlekü /4/ boltuγai::

29 üčügüken čoγ-dan amitan:
yeke /5/ čoγ-tu boltuγai::
qataγuǰiγči maγui beye-den:
/6/ boltuγai tegüs sayin beye-tü::

3o yirtinču /7/-tekin qatud bügüde:
boltuγai tede ere /8/ böged:
maγun bügüde sayid bolǰu bürün:
degerkü sedkil-iyen ber daruqui /1o/
boltuγai::

31 minu ene buyan-iyar:

qamuγ /11/ amitan qotalaγar:

bügüde nigül-i talbiǰu:

nasu /12/-ta buyan üiledkü boltuγai::

32 bodičid sedkil/13/-eče ülü qaγačan:

bodi yabudal-iyar yabuγad.

/14/ qamuγ burqad-ta eǰelegdeǰü:

IV 156b šimnus-un /dötüger bölög ǰaγun tabin ǰiryuγan/

/1/ üile-yi ber tar[qa]γaqun boltuγai::

33 tede /2/ ele amitan bügüde:

čaγlaši ügei urtu nasulatuγai:

nasuda amuγulang-a amiduraǰu:

/4/ ükübei daγun buu sonostuγai::

/5/ kemekü doloγan šlüg-i eyin uqaγdaqu.

/6/ basa minu ene buyan-iyar qamuγ amitan

/7/ naiman čọle ügei orod-ača tonilǰu. /8/

nom üiledküy-e kereg-tü süs-üg terigüten

/9/ tegüs boltuγai. burqan bodistv-nar

oγtoryui /lo/ sang kemekü diyan-i oluγsan-u

tulada. /11/ ǰaγun kereg-iyer baraši ügei

bütükü metü. /12/ amitan ber bolǰu kemekü
buyu busud qilbar /13/ buyu. simnus-un
üile kemekü. šimnus bayši /14/ terigüten
eldeb qubilǰu ireǰü. nom-tur todqor /1/
IV 157a kimü kemen sudur-nuγud-tur nomlaγsan me-
tü /2/ uqaγdaqu:: : ::
/3/ nököge ǰiryalang olqu-yi delgen nom-
laqui-tur. /4/ saba yirtinčü-yi arilγan
irügeküi. amitan /5/ yirtinčü-yi arilγan
irügeküi. šas-in-tur /6/ oroγsad-un sed-
kil bütügen irügeküi kiged /7/ γurban-
-ača. uridu ene buyu:

34 galbavarags /8/ modud-un čečeg-lig-üd-tür:
burqad /9/ kiged bodistv-iyar dügürčü:
sonosqu metü /10/ nom-i nomlaqui-bar:
bügüde ǰug-tür dügürkü /11/ boltuγai::

35 qamuγ ulus-un delekei anu:
kigurmaγ /12/ terigüten ügei boluγad:
alaγan metü /13/ vaiduri erdini-ber:
törölki ǰilmaγan boltuγai::

36 /14/ büküi nököd-ün kürügen-tür ber:

IV 157b olan /dötüger bölög ǰaγun tabin doloγan/

/1/ bodistv-nar bügüdeger:

öber-ün erdem-üd /2/-iyer-iyen sed-
kis-i [?]:

čimeǰü saγuqun boltuγai::

/3/kemekü γurban šlüg-i eyin uqaγdaqu:

/4/ küsegseger γarqui galbavarags neretü
modud-iyar /5/ küreyelegsen čečeglig-ün
dotor-a kemekü /6/-eče busud uqaγdan buyu::
/7/ nököge amitan yirtinčü-yi arilγan irü-
gekü /8/ ene buyu:

37 qamuγ amitan bügüdeger:

šibaγud /9/ modud gerel kiged:

oγtoryuy-ača ber nom /10/-un daγun-i:

tasuraši ügei sonostaqui boltuγai::

38 /11/ tede nasuda burqan kiged:

burqad /12/-un köbegün-lüge aγulǰaltu-
tuγai:

qiǰaγalal /13/ ügei taqil-un egüled-
-iyer

yabuγčin-u /14/ baγsi-yi taqiqun bol-
tuγai::

IV 158a 39 tngri-ner ber čaγ-tur /1/ qur-a oroγulǰu:

tariyan tegüs sayin boltuγai:

/2/ qad nom-iyar yabuqun boltuγai:

yirtinčü-tekin /3/ ber amur sayid
boltuγai::

4o em-üd küčüten /4/ boltuγai:

darni ügülekün bütükü boltuγai.

/5/ dakinis maγus terigüten:

nigüleskü sedkil-den /6/ boltuγai::

41 nigeken ber amitan ülü ǰobon:

/7/ ayuqui doromǰilaqui ügei boluγad:

nigeken /8/ ber duran γutuqui ügei
boltuγai: ::

kemekü dörben šlüg γurban badag-i /1o/

eyin uqaγdaqu: buyan-u küčün-iyer /11/

öber-ün sedkil ele arilbasu. aduγusun/12/

törölki-tü šibaγud ba. sedkil ügegü modud

/13/ ba. burqad-un ba. naran-u gerel /14/

terigüten gegeged ba. qoγosun oγtoryui.

IV 158b /dötüger bölög ǰaγun tabin naiman/ /1/-

-aca ber Sukavati ulus-tur nom nomlaqu

daγun /2/ sonostan aǰuγui. tere metü bügüde

ulus /3/ yirtinčüs-ün amitan-tur ber bol-

tuγai kemekü /4/ boluyu. basa yabuγčin-u
baγsi kemekü burqan /5/ bodistv-nar-i
kemeyü. tegüneče busud qilbar /6/ buyu
kemen es-e tayilbai : :: /7/ γutaγar
šas-in-tur oroγsad-un sedkil bütügen /8/
irügeküi-tür ber yerülen bursang quvraγ-
-un /9/ tulada irügeküi. tere be dotor-a
merged /10/-ün tulada irügeküi kiged qo-
yar-ača uritu /11/ ene buyu.

42 ǰrlγ nom-ud-i sonosqui kiged.
/12/ amaγar uriqui sayitur delgeretügei::
quvraγ-ud /13/ nasu-ta ǰoqilduγad:
quvraγ-ud-un /14/ udq-a ber bütüküi
boltuγai::

IV 159a 43 sursuγai kemen /1/ küsegčid ayaγ-qa
tegimlig-üd
aγlaγ /2/ orod-i olqu boltuγai::
qamuγ alγasaqu-yi /3/ tarqaγaǰu:
sedkil-iyen ǰarubasu bolqu bolǰu bi-
šilγaqu /4/ boltuγai::

44 šimnanč-nar olǰatu boluγad:
kereldüküi /5/ künügegdeküy-eče tonil-
qui boltuγai::

tegünčilen /6/ ger-dečegen γaruγsad:

čiγšabd ülü aldaraqun /7/ boltuγai:

čiγšabd ebderekü ber sedkil-iyen /8/ čökegüldeǰü:

nasuda nigül-nügüd-iyen /9/ arilγaqun boltuγai::

degedü töröl-i ber olǰu /10/ bürün:

tende ber ǰasaγ yabudal anu buu /11/ ebderetügei :: : ::

/12/ kemekü dörben šlüg-i eyin uqaγdaqu.

/13/ ǰrlγ nom-ud kemekü. vinai sudur. abidarim γurban /14/ boluyu. teden-i bičig--iyer umšiqui. sedkil-tür /dötüger bölög

IV 159b ǰaγun tabin yisün //1/ toγtaǰu amaγar uriqui. nomlaqui. sonosqui. /2/ bičikü̈i. terigüten-iyer sayitur olan-a /3/ delgeretügei. teyin üiledügčin bursang /4/ quvraγ-ud nasu turqaru. ey-e ǰoqilduγad /5/ teden-ü udq-a anu γurban kürdün ber /6/ bütükü̈i boltuγai. γurban ede buyu. doradu /7/ kürdün quvraγ-ud-un kereg ǰaraγ-i /8/ bütügekü̈i üile-yin kürdün kemekü boluyu. dumdatu kürdün nom sonosqui umšiqui bičikü̈i /10/ öčikü̈i terigüten sonosqui sedkikü̈i kürdün /11/ kemekü boluyu.

degedü kürdün medegsen-iyen /12/ aγlaγ-a
bišilγabasu. bütügen kičiyekü̈i /13/ kürdün
kemekü boluyu̇. basa čiγ̄šabd /14/ diyan bilig
IV 16oa kiged. γurban surtaγun-tur /1/ surulčasuγai
kemen küsegčin qoyar ǰaγun /2/ tabin čiγ̄šabd-
-tu ayaγ-qa tegimlig-üd /3/ ǰoqistu aγlaγ o-
ron saγurin-i olqu boltuγai. /4/ tere aγ-
laγ oron-tur ber. öngge daγun /5/ terigü-
ten. qamuγ višai-nuγud-tur alγasaqu sed-
kil /6/ anu tarqaγaǰu bürün. sedkil-iyen
diyan-tur /7/ ǰarubasu bolqu bolγaǰu. di-
yan bisilγaqui boltuγai. /8/ simnanč ke-
mekü̈ qatun ayaγ-qa tegimlig boluyu /9/ te-
de ber degel qubčan. idegen qoγolai teri-
güten /1o/ olǰas qilbar-a oluγad. olǰas-
-un tulada /11/ öber ǰaγur-a kereldükü̈i.
busud-ta künügegdeküy- /12/-eče tonilqui
boltuγai. tegünčilen ger tergen-iyen /13/
talbiǰu. γarču toyin boluγsad bügüdeger.
čiγ̄šabd /14/ ülü aldaraqu boltuγai. ker-
-be čiγ̄šabd ebderebesü. /dötüger bölög
IV 16ob ǰaγun ǰiran/ /1/ ber. mün deger-e sedkil
inu čöken genüǰü /2/ nasuda čiγ̄šabd eb-
degsen nigül-iyen /3/ arilγaǰu. basa kü
čiγ̄šabd abqun boltuγai. /4/ ükügsen-ü qo-
yin-a kümün-ü tngri-ner /5/-ün töröl-i
ber olǰu bürün. tede ber nom /6/-un ǰasaγ

yabudal anu buu kü ebderetügei kemekü

/7/ boluyu :: : ::

/8/ nököge tere be dotor-a merged-ün

/9/ tulada irügekü ene buyu.

46 qamuγ merged /lo/ kündülegülüged:

lab ber olqu boltuγai::

sedkil-iyen /11/ maši-ta ariluγad:

bügüde ǰug-tür /12/ aldarsituγai:

47 maγui ǰayaγan-u ǰobolang ülü /13/ kürten:

es-e qataγuǰiγad bögetele ber:

/14/ tngri-ner-eče ülegü beyes-iyer:

IV 161a tede öter /1/ burqan boltuγai:

48 qamuγ amitan olan-ta:

/2/ burqan-nuγud-ta taqil üiledčü::

čaγlasi ügei /3/ burqan-u ǰiryalang-iyar

nasuda ǰiryalang-tu /4/ boltuγai::

/5/ kemekü dörben šlüg-i eyin uqaγdaqu.

/6/ merged-i talbiǰu budaγusi kündülebesü

šas-in nom /7/ ebderekü-yin tulada. nom

medekü qamuγ merged /8/ bügüde. busud-ta

kündülegdeǰü. γuγuγsan lab /9/ ber olqu
boltuγai. lab olbasu ber ülü ügegü /10/-
-yin tulada. ed-i taγalaqu sedkil inu ma-
ši-ta /11/ ariluγad. merged sayin-u aldar
inu. bükü /12/ arban ǰüg-tür aldaršituγai.
nököge töröl-tür /13/ ber γurban maγui
ǰayaγan-u ǰobolang ülü /14/ kürten. buyan-
-tu üile-tür es-e qataγuǰibasu /dötüger
IV 161b bölög ǰaγun ǰiran nigen/ /1/ ber. tngri-
-ner-ün beye-teče ber ülekü /2/ beye.
čǫle-tü bütügsen kümün-ü beye /3/ olǰu
bürün. tede öter burqan boltuγai /4/ ende
burqan bolquy-a. tngri-ner-ün beye /5/-
-eče ber. kümün-ü beye sayin bolai kemen
/6/ uqaγdaqui. tegün-i ber Čandiragomi
baγsi nomlar-un /7/ burqan-u mör-tür dul-
dudču amitan-i uturidun /8/ ǰabduγsan:
ali tere sedkil-ün küčün /9/ yeketü kümün-e
oldaqui: tere mör-i tngri /10/-ner ülü
olui asuris ber busu:: gandarvis garudi
/11/ kinari kiged luus-ud ber ülü oluyu:
kemen /12/ nomlaγsan-tur adali bolai: ::
/13/ teden-iyer yirtinču-tekin-ü tulada
irügeǰü /14/ edüge nököge yirtinču-teče
IV 162a nögčigsed-ün /1/ tulada irügekü ene buyu.

49 qamuγ bodistv-nar /2/ amitan-a:
sedkigsen-ü tus-a inu bütükü-i /3/ bol-
tuγai::
itegel alin-i sedkigsen bögesü:
/4/ amitan-a ǰirγalang bütükü-i boltuγai:

5o tegünčilen biratikabud kiged:
širavag-ud /6/ ber ǰirγalang-dan bol-
tuγai: ::

kemekü ene nigen ǰarim šlüg-i eyin uqaγ-
daqui. /8/ bodistv-nar-un üile anu ami-
tan-a /9/ tus-a kürgekü boluyu. tere ber
sedkigseger /lo/ bütütügei. itegel bur-
qan-u sedkil ber amitan-i /11/ nigen te-
düi degedü töröl-ün ǰirγalang kiged. /12/
ečüs-tür tonilqui ǰirγalang-tur ǰoqiyaqu
buyu. /13/ tere ber teyin kü bütütügei.
biratikabud /14/ kiged širavag kemekü ar-
IV 162b qand qoyar-tur. uritu /dötüger bölög ǰa-
γun ǰiran qoyar / /1/ ǰayaγan-u qilinč-
-un küčün-iyer boluγsan /2/ ǰobolang bu-
yu. erte nigen biratikabud qoro /3/-tu
sumun noγdaǰu ükükü-i ǰobolang kürtegsen
/4/ aǰuγui. basa Modgalayana terigüten ar-
qand-tur /5/ ber ǰobolang boluγsan buyu.

tere metü ǰobolang /6/ ülü kürten ǰir-
γalang-tu boltuγai kemekü bolai ::
/7/ nököge öber-ün tulada irügeküi-tür.
uran /8/ arγ-a-yin tulada irügeküi. uran
arγ-a /9/-tača boluγsan-u tulada irügeküi.
qoyar-ača /10/ uritu ene buyu:

51 bi ber Manǰuširi-yin sayin /11/-tur:
bayasqulang oron-i oluγ-a inaγši:
/12/ nasuda töröl-iyen duraduγad:
ger-dečegen /13/ γarqu minu bütükü
boltuγai::

52 bi maγuqan idegen /14/-iyer ber:
kücün oroǰu aqu boltuγai:
IV 163a qamuγ töröl /1/-tür aγlaγ oron-tur:
tegüs aqu-yi olqu /2/ boltuγai:

53 keǰiy-e üǰesügei kemen küsebesü /3/
be:
üčügüken asaγsuγai kemen küsebesü /4/
ele:
itegel Manǰuširi-yi böged:
todqor /5/ ügegüy-e üǰeküi boltuγai: ::

/6/ kemekü γurban šlüg eyin boluyu: /7/ mör bütügekü duldui inu toyin-u beye boluyu. /8/ tegüber Šanta-diu-a bi ber Manǰuširi bodistv /9/-un sayin tus-a kürgedegsen-iyer. arban /lo/ orod-un ang terigün oron. masi /ll/ bayasqulang-tu neretü boluyu. tegüni oluγ-a /l2/ inaγ-si-ta. nasuda töröl dutum-tur uritu /l3/ töröl-iyen duradun medekü boluγad. ger--dečegen /l4/ γarqu toyin bolqu boltuγai.

IV 163b tendeče mör bütügekü /dötüger bälög ǰaγun ǰiran γurban/ /l/ čaγ-tur. edü tedüi maγuqan idegen idegsen /2/-iyer. beye-yin küčün oroqu nemekü boltuγai. /3/ olan-u samaγu-ača tonilǰu. tegüs sayin aγlaγ /4/ orod-i. töröl dutum-tur olqu boltuγai. tere /5/ aγlaγ oron-tur ber Manǰuširi-yi üǰekü. tegün /6/-eče nom sonosqu boltuγai kemekü bolai: /7/ nökköge uran arγ-a-ača boluγsan-u tulada /8/ irügekü ene buyu:

54 arban ǰüg-ün oγtorγuy /9/-yin qiǰa-
γar-tur kürtele ::

qamuγ amitan-u /lo/ tus-a-yi bütüge-
kü-yin tulada:

Manǰuširi yambar /11/ yabuγsan bögesü:
minu kü yabudal tere kü metü /12/ bol-
tuγai::

55 keǰiy-e oγtoryui atala:
amitan /13/ keǰiy-e aqu bolbasu:
teǰiy-e-te bi ber /14/ aǰu bürün:

IV 164a amitan-u ǰobolang-i arilγaqui /1/ bol-
tuγai ::

56 amitan-u yambar ber ǰobalang anu /2/
bolbasu:
tede bügüde nadur boltuγai:
bodistv /3/ quvraγ-ud-un küčün-iyer:
amitan /4/ ǰiryalang-iyar yabuqun
boltuγai:

kemekü γurban šlüg-i eyin uqaγdaqu. /6/
quriyan ügülebesü arban ǰüg-ün köke /7/
oγtoryu-yin qiǰaγar-tur kürtele. kürčü
/8/ bükün qamuγ amitan-u sayin tus-a-yi
/9/ anu. bütügekü-yin tulada. Manǰuširi
bodistv /lo/ bodi yabudal-un čaγ-tur yam-
bar amitan-a /11/ tus-a kürgen yabuγsan
bögesü. minu ber /12/ yabudal tere kü metü
boltuγai. keǰiy-e oγtoryui /13/ atala san-

sar-taqi amitan ber teǰiy-e kü ayu. /14/
bi ber teǰiy-e kü aǰu bürün: amitan-u
IV 164b /dötüger bölög ǰaγun ǰiran dörben/ /1/
sansar kiged. γurban maγui ǰayaγan-taqi
/2/ ǰobolang-ud-i arilγaqui boltuγai. a-
mitan-u /3/ beye sedkil-ün yab yaγun be
ǰobolang /4/ anu bolbasu. tede bügüde na-
dur kürtekü /5/ boltuγai. amitan-u tula-
da kičigen yabuγči. /6/ bodistv quvraγ-
-ud-un tus-a-tu küčün /7/-iyer. qamuγ
amitan degedü töröl kiged toniluγsan /8/
qutuγ-un ǰirγalang-iyar ǰirγan yabuqun
/9/ boltuγai kemekü bolai: /10/ γutaγar
burqan-u šas-in-u tulada irügekü /11/ inu
ene buyu:

57 amitan-u ǰobolang-un /12/ γaγčaqan
em inu:
qamuγ ǰirγalang-ud-i /13/ törögülügči:
šasin nom kündülegülüged olǰa /14/-
-luγ-a nigen-e:
öni-te aqu boltuγai::

IV 165a /1/ ene nigen šlüg-i eyin uqaγdaqu. /2/
qamuγ amitan-u sansar kiged γurban maγui
/3/ǰayaγan-taqi: ebečin metü ǰobolang-ud-

-i /4/ anaγuluγči. γaγčaqan em anu bolu-
γad. qamuγ /5/ orčiqui kiged nirvan-taqi
ǰirγalang-ud-i /6/ törögülügči. vinai su-
dur abidarim kiged. ǰrlγ /7/ nom-ud ba.
teden-iyer uqaγuldaqui /8/ čiγšabd diyan
bilig kiged surtaqui /9/ nom-ud kemebesü
burqan-u šas-in kemekü /10/ bolai. tere
metü šas-in nom-luγ-a nigen-e. /11/ beye
kelen sedkil-ün körg-üd kiged /12/ nom-
-iyar yabuγčin sayid aran. ubasi /13/-
-nar-a kündülegülüged. ed tabar-un olǰa
/14/-luγ-a nigen-e. sansar keǰiy-e qoγo-
IV 165b sun /dötüger bölög ǰaγun ǰiran tabun/ /1/
boltala öni-te aqu boltuγai: ::
/2/ γutaγar sayin ači-yi duradču mürgü-
kü ene /3/ buyu:

58 ken-ü sayin-tur buyan-tu sedkil /4/
törögülügči:
Manǰuširi-tur sögödümü bi:
/5/ ken-ü ibegen-tür sayiǰiduγsan bö-
gesü:
/6/ sayin baγsi-daγan ber sögödümü
bi ::

/7/ ene nigen šlüg-i eyin uqaγdaqu. /8/

Šantatiu-a baγ̄ši. Manǰuširi bodistv-un /9/ šiltaγ̄abar. bodičid sedkil egüskeküi terigüten /lo/ buyan-tu sedkil töröǰü bülegei. tegünü ači /ll/ inu sedkiǰü mürgümü bi kemekü bolai. basa ger /12/ tergetü. šingtaraǰu yabuqu-ača tonilγaǰu. /13/ sayiǰidqaγuluγsan čiγ̄šabd ögügči baγ̄ši /14/-tayan ber sögödümü bi. kemekü bolai ::

IV 166a /1/ bodistv-nar-un yabudal-tur oroqui šastir /2/-ača ǰorin irügeküi arbadaγar bölög-ün /3/ tayilbur ǰoqiyaǰu daγ̄usbai:

:: /4/ yeke kölgen nom-un gün aγui üǰel /5/ yabudal-i uqaγulqui. Čary-a Avatar-a neretü /6/ šastir-un tayilbur-i. /7/ qaγan-u ǰrlγ-iyar. agam yugti nom-ud /8/-tur sayitur daduγsan. bi Čosgi-odsir ayaγ /9/-qa tegimlig. γaqai ǰil namur-un terigün /lo/ sara-yin nigen

IV 166b šinede ǰoqiyaǰu daγusbai / dötüger bölög ǰaγun ǰiran ǰirγuγan/

/1/ aldar-tu

/2/ Činggis qaγan-u ǰirγudaγar üy-e .

/3/ arčimal toli metü gegegen bilig-tü .

/4/ aγui ulus-un nayadaγar yeke eǰen .

/5/ Ayurbarvada qaγan-u ǰrlγ-iyar ::

/6/ qamuγ mongγolǰin keleten-ü tulada .

/7/ γaiqamšiγ Čary-a Avatar-un talurai [?]
udqas-i .

/8/ qamuǰu sudur nom-ud-un ger-e üges-iyer

/9/ qaγarqay-a Čosgi odsir toyin ǰoqi-
yabai ::

/10/ qataγuǰin ene nom-i ǰoqiyaγsan-ača .

/11/ γaruγsan qabur-un naran metü buyan-
-iyar .

/12/ qaγan

/13/ taiqiu qatun-luγ-a uruγ-iyar .

/14/ qamuγ-i medegči burqan boltuγai ::

IV 167a /1/ namur-un sara metü naγar-tu buyan-
-iyar .

/2/ načiγai eke nayiran ǰoqiǰu .

/3/ naγarbai kür ulus naγadun čenggen-
-iyer .

/4/ nasu aburi-ta nasulan ǰirγatuγai ::

/5/ erketen tngris luus-un qad

/6/ eril-iyer kei qur-a čaγ-tur törögülü-
ged .

/7/ egüsken tariyan idegen-i eǰil bol-
γaǰu .

/8/ ebesün tosun elbeg boltuγai ::

/9/ qobor ǰud-i qola ileǰü .

/lo/ qortan dayisud-i qotal-a-yi qo-
riγulǰu .

/ll/ qoqimai ebečid-i qošiγun dabaγul-
ǰu .

/12/ qurildun qamuγ qurimlan ǰirγatu-
γai ::

/13/ bi ber töröl dutum-tur .

/14/ bilig-tü Manǰuširi-yi ilete üǰeǰü.

IV 167b /1/ bisilγan nom-i inu tegüs toγtaγad.

/2/ binvadčin toyid-un manglai boltu-
γai ::

/3/ qaγan-u ǰrlγ-iyar /4/ quluγan-a ǰil ǰunu terigün sara /5/-yin nigen šinedeče terigülen. /6/ Bodistv-a Čary-a Avatar-un tayilbur-i. /7/ Daidu-daki Čaγaγan suburγatu yeke /8/ süme-tür tamγa čoγulγaγulǰu mingγan /9/ tegüs tamγalaγulǰu olan-a tügügülbe /lo/ Qoong-king terigün oon-tur: ::

Fac-similé: E. H a e n i s c h, op. cit., F. W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung I. Ein buddhistisches Druckfragment vom Jahre 1312. Abh.d. Deutschen Akad. d. Wiss. zu Berlin 1954, 1-22 et XXIV planches non numérotées. F. W. C l e a v e s, The Bodhisatw-a čari-a awatar-un tayilbur of 1312 by Cosgi odser: HJAS XVII, 1954, 1-129 et pl. I-XXIV.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 25-43.

Cf. F. Weller, Zum Blockdruckfragmente des mongolischen Bodhicaryavatara der Berliner Turfan-Sammlung (Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung, herausgegeben von E. H a e n i s c h, Ia). Abh. d. D. Ak. d. Wiss. zu Berlin, Berlin 1955, 31. F. W. W e l l e r, Anfragen eines Nichtmongolisten an den Mongolisten: CAJ III, 1958, 23-62. N. P o p p e, Antworten auf Professor Wellers Fragen: CAJ VII, 1962, 42-59. L. L i g e t i, A propos de quelques textes mongols préclassiques: Acta Orient. Hung. XXIII, 1970, 257-284, surtout 267-282.

XVIII

Textes bouddhiques fragmentaires

1

Hymne de Mahākālī

L'hymne à la déesse Mahākālī (et non de la divinité Mahakāla) se compose de trois fragments appartenant à la Collection de Tourfan de Berlin /TM 2 D 130, TM 3 D 130, TM 6a-b D 130/. L'origine commune des trois fragments a été signalée déjà par M. H e i s s i g, leur ordre correcte fut établi par D. C ë r ë n s o d n o m. Les fragments comprennent 14 pages d'une xylographie en paravent chaque page contient 5 lignes. L'hymne est l'oeuvre (la traduction?) de Chos-kyi 'od-zer. Les fragments proviennent d'un ouvrage xylographique d'un contenu probablement mixte, ils en formaient les pages marquées 27 et 28 en écriture chinoise.

Description: W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, pp. 228-229, no. 403.

a/

Voici le fragment TM 3 D 130. Après la ligne 5, c'est-à-dire entre la première et la deuxième parcelle du paravent, au milieu, pagination en chinois: 27.

1 [.....]

2 [.....]

3 qamuγ-a γaγiqaγuluγsan erdem-i činu :

4 qaγaraqay-a qolban maγtasuγai ::

5 dörben γar-tai nigen niγur-tai :
6 tögörig ulaγan γurban nitütei : 27
7 törölki uryuγsan sira üsütei :
8 tükel kümün-i ǰaγuγsan araγ-a-tai ::

9 urin gem-üd-i oγtolur-un :
10 uridu baraγun γar-dayan ültütei :
11 olan sesig-i tarqaγar-un :
12 ulam nököge γar-tur gabala-tai ::

13 degerükei asuris-i darur-un :
14 degetü ǰegün γar-dayan čida-tai :
15 delgegsen orongγa-tu serige-yi :
16 ded doradu γar-tur bariγsan ::

17 ǰalaγu turuqan čirai-tai :
18 ǰaγan-u arasun čamča-tai :
19 ǰarimlan üker-ün arasun-tur :
20 ǰalγaγsan ildü niriγubči-tai ::

21 baγatur amidu arslan-i
22 baraγun čikin-tegen süike-tei:

23 [baraγan erigen moγay-yi :]

24 [basa ǰegün čikin-t̲egen süike-tei ::]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung, p. 11, no. A 3.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 131-132. D. C ê r ê n s o d n o m, Ob odnom stichotvorenii iz Turfanskogo sbornika: Institut jazyka i literatury Akademii Nauk MNR, Ulan-Bator 1963. D. C ê r ê n - s o d n o m, Čojǰi-odsêr, 129-130.

b/

Le fragment porte la cote TM 6 D 130. Entre la deuxième et la troisième parcelle, en bas, pagination chinoise: 28

1 [.....]

2 [.....]

3 [.....]

4 qolbaǰu küǰügün-t̲egen erike-tei ::

5 qara-n̲uγud moγai büs-e-tei :

6 qamuγ-a kei met̲ü ke[yisč]ü :

7 γayiqamsiγ kölüg kü[čü]tü :

8 qalǰan elǰigen kölgetei ::

9 köke oγtorγui-t̲aqi n̲aran-i :

lo küisün-ü tuš-iyar uryuyulǰu :

ll köl-iyen temür č[idü]r-iyer :

l2 küsegülün čimegsen Maq-a-gali ::

l3 činu dayun-i sonosbasu : 28

l4 čing Sumur-tay ber ködölüged :

l5 čisutan dayisud-un ǰurüken-i :

l6 činar-ača silgüdkegči Maq-a-gali ::

l7 amurliysan sedkil-tü bögetele :

l8 ada todqod-i ayuyulur-un :

l9 ayurlaysan čir[ay]-yi üǰegülǰü:

2o alar-a kürügči Maq-a-gali ::

2l eldeb qubilyan yaryaǰu :

22 arketen tngris asuris-i :

23 esergü öber-tegen sögödkegsen :

24 erdem-tei boyda Maq-a-gali ::

25 sayibar oduysan-u ilete :

26 šasin nom-i ebdegčin :

27 samayui mayui sedkil-ten-i :

28 samšiyasuyai kemegsen [Maq-a-gali ::]

29 edüge tegün-iyen durad[ču] :

30 erdem-ten nom-čin-i saqiγad :

31 ede ele yabuqun amitan-i :

32 angke amuraγul Maq-a-gali ::

33 činar maγui sedkiǰü bürün :

34 čikin-tür sayiqan ügülegčin :

35 čisutan dayisun adas-i :

36 činu küčün-iyer buturaγul ::

37 nom-un eǰen qaγan qatun :

38 nomčin sayid köbegüd ökid :

39 noyad kürged bügüde-yi :

40 nököčen saqituγai Maq-a-gali ::

41 qutuγ-tai činu erdem-i :

42 qolbaǰu maγtaγsan buyan-iyar :

43 qotola amitan tonilǰu :

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 14, no. A 6a et A 6b.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 136-138. D. C ê r ê n s o d n o m, Ob odnom stichotvorenii, 10-11 et Čojži-odsêr, 130-132.

Le troisième fragment porte la cote TM 2 D 130. C'est la dernière partie de l'hymne qui suit directement le fragment b/: il commence par la quatrième ligne de la dernière stance. Au cours de la reproduction du fragment TM 2 D 130, les deux parcelles ont été confondues par mégarde.

44 qoγosun boltuγai ene orčiqui ::

45 aγui erdem-i činu quriyaǰu :
46 ayalγun qolban maȳtaγči :
47 ayaγ-a tegimlig Čosgi odsir :
48 ali-be [.....] qanutuγai ::

49 [.....]
50 egsig daγubar ken daγulabasu :
51 ebečin adas anu amurliγad :
52 ečüs-tür burqan boltuγai ::

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 10, no. A 2.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 130-131. D. C ê r ê n s o d n o m, Ob odnom stichotvorenii, 11-12 et Čojži odsêr, 132.

Litanie des noms de Mañjuśrī

Fragment d'une xylographie en paravent. Sur chaque parcelle il y a 5 lignes. Entre la deuxième et la troisième parcelle se lit la pagination chinoise: 5. C'est la traduction en prose d'un ouvrage en vers probablement tibétain: les stances de quatre lignes sont nettement séparées les unes des autres, tout comme d'ailleurs les différentes lignes des stances. Il s'agit du fragment du Qutuγ-tu Manǰuširi-yin yeke nere üneger ügülekü qui est la version mongole du tib. 'Phags-pa 'J̌am-dpal-gyi mchan yaṅ-dag-par brǰod-pa. La version mongole du XIVe siècle due à un traducteur inconnu fut remaniée au XVe siècle; cf. L. L i g e t i, MNyt. IV (Budapest 1965), 130-156. Elle est incorporée au Sungdui (L. L i g e t i, T'oung Pao XXVII, 134) et au Kanǰur mongol imprimé (L. L i g e t i, Catalogue I, p. 1, No. 1).

Description de la version mongole: W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 113, No. 17o (à propos d'une xylographie de Pékin).

1 [.....]

[.....]

[yeke küličenggüy-yi batuda /1/]

bariγči :

yeke küličenggüi-ber kičiyegči bui ::

2 /2/ yeke samadi diyan-tur aγsan :

yeke /3/ bilig-ün bey-e-yi bariγči :

yeke /4/ küčün-lüge yeke arγatu :

irüger /5/ bilge biligün dalai inu ::

3 yeke /6/ asarqui činar-tu čaγlaši ügei:
yeke /7/ nigüleskü oyudun degedü :
yeke bilig /8/-iyer yeke oyutu :
yeke mergen-iyer /9/ yeke arγ-a-tu ::

4 yeke qubilγan-iyar /1o/ böke küčütü :
yeke küčün-iyer yeke /11/-te qurdun :
yeke qubilγan-iyar /12/ yekede aldarširγsan :
yeke küčün-iyer /13/ činadus-i daruγči ::

5 sansar-un yeke /14/ aγula-yi ebdegči :
batu yeke včir-i /15/ bariγči :
yeke qataγu yeke qataγu yabudal /16/-tu :
yeke ayuγulqun-i ayuγuluγči ::

6 /17/ itegel degedü yeke uǰaγur-tu :
lam-a /18/ yeke niγuča darnis-un degedü :
yeke /19/ kölgen-ü törö-tür aγsan :
/2o/ yeke [köl]gen-ü törö-yin degedü ::

7 burqan [.....]
[.....]
[.....]
[.....]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 17 no. A 8.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 14o-141. D. C ê r ê n s o d n o m - C. A l t a n g ê r ê l, Turfany cugluulgyn TM 4o : Studia Mongolica, tom. V. fasc. 6 (Ulaanbaatar 1965), 147-17o.

Prajñāpāramitā

Fragment conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin; cote TM I D 130. Provient d'une xylographie à paravent; 5 lignes par page. Il appartient très probablement au cycle Prajñāpāramitā; son identification exacte se fait encore attendre.

Description: W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 114, no. 173.

1 ötölkü̈i ebedkü̈i ükükü̈i:
2 ürügülǰi ǰobaquy-ača tonilǰu:
3 olan-ta degedüs-tür töröged:
4 ulam qutuγ-tur kürün bui ::

5 egün-i tegün-i ülü enden:
6 eteged ǰo̤b-i ilγaγči:
7 eyimü uqaγan bolbasu:
8 ene bilig bramid bolai ::

9 gegegen sedkil-ün činar-i
10 gerisge bolun tüidügči:
11 gem-tü maγui nis-vanis-i:
12 geyigülügči bilig bramid bui ::

13 ende ba qoyitus-un tus-a-yi

14 erkin bilig kü bütügemüi:

15 ečüs-tür burqan-u qutuγ ber:

16 egün-ü erdem-iyer bolun bui ::

17 kerbel berke burqan-u qutuγ-i:

18 kereg-len ünen erikün-e:

19 keǰiy-e be ülü osoldaγulun:

2o kesig-iyer bramid-tur qataγuǰiγdaqui ::

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 9, no. A 1.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 129-13o.

Bhagavatī-prajñāpāramitā-hṛdaya

Fragment d'une xylographie en paravent, conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin. Il a 4 lignes par page; entre les pages 3 et 4 on lit la pagination, en chinois, 5 et le sigle ﻦ sin. Le sigle chinois permet d'identifier l'ouvrage; il s'agit du bien connu Ilaǰu tegüs nögčigsen eke bilig-ün činadu kiǰayar-a kürügsen ǰirüken, en tib. Bčom-ldan-'das ma šes-rab-kyi pha-rol-tu phyin-pa'i sñiṅ-po, en skr. Bhagavatī-prajñāpāramitā-hṛdaya. Le fragment a été effictivement identifié par C. A l t a n g ê r ê l et C ê r ê n s o d n o m.

Description: W. H e i s i g, Mongolische Handschriften, pp. 115-118, nos 174-182. L. L i g e t i, Catalogue du Kanǰur mongol imprimé I, p. 52, no. 162. C. A l t a n g ê r ê l - D. C ê r ê n s o d n o m, Turfany cugluulgyn TM 38: Studia Mongolica. t. V, 1966, fasc. 18, pp. 113-122.

1 [.....]i mungqaγ ügei .
2 mungqaγ baraγdaqu
3 ügei [.....]
4 ötölkü ükükü ügei .
5 ötölkü ükükü
6 baraγdaqu ügei-tür
7 kürtele ber ügei
8 bolai. ǰobolang
9 be qamuγ-i
lo törögülügči be

11 töridkekü be

12 mör be ügei

13 bilge bilig

14 be ügei. olqu

15 ügei ülü olqu

16 ber ügei bolai:

17 Šaribudiri (glose en écriture 'phags-pa: ša-ri-bu-ṭi-ri-a)

18 tegüber bodistv-nar

19 olqu ügey-yin

2o tula [?] . bilig

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 18, no. A 1o.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 142-143.
Texte, traduction, commentaires: C. A l t a n-g ê r ê l - D. C ê r ê n s o d n o m, op. cit.

Bhadracaryā-praṇidhāna-rāja

Deux fragments conservés dans la Collection de Tourfan à Berlin /TM 8 et T II T 662/ provenant d'une xylographie contenant 5 lignes par page. Il s'agit des fragments du Qutuγ-tu sayin yabudal-un irüger-ün qayan, en skr. Ārya-bhadracaryāpranidhā narāja, en tib. 'Phags-pa bzaṅ-po spyod-pa'i smon -lam-gyi rgyal-po; cf. L. L i g e t i, Catalogue du Kanjur mongol imprimé I, p. 163, No. 731. Les fragments ont été identifiés par C. A l t a n g ê r ê l et D. C ê r ê n s o d n o m.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschrifte p. 124, No. 646.

a/

Fragment T II T 662

1 /1/ kedüi bükün arban ǰuǧ-ün [yirtinčü-dür

2 /2/ γurban čaγ-un kümün[-ü arslan sayibar]

/3/ oduγsad :

3 qočorli üg[ei tede] /4/ bügüde-tür bi :

4 bey-[e kele sedkil-iyer] /5/ büsiren sö-

gödümüi:

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 21, no. A 14.

Texte, traduction, commentaires: C. A l t a n g ê r ê l - D. C ê r ê n s o d n o m, Turfany cug luulgyn TM 8, T II T 662: Studia Mongolica, t. VI fasc. 18, Ulaanbaatar 1967, pp. 38-42.

b/

Fragment TM 8

o1 [.....]

o2 [.....]

1 /1/ ali tede γurban čaγ-un [galab-un

činege-] /2/-yi :

2 nigen gšan-u qubi-<u>t</u>u[r böged oroǰu] /3/

üiledsügei :[:]

3 γurban čaγ-un [irekün tede] /4/ kümün-ü

arslan-<u>n</u>uγ̄ud[-i :]

4 [nigeken gšan-u] /5/ čaγ-tur üǰesügei [bi :]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 18, no. A 9.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 141-142.

Texte, traduction, commentaires: C. A l t a n-g ê r ê l - D. C ê r ê n s o d n o m, op. cit.

Les trois mauvaises existences

Xylographie en paravent, conservée dans la Collection de Tourfan à Berlin, coté TM (5) D 130. Elle comprend 7 pages légèrement endommagées; entre les pages 1 et 2, en bas, on lit la pagination chinoise: 9. Il s'agit très probablement d'un ouvrage consacré aux trois mauvaises existences: la renaissance dans l'enfer, ensuite comme preta enfin, comme bête. Notre fragment comprend la dernière stance sur l'enfer, le début du texte sur les preta; la fin de ce texte ainsi que la troisième partie sur les bêtes manquent. Le tout doit être traduit sur un texte non encoré identifié. Selon C. A l t a n-g ê r ê l et D. C ê r ê n s o d n o m, le fragment représenterait une poésie originale, non traduite, sur les preta.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 324, no. 645 b.

1 ügülebesü ǰirubasu tamu-yi :

2 üǰeged sonosuγad ayumu bit̲a :

3 ünen tegün-t̲ür oroγuldabasu :

4 ülü ayuqu ken ǰ-e aq̄u ::

5 kedüiken ber buyan-i ülü kin : 9

6 kelkü nigül-i kü üiledügčin :

7 ker-be tamu-t̲ača tonilbasu :

8 keseg-iyer birid-tür töröyü ::

9 ayilun tedüi kegeli-tü :

lo aγula-yin tedüi terigütü:

ll asuru narin qoγolai-tu :

l2 alqun yadaqu köl-ten bui ::

l3 nigen nigen kücüten anu :

l4 nisču qoγolaiqan erimüi :

l5 nigül-ün kücün-e tüidteǰü :

l6 nilbusuqan ber olun yadayu ::

l7 ker-ber üčügüken olbasu ber :

l8 keseg širemün bolun bui :

l9 kegeli ölösčü idebesü ber :

2o gesel tülegdeǰü ǰoban bui ::

2l qarasču ed-i es-e ögbesü :

22 qamuγ birid-ün aqu γaǰar :

23 Qabili balaγasun-tur töröǰü :

24 qatangγui ǰobalang-ud üǰen bui ::

25 nasuda nigül-i kü üiledügčin :

26 narin köl-ten birid-ün nidün-tür :

27 naγur dalay-yin usun ber sirgiǰü :

28 namur sara ber qalaγun bolumui ::

29 nidün qara idegen ed-i qarasču :

3o nigül-ün ači kürtegsen birid-üd ·

31 nigen tüm[en] [....] ǰaγun nasulatala :

32 nider [?] ügei ǰobalang-ud kürten bui :

33 γoluǰu buyan üile-yi tebčigsed :

34 qoγolai idegen ügei ǰobabasu ber :

35 qoqimai amin ülü idüren :

36 [.....]

Fac-similé: E. H a e n i s h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 13, A 5. H. F r a n k e, op. cit.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 133-135.

Texte, traduction, commentaires: H. F r a n k e, Bruchstücke einer buddhistischen Schrift über die Sündfolgen aus den mongolischen Turfan-Fragmenten, dans D. S i n o r, Studies in South, East, and Central Asia /New Delhi 1968/, pp. 37-44. D. C ê r ê n s o d n o m, Turfanyn cugluulgyn TM /5/ D 130: Studia Mongolica, t. VII, fasc. 3 /1969/, 39-49.

Poésie sur les vertus humaines

Fait partie du ms sur la Légende d'Alexandre, conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin /T I D 155/ où elle occupe les ff. 14b-16a. L'ouvrage est endommagé et visiblement incomplet; au début 3 lignes, à la fin 1 ligne sont répétées. Selon N. P o p p e c'est une poésie mongole originale; pour ma part, je suis enclin d'y voir la traduction mongole d'un texte (tibétain) non encore identifié. L'ouvrage date très probablement de la première moitié du XIVe siècle.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 23, no. 33b.

/14a1/ kümün ạl-e neretü töreǰü küseǰü güne qa-

ta[γuǰin üi]ledčü [.....]

/14a2/ -te ǰụg yabuǰu kürümü ǰ-e kümünü törel-

-tür učuraγsan-tur untaγaidal

/14a3/ ügegüy-e kičigdekü bui ạn-e bey-e edü

1 /14a4/ kümün ạl-e n[e]retü töreǰü

küseǰü güne qataγuǰin üiledčü

kündüde berke[s] /14a5/ ǰụg yabuǰu

kürümü ǰ-e kümünü törel-tür

2 olan amitan törekü-in ǰaγur-a

/14a6/ olquy-a berke kümün törekü

oo ạne törel učuraγsan[-tur]

[un]taγaidal /14a7/ ügegüy-e kičigdekü bui

3 ạne bey-e edüi oluγsan-tur

ạrüs[ü]n sayid /14a8/ üiles üiledbesü

ạdüge ber bey-e-te tus-a kü

erke ügei qoina nutakü

4 /14a9/ qairan ạne bey-e oluγsan-tur

qataγuǰin sayidi daγaγdaqu bui

qaγ /14a10/ ạdken qamkin barabasu

qamiy-a ber odaquiban ker [.....]

5-6 /14a11/ ǰin yabuǰu surbasu [.....]

/14a12/ untaγuidan yabun yadabasu [....]

/14a13/ [.....]ügsen üge-tür sedkili-

yen ǰụg ber [.....]

/14a14/ sere-kün ta ebürečẹgen [?]

kemekü ünen bui

7 baγsi-ačaγan [?] sonosču

/14a15/ balar ạtügen geyigsen metü

baγur[amu ?] maγun üiles-türiyen [?]

baiqu qamuγ [?] /14a16/ [....] sayid [?....]

8 /14b1/ [.....]

[.....] bisilγ-a

saγaral ügegü bolγaǰu yabu[.....]

/14b2/ [.....] bolaγči sayid sečed-

-tür

9 oyin sedkiliyen čing bariǰu

olon-i [?] /14b3/ tegši sedkiǰü

olon-a tus-a üiledün yabubasu

olqun ta sayin [.....]

10 /14b4/ keregür qudal qulaγai üile-tür

kelbür čusur maγui üge-tür

ken /14b5/ ber aṣ-e qalbasu

gemsil ügegü sayin ere bolan buyu

11 büküi aṇ-e bey-e /14b6/ esen-tür

bükülder [?] aṛdem bilig sursu gen

bügüde [.....] /14b7/ kümün

bolš-i ügegü sayin ere [.....]

12 [qu.....] /14b8/ yadaǰu

qudal qulγai üiles üiledčü

qulγal[an .....]

/14b9/ qoin-a ụkül aldal öter bui

13 amitan-u ǰaγur-a degedü [.....]

/14blo/ [.....] bey-e-tü kümün töreǰü

arγ-a bilig erdem oγorabasu

adusunača /14bll/ taqi dor-a kemeg-deyü x

14 [.....]

uǰaγulan [?] bey-e-yi eribesü

uridan-u bey-e-in /14b12/ buyan qilinčun

kučün

uduriḏču kemiyer kürgegči mayun bui

15 amitan /14b13/ bügüden-e tus-a kürbesü

alaγ-či ügegü seḏkiltü bolbasu

ariγuy-a bilig /14b14/ erdem surbasu

angqan-u degedü bolqu ünen kü bui

16 qudal üges ạs-e ügülebesü

qulaγai üiles ạs-e kibesü

quričaqui seḏkiliyen qoriyan /14b15/ či-

dabasu

qurdun-a sayin-ṯur kürkü mayad bui

17 erketü ạǰen /15a1/-ṯüriyen ünen bolqui

ạke ạčige-ṯüriyen [.....]

[.....] /15a2/ čen aq-a degü-ṯür nai-

ralduqu

erül ügegü ere kemekü en-e bui

18 /15a3/ saiš̲aγdaǰu dura ülü nemegdekü

sača nöker-eče ülü öte[kü ?]

/15a4/ sayid biligüǰi surču ülü qan-qui

sayaral ügegü er-e kemekü ene /15a5/ bolu

19 tegüs γaǰar kümün γurban-u

tegsi üilesi meden čidaqu

/15a6/ degedüs-tür nököčen dayusqu

degedü er-e kemekü en-e bolu

2o üčüken /15a7/ dur-a barin čidaqu

oyilaǰu üge-türiyen kürkü

ürgülǰi erdem /15a8/ bilig qataγuǰiqu

ünen er-e kemekü ene bolu

21 balamud delem-e /15a9/ ködelküi sedkiliyen

barin qoriyan čidaqu er-e [.....]

[.....] /15alo/ metü

bariyu ǰ-e sayidun yabudal[-i .....]

22 [.....] /15all/ [...] ködelküi sedkiliyen

angγisi aṣ-e ködel[gebesü]

[.....] /15al2/ bariγsan metü

ariγui sayidi dayan čidayu ǰ-e

23 oṇgge dayan /15al3/ ködelküi sedkiliyen

öbesün kü qoriyan čidabasu

örgen dalai /15a14/ ködölügsen metü
öter sayidi dayan čidayu ǰ-e

24 qubi-[.....] /15b1/ delem-e ködelkü i
sedkiliyen
qoriyan idqan čidabasu či
/15b2/ qudal-i bariysan metü
qurdun-a sayidun mörtür kürüyü ǰ-e

25 /15b3/ uq-a ügegüi ǰöndeg mayuy-ača abču
tümen nasu nasultala
/15b4/ uqatu sečen ken belgetü bolǰu
ürtu ber öqor be nasu /15b5/ nasulabasu
üküleng γaγča ülügü buyu baraba

/15b6/ nasulabasu üküleng γaγča ülügü
[..... ba]raba keme[n]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, pp. 46-48, no. C 1h -k.

Texte, traduction, commentaires: N. P o p p e, Ein mongolisches Gedicht aus den Turfan-Funden: CAJ V, 1959, 257-249.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 123-128.

Sur les causes et effets des péchés

Fragment d'une xylographie en paravent, conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin /TM 4 D 130/. Il comprend seulement 2 pages de 5 lignes d'un ouvrage non identifié. Le tout doit faire partie d'un volume de miscellanées.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 324, no. 645a.

1 [.....]
2 [.....]
3 taγalaǰu üiledügsen nigül qilinča :
4 tasural ügei orčiqu-yin siltaγan bui ::

5 quričaγ̄daqui beye eme köbegüd :
6 quriyaγsad ǰǫgegsed ed tabar :
7 γutumsiγ ede γurban-i taγalaqui-bar :
8 qotola gem-üd törön bui ::

9 eng urida beye-yin gem-i :
lo edüi tedüi quriyan ügülesügei :
ll erdem-ten sečed ünen durabar :
12 egenin [?] čikin ögčü sonosudqun ::

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 12, no. A 4.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 133.
Texte, traduction, commentaires: H. F r a n k e, Bruchstücke, pp. 42–43.

9

Sur les souffrances des pécheurs

Trois fragments défectueux, conservés dans la Collection de Tourfan à Berlin. Ils proviennent d'une xylographie en paravent dont deux pages donnent les parties inférieures du texte /TM 19/ et un troisième /T I 663/ les débuts de 5 lignes. La place exacte de ce dernier fragment a été reconnue par H. F r a n k e. L'ouvrage entier reste non identifié.

Cf. W. H é i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 324, no. 646.

1 [.....]

2 [aburun] abalaγčin aran-a :

3 [aγula-tu]r keger-tür üldegülǰü :

4 [alaγdan] qarbuγdan ǰobamui ::

5 [amiyan temeče]n buruγudur-un :

6 [ayuǰu nidübe]n kirmelǰeged

7 [.....]

8 [.....]

9 [.....]daqu-yi ač[....]lǰu :

lo [.....]s-iyar deledteǰü :

ll [.....] γarγaǰu :

l2 [.....] yadan ǰobamui ::

13 [.....si]rbüsün miqan-i :

14 [.....]

15 [.....]

16 [.....]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. p. 16 A 7; p. 21 A 15.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 138-139.

Texte, traduction, commentaires: H. F r a n k e, Bruchstücke, 42-43.

lo

Expiation du religieux pécheur

Fragment de xylographie sans titre. Il consiste en 6 parcelles chacune de 6 lignes, dont la première et la sixième sont fragmentaires, et il provient des matériaux de la mission allemande de Tourfan (T II D 159); c'est le texte A ll de H a e n i s c h. On n'a pas encore réussi à identifier parfaitement le fragment. C. A l t a n g ê r ê l et D. C ê r ê n-s o d n o m, loc. laud., ont renvoyé à un épisode d'un sujet semblable qui se lit dans le Jayun üile--tü (tib. Las grgya tham-pa); cf. L. L i g e t i, Catalogue I, 259, No. llol, f. 2o6.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 188, No. 324.

1 küsel-i qa[n]γ̄aγči bui kemen

2 medegdekü̈i yeke biraman-a

3 bas-a erte büsirel ügei

4 čaγšabad ebdegsen nigen

5 qulaγai toyin dörben ǰu̇g-ün toyid-

6 -ta qariyatu surburγan kiged

7 süm-e-yin ed tabar-i qulaγču

8 iden bülege tere nigül-ün

9 siltaγabar [te]re toyin nigen

lo üdür genete yeke kündü

ll ebečin-e kürteǰü yeke

l2 daγubar qaila[ǰu] ǰoban bükü̈i-tür

l3 nigen ubasu te[re] toyin-tur

l4 id[....]d [.....] ene [.....]

15 toyin-u [.....]

16 [.....]

17 uqaγan [?] [.....]

18 qoyin-[a] [.....]-t[ur] töröǰügüi

19 tere [.....] üküger-i inu

2o [.....] deger-e talbibai

21 e[ne] darni-yi ber [küǰüg]ün [?]

22 -tür inu uyaγsaγar orčiqu-tur [?]

23 toyin-u sünesün inu tamu-

24 -tur töröged sača tamu-taq[i]

25 amitan ber ǰobala[ng]-ačaγan [?]

26 toni[lǰu] Erklig qaγan kiged

27 [.....]un saγ[.....]

28 [.....]

29 [.....]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 19, no. A 11.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 144-145.

Texte, traduction, commentaires: C. A l t a n g ê r ê l - D. C ê r ê n s o d n o m, Turfany cug-luulgyn "T II 159": Studia Mongolica, tom. VI, fasc. 28, pp. 127-135.

Étiquette d'une xylographie

Elle se trouve conservée à la bibliothèque de l'Institut Vostokovedenija de l'Académie des Sciences de l'URSS à Leningrad, cotée Mong. I 122, et elle mesure 22x5 cm. Le titre répond, selon G. K a r a, à Ta-fang-kouang yuan-kio sieou-to-lo leao-yi king; Taishō Tripitaka XVII, no. 842, Nan-jio no. 427. Il s'agit sans doute du titre d'un sutra traduit du chinois /ou de l'ouigour/.

1 Yeke ǰu̱g-ün aγui delger tegüs toγuluγsan
udq-a-yi
2 medegülkü̈i neretü̈ sudur-un qoyar debter nom
qamtu buyu ::

Fac-similé: inédit.
Texte, traduction, commentaires: G. K a r a, On a Lost Mongol Book and Its Uighur Version; paraîtra dans les Actes de la XIIe session de la PIAC.

Prédication adressée à Ānanda sur les causes et effets des péchés

Manuscrit provenant des matériaux de la mission japonaise Ōtani. Il a été conservé d'abord à Kyoto, à la bibliothèque de l'Université Ryukoku; actuellement on est sans renseignement à son sujet. C'est le fragment d'un ouvrage bouddhique non identifié. Cf. S. M u r a y a m a, dans CAJ IV, 1958, 282.

1 [.....] ayubasu öri sirq-a ügei
[.....]
2 [.....] (....ǰu) [bö]gesü tölen yada-
basu. üküǰü [.....]
3 [.....ö]ri sirq-a-yi töleǰü qariγu-
luyu
4 [.....] ügei bolǰu xxxxxx qariγulun
es-e čidabasu qariǰu [a]tuγa[i]
5 [.....]ruǰu qariγulǰu töleyü. Anant-a
či ayin mede. (ker) ber ed-i [.....]
6 kere[gle]besü. küčün-iyen ǰaruqu (bögesü)
be. tedüi čenege-ber böged ögčü [.....]
7 nögčiyen. egün-ü dotor-a xxxxxx tedeger-ün
beye amin-i alaǰu miqan
8 idegsen bögesü. tere metü narin toγosun-u
toγobar γalb-ud [.....]

9 alalduqui ideldüküi anu. kürdün-i orčiγul-
qui-(tur) adali: (t....) [.....]

10 orčilduǰu amuqu ülü boluyu. šimnus diyan-i
[.....]

11 yirtinčü-tür töröküy-eče angγida töridküi
amuγ[.....]

12 ta bürün edüged-tür ayin mededkün. tedeger
uuli (s.....) t[.....]

13 öri (sirq-a)-ban daγusbasu. (beye-ben ye-
güdkeǰü) kümün-ü ǰayaγan-tur töröbesü qa-
šang ül[.....]

14 [ami](tan-tur töröyü) amitan boluyu :: te-
deger nigül qilinč-un ači ür-e-yi namančilan
öčimüi ::

15 tedeger maγui iro belge-(yi) üǰegülügčid-ün
öri sirq-a-yi [.....]

16 basa beye-(ben yegüdkeǰü) xxxxxxx bögesü
kümün-ü ǰayaγan-tur töröbesü [.....]

17 uǰaγur-tur xxxxxxx (töröyü):: tede-
ger nigül qilinč-un ür-e-yi namančilan
[öčimüi]

18 tedeger ünegen terigüten amitan [törö]küi
öri s[irq-a .....]

19 beye-ben yegüdkeǰü kümün-ü ǰayaγan-tur tö-
röbesü tö[.....]

20 boluyu :: tedeger nigül qilinč-un ači ür-
-e-yi namančilan öčimüi ::

21 tedeger qorotu amitan (tamu-tur unaǰu ǰo-
bayad) öri sirq-a-ban tö[.....]

22 kümün-ü ǰayayan-tur töröbesü qatayu doys[in..]

23 amitan boluyu :: tedeger nigül qilinč-un
ači ür-e-yi namančilan öčimüi ::

24 tedeger ⟨kebeli⟩ kegeli-teki qoroqai terigü-
ten [.....]

25 basa beye-ben yegüdkeǰü kümün-ü ǰayay[an-
-tur töröbesü]

26 üčüken γutumsiγ uǰaγur-dan-tur (töröyü)
xxxxxxx [.....]

27 tedeger idegči terigüten amitan öri sirq[-a
.....]

28 kümün-ü ǰayayan-tur töröbesü. xxxxx [.....]

29 tedeger unuγdaqui (ǰaruγdaqui) terigüten a-
mitan [.....]

30 kümün-ü ǰayayan-tur töröbesü [.....]

31 uǰaγur-(dan)-tur boluyu töröyü :: tedeger
nigül [qilinč-un ači] üre-yi namančila[n
öčimüi]

Fac-similé: Sei-eki kōku-zufu, loc. laud.; CAJ IV, 1958, 286.

Texte, traduction, commentaires: S. M u r a y a-
m a, Zwei Mongolische Manuskripte aus Ost-Turkestan:
CAJ IV, 1958, 283-288.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 147-149.

Exercices d'écriture ouigouro-mongole

Fragment bouddhique retrouvé à Tuyuq, aux environs de Tourfan. Manuscrit, 26,7 x 27 cm, 17 lignes. Ses trois premières lignes sont en langue ouigoure, le reste est en mongol. La partie mongole ne contient pas de texte cohérent, mais des formules et des mots connus répétés à titre d'exercice. Le manuscrit provient des matériaux de la mission japonaise Ōtani, il est conservé actuellement à la bibliothèque de l'université Ryukoku à Tokyo.

Cf. S. M u r a y a m a: CAJ IV, 1958, 279.

1 burqan-lar-nïng ornanγu-luγ orun-ï sukavati

2 bodistv-lar-nïng oluryu-[l]uq orun-ï ol oq sukavati

3 bu sadu sadu

4 endeče degegsi-te narin toγosun-u toγabar burqan

5 -nuγud-un yirtinčü alus-un önggerebesü yeke

6 qubilγan bilge bilig-tü burqan-nuγud-un

7 küregen-teki qamuγ dalai quvraγ-ud-tur itegemüi ::

8 endeče endeče endeče endeče endeče endeče endeče endeče

9 endeče endeče endeče endeče endeče endeče endeče endeče

17o

lo endeče qubilγan qubilγan qubilγan qubilγan

ll endeče endeče narin toγosun-u toγabar qamuγ

l2 namo buday-a namo d̲armay-a nama sanggay-a

l3 oom mani bad̲ mi qung

l4 qamuγ burqan bodistv-nar-a mürgümüi bi

eyin

l5 kemen minu sonosuγsan nigen čaγ čaγ čaγ čaγ

l6 čaγ-tur ilaǰu tegüs nögčigsen burqan

l7 endeče [.....]če narin toγos[un-u] [....]

Fac-similé: Sei-eki kōku-zufu, Tōkyo 1915, vol. II; CAJ IV, 1958, 285; Chūyō Ashia gobunken, pl. 29 /no. 8126/.

Texte, traduction, commentaires: S. M u r a y a m a, Zwei mongolische Manuskripte aus Ost-Turkestan: CAJ IV, 1958, 279-282.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 145-146.

Fragments bouddhiques

Fragment A

Manuscrit (non coté) de la Collection de Tourfan, conservé à Berlin, sans commencement ni fin. Entre les lignes 12 et 13 on lit la pagination chinoise 七 ts'i "7" et le sigle 卅 p'in.

1 [.....]a [.....]

2 [.....] nom nomla[....]

3 [.....] [no]mlaquy-a

4 [.....]i üǰegülüged

5 [.....]d-un buyan

6 [.....] ǰoqis-dan-i

7 [.....]a-yi üǰegülüged

8 [.....] inu biramanu-u beye-
-ber

9 [.....]-dan-i biraman-u

lo [.....] üǰegülüged nom nomlaǰu

11 [.....]u toyin šamnanč ubasi ubasanč-un

12 [.....] tonilγaquy-a ǰoqis-dan-i toyin

13 [.....] [u]basi ubasanč-un beye-yi üǰe-
gülüged

14 [.....] tonilγayu . bayaliγud namanč

15 [.....] biraman qatuγtai kümün-ü

16 [.....] [to]nilγaquy-a ǰoqis-dan-i

17 [.....] [t]erigüten qatuγtai kümün-ü

18 [.....] [nom] nomlaǰu tonilγayu

19 [.....] [ǰ]alaγu ökiked

2o [.....]-dan-i

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica II, p. 22; no. A 18.
Texte: supra.

Fragment B

Deux morceaux d'une xylographie qui, d'après le catalogue de Berlin, doivent se compléter (T III 304a et T III 304b). Tout en admettant cette identification matérielle il faut compter avec une lacune d'au moins huit lignes, c'est-à-dire avec un troisième morceau, perdu, qui appartenait jadis au même feuillet. Fragment d'un ouvrage bouddhique non identifié.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 324, No. 646.

a/

1 -tu erdinis-i bar[.....] [.....]

2 nidün büküi-t̲ür [.....]

3 kümün eyin [kemen ?] [.....]

4 terigüten Uiγur d̲[....] [.....]

5 ügei . ta [.....]

6 Qonši-im [.....]

7 ǰi[.....] [.....]

b/

1 darui-t̲ur kü[....] [.....]

2 mingγan tümen [.....]

3 vaiduri čičir [.....]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 21, no. A 16 et A 17.

Texte: supra.

Fragment C

Xylographie provenant de la Collection de Tourfan conservée à Berlin /U 4332/. Fragment d'un ouvrage de contenu indéterminé.

Description: L. L i g e t i, op. cit.

1 nigen [?] [.....]

2 ǰoqiyan mü[....] [.....]

3 kümün sedkikü̈i-tür [.....]

4 qola büküyin silta[γa....] [.....]

5 sedkibesü ber dergede [.....]

6 [.....] sedkikü̈i [.....]

Fac-similé: L. L i g e t i, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: L. L i g e t i, Fragments mongols de Berlin: Acta Orient. Hung. XXIV, 1971, 139-164; surtout 155-156.

Fragment D

Manuscrit provenant de la Collection de Tourfan de Berlin (T II 1654 Ch/U 7537). C'est le fragment du colophon d'un ouvrage bouddhique se trouvant sur le verso d'un manuscrit chinois de sujet bouddhique.

Description: L. L i g e t i, op. cit.

1 [.....] [....]γsan [.....]

2 [.....] [....]ubai :: burqan-u nom-
laγsan

3 [.....] [bodist]v-ud-un qamuγ ǰ̣ug-tür .

4 [.....] [....]lgüngüi qorin tabudaγar .

5 [.....] sa̲tu

Fac-similé: L. L i g e t i, op. cit.

Texte, transcription, commentaires: L. L i g e t i, Fragmentsmongols de Berlin: Acta Orient. Hung. XXIV, 1971, 139-164, surtout 153-155.

Fragment E

Fragment d'une xylographie provenant de Tourfan, conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin (T I u U 4o18a) C'est probablement un passage du colophon d'un ouvrage bouddhique.

Description: L. L i g e t i, op. cit.

1 [.....] buyan [.....]

2 [.....] [...]bwm baγsi [.....]

3 [.....] Uiγud u[...] [.....]

4 [.....] surγaγulǰu [.....]

5 [.....] [...]ni minu n[.....]

6 [.....] [k]ümün [.....]

Fac-similé: L. L i g e t i, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: L. L i g e t i, Fragments mongols de Berlin: Acta Orient. Hung. XXIV, 1971, 139-164, surtout 155.

Fragment F

Fragment d'une xylographie conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin (T II D 324).
Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 324, no. 646.

1 [.....] [....]i-t̲ur guiši
2 [.....] [....]yidbasu
3 [.....] :
4 [.....] anu bügüde quγuraǰu
5 [.....] [.....]ilqu boluyu:
6 [.....] yirt̲inčü

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 2o, no. A 12.
Texte: supra.

Fragment G

Manuscrit appartenant à la Collection de Tourfan de Berlin, coté T I D 581.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 324, no. 646.

1 [.....] qaγalγas qaγalγas [?] ta ötegüs [...]

2 [.....] qatut̲un [.....]

3 [.....] bilgeten [.....]

4 [.....] oraγuluγtun üǰ[.....]

5 [.....] [...]lt̲uγai basa čerigün [.....]

6 [.....] [...]qu bolbasu t[.....]

7 [.....]lduǰu [.....]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 2o, no. A 13.

Texte: supra.

Fragment H

Fragment d'une xylographie en paravent, 75,6 x 19,3 cm, dans un état fort endommagé; il appartient à la Collection de Tourfan et il est conservé à Mainz /M 729/. Il n'a que 8 pages, entre les pages 3 et 4 on lit la pagination en chinois: 23. La xylographie date sans doute de la première moitié du XIVe siècle. Fragment d'un ouvrage bouddhique non identifié.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 323, no. 644.

1 [.....]

2 [.....]

3 [.....]

4 [.....] kemegdei ::

5 [.....] [....]a b[oγ]da ta :

6 [.....] [....]r taγalaqui-bar :

7 [.....] [ü]gülegsen tede buyan :

8 [.....] [.....]a buyan bolai ::

9 [.....] [.....]kün bügüde-yi ber :

10 [.....]-ud :

11 [.....]s böged :

12 [.....] ::

13 [..... :]

14 [.....] ǰoqiyaǰu [:]

15 γutum[siγ] [...]uγ̄ai ayi[?...] qariǰu [?] :

16 qut̲uγ-tu oron-t̲ur kürgekü̈i :

17 edeger dörben burqan-nuγud-un :

18 erdem-ün küčün-iyer bütügsen :

19 erkin amitan-u tus-a-tu :

2o ene [.....] sayin ü̈iles inu ::

21 [.....] [ba]γ̄si-nar :

22 [.....] ulus-tur :

23 [.....]-taq̄i bodistv-nar-a :

24 [.....] [.....]q̄uǰu ::

25 [.....] [.....]es kiged :

26 [.....] :

27 [..... :]

28 [.....]čin :

29 [.....] [buyan ?] ber bögesü :

3o [.....] [...?] [...?]-a̤če [?] :

31 [.....] gegdeküy-yi

32 [.....]-tur ünelebe bi ::

33 [.....] [...?] šaγ̄šabad :

34 [.....] ber gem̲šikün aran :

35 [.....]-tur [?] :

36 [.....] ::

37 [.....] :

38 [.....]-a :

39 [.....] [.....]ülbesü :

4o [.....] [.....]s-un beye ::

41 [.....] [u]qaγa<u>n</u> bilig kiged :

42 [..... :]

43 [..... :]

44 [..... :]

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 24, no. A 2o.
Texte: supra.

XIX

Calendrier de divination

Fragments d'une xylographie non identifiée. L'ordre des fragments ne peut pas être établi, mais il semble probable que tous proviennent du même livre. On voit clairement qu'il s'agit d'un calendrier servant à la divination. En effet le calendrier offrait des renseignments concernant les jours favorables et défavorables pour l'exécution d'actes déterminés. Malheureusement la partie supérieure manquant à chacun des six (sept) fragments, c'est justement l'indication des jours qui, dans chaque cas, fait défaut. Il semble que les unités de calendrier se séparaient très nettement dans l'ouvrage, c'est du moins à quoi permettent de conclure les fragments de 2 à 4 lignes clairement délimités.

Les fragments remontent très probablement à la première moitié du XIVe siècle, tout comme la plupart des monuments de Tourfan. Ils sont conservés dans la Collection de Tourfan à Berlin.

Description: W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 323, no. 643. H. F r a n k e, op. cit., pp. 7-9.

Fragment a/

Fragment coté T II D 31 /H a e n i s c h, op. cit., p. 49, C 2. A droite on voit le reste d'une large ligne verticale délimitant la marge. 8 colonnes, séparées par des lignes verticales.

---

1 [.....] [ǰögeb]esü : ed [.....]

2 [.....] tulγ-a b[.....]

3 [.....]basu : ǰoqi[q̄u] [....]

4 [.....] ǰoq̄[iq̄u] :: mö[r γarbasu] [...]

5 [.....]a[.....]ulbasu : ü[lü] ǰoq̄i[qu]
[.....]

6 [.....] [quda] bolilčabasu : [m]ör γarbasu:
ed [.....]

7 [.....]basu : mod šidkübesü : aduγusun
[teǰigebesü] [....]

8 [.... gödöl]gebesü : ongγočalabasu : müren
getül[besü] [.....]

9 [.....] | ger arilγabasu : ökin γarγabas[u]

10 [.....] | mör γarbasu : beye üsün uγ[iyabasu]
[.....]

11 [.....] | sebligülbesü : töküm bekilebesü :
ǰo[qiqu] [.....]

12 [.....] | čimalaγulbasu : ülü ǰoqiqu ::
[.....]

13 [.....] | [sa]čuli sačubasu : ger arilγabasu:
beye [üsün uγiyabasu] [.....]

14 [..]kii[.] | ger ǰasabasu : široγ̄ai ködölge[besü]
: [.....]

15 [.....]γ-tur | edkebesü : qoriyan sebli-

gülbesü : tö[küm] [....]

16 [....]nggeyü | ǰögebesü : čimalaγulbasu :

ülü ǰo[qiqu] [.....]

---

17 [.....] mör γarbasu : ǰoqiqu ::

18 [.....]basu : ülü ǰoqiqu ::

---

19 [.....]su : qaš debter oraγulbasu : noyalaqu

[.....]

2o [.....] [ǰaraγu]labasu : ger arilγabasu : ger

nilbibasu : [....]

21 [.....] [ǰoq]iqu :: široγai ködölgebesü :

ülü [ǰoqiqu ::] [...]

---

22 [.....] mör γarbasu : beye üsün u[γiyabasu]

[.....]

23 [.....]su : utasun arqaγ yabuγulbasu : [....]

24 [.....] ǰalγabasu : aduγusun teǰigeb[esü]

[.....]

25 [.....] ebdebesü : ǰoqiqu :: qolača qa[ri-

basu] [.....]

Fragment b/

Fragment /T?/ D 159 de la Collection de Tourfan /H a e n i s c h, op. cit., p. 49, C 3/. En bas on voit la large ligne horizontale délimitant la marge. Le fragment ne nous a gardé que 5 colonnes.

1 [.....] [qulaγai o]rγ̄odali

---

2 [.....] [beye üsü]n uγiyabasu :

3 [.....] [široγai kö]dölgebesü : naγur

4 [.....] [ür-]e sačubasu : mod

---

5 [.....] ǰirümüsün kümün-e

6 [.....] [töküm] bekilebesü : ǰoq̄iq̄u ::

7 [.....]basu : ülü ǰoq̄iq̄u ::

---

8 [.....]basu : ǰoq̄iq̄u ::

9 [.....] ülü ǰoq̄iq̄u ::

---

10 [.....] [γ]arbasu : bey-e

Fragment c/

Fragment T II M 166 502 a /H a e n i s c h, op. cit., p. 50, C 4a/. A gauche, la large ligne verticale délimitant la marge. 7 colonnes.

1 [.....]r-a qorin ǰirγuγan-a gi taulai üdür:
morin [....]

2 [.....]a-t̲ur : bai lu čaγaγan s̲igüdirin : nai-
man sara [.....]

3 [.....]li-yin mör : doron-a umar-a ǰanggi-
-t̲ur ǰ[.....]

4 [...]d̲basu ǰasabasu : ǰoqiqu :: ene sara-t̲ur:
γala[γun] [..]

5 [....] qariyu : s̲ibaγun öyüken quriyayu :
tngri-yin [...]

6 [....]a amitan qaγ̄alγ̄aban ǰasayu : usun tata-
ra [.....]

---

7 [.....]su : quda bolilčabasu : mör γarbasu :
ǰögebesü : ed̲ [....]

8 [....] [ü]r-e sačubasu : mod̲ ǰalγabasu : adu-
γ̄usun [.....]

9 [....] [s̲iroγ]ai ködölgebesü : ongγočalabasu :
müren getülbesü [....]

---

lo [...]ibasu : ökin γarγabasu : beri baγulbasu :
mör γarbasu [.....]

ll [...] uγiyabasu : qoriyan sebligülbesü : tö-
küm bekilebesü : [.....]

12 [...]ubasu : ǰoq̄iq̄u :: čimalaγulbasu : ülü
ǰoq̄iq̄u ::

13 [...]ubasu : uridus-un mör-tür ǰalγaldubasu :
salaγ[.....]

14 [...] mör γarbasu : ǰirümüsün kümün-e ger
ǰ[asaqu] [.....]

15 [...] široγai ködölgebesü : ongγočalabasu :
müren [getülbesü] [...]

16 [...] [ǰo]qiqu ::

---

17 [...] [sačču]li sačubasu : uruγ γuyubasu :
ger arilγabasu:[.....]

18 [...] [šir]oγai ködölgebesü : ür-e sačubasu :
mod [.....]

19 [...] [čima]laγulbasu : ülü ǰoqiqu ::

2o [...]albasu : bey-e üsün uγiyabasu : ger
[.....]

21 [...] qoriyan sebligülbesü : ǰoqiqu ::

22 [...]i orum tübšidkebesü : ǰoqiqu ::

23 [...] ülü ǰoqiqu ::

Fragment d/

Fragment T II M 166 5o2 b /H a e n i s c h, op.

cit., p. 5o, C 4b/. A droite on voit la large ligne verticale de la marge et, en bas, le bout d'une large ligne marquant la marge. 8 colonnes.

1 [...] [qud]a bolilčabasu : üsün düilbesü :
tulγ-a [.....]

2 [...] ǰasabasu : siroγai ködölgebesü : [..]

3 [...] tegirmen oraš̲iγulbasu : qudal̲tu kibesü:
ǰo[qiqu]

---

4 [...q]ulaγai oryodali baribasu : ǰoq̄iq̄u ::

5 [...] [ongγoč]alabasu : müren getülbesü : ülü
ǰoq̄iq̄u ::

---

6 [...] quda bolílčabasu : mör γarbasu : ed̲
u[.....]

7 [...] [ür-]e sačubasu : mod̲ š̲id̲kübesü : adu-
γusun [teǰigebesü :]

8 [...] [š̲iroγ]ai ködölgebesü : ongγočalabasu :
müren getülbesü : [.....]

---

9 [...]i döčin [.....]basu : [.....]

lo [...] möčes : [.....]

ll [...] tabin [.....]

12 [...] möčes : [.....]

---

13 [...] üsün [.....]

14 [...] ger [.....]

15 [...] [tökü]m bekilebesü [.....]

16 [.....] ülü ǰoq̄iq̄u ::

---

17 [...] mör γarbasu : ǰoq̄iq̄u ::

18 [...]basu : ülü ǰoq̄iq̄u ::

---

19 [.....] noyalaqu nere abbasu : ǰarγu

2o [.....] beye üsün uγiyabasu :

21 [.....] ülü ǰoq̄iq̄u ::

---

22 [.....] ger ǰasabasu :

23 [.....] degel edkebesü : ür-e

24 [.....] qoriyan sebligülbesü :

25 [.....] ǰögebesü : ülü ǰoqiqu ::

Quelques mots de la page fraichement imprimée se voient, en image réfléchie, sur notre texte. Malhereusement ils sont pratiquement illisibles:
à gauche de la ligne 22: ?
à gauche de la ligne 23: ?
sur la ligne 24: ?

Fragment e/

Fragment T II M 166, 502 c /H a e n i s c h, p. 50, C 4b/. C'est la partie inférieure fortement endommagée d'une page; elle ne nous offre que les débris de 3 colonnes. En bas elle porte la large ligne horizontale marquant la marge.

1 [.....] quriyabasu : ür-e [sač]u-
basu :

2 [.....] [qulaγai oryγ]odali baribasu:
ǰoqiqu ::

---

3 [.....] [noyalaqu ne]re abbasu : noyalar-a

4 [.....]basu : mör γarbasu : ǰögebesü :

5 [.....]dbesü ǰasabasu : široγai

6 [.....]γ šubaγ erübesü : ür-e

7 [.....] ongγočalabasu müren :
ülü
getülbesü:
ǰoqiqu ::

---

8 [.....] [bey-]e üsün uγiyabasu :

9 [.....] [qo]riyan sebligülbesü :

10 [.....] ülü ǰoqiqu ::

Fragment f/

Fragment T II M 166, 5o2 d /H a e n i s c h, op. cit., p. 51, C 4d/. Il nous présente le coin inférieur gauche de la page, avec les larges lignes horizontale et verticale délimitant la marge de la page. 6 colonnes. Le texte se lit assez difficilement, puisqu'il est couvert par le texte fraichement imprimé de la page opposée.

1 [.....] doloγan sara : arban nigen

2 [.....] saras-tur : γaqai üdür

3 [.....] dörben sar-a : naiman sar-a

---

4 [.....]a ede γurban saras-tur : bičin

5 [.....]

6 [.....] ele učirabasu :

---

7 [.....]

8 [.....] ayungγ̄-a-tu üdüd

9 [.....] bürkügdekü

---

lo [.....] sar-a :

11 [.....] üdür

12 [.....] [γ]urən sar-a

13 [.....] saras-tur : taulai

14 [.....] γurban sar-a : doloγan

15 [.....] ede γurban saras

16 [.....] ülü bolqu : dörben [sar-]a

17 [.....] sara : ede γurban

---

18 [.....] üdür ülü bolqu

19 [.....] ökin γarγaqui

2o [.....] -tür beri baγulqui

21 [.....] ǰiruγ

Fragment g/

Quelques mots de la page opposée, en image réfléchie, peuvent être lus comme suit. En restituant le texte de la page opposée nous avons tâché de reconstituer aussi l'ordre primitif des lignes.

1 [.....]basu : ed [.....]

2 [.....]kübesü : qulaγai oryodali baribasu
[.....]

3 [.....]aldubasu

4 [.....] ǰaryulabasu : ger [.....]

5 [.....] ed [.....]

6 [.....] ger arilγabasu : beye üsün uγiyabasu

7 [.....] [q]ubi üdügülbesü : qoriyan sebli-
gülbesü :
8 [.....] ǰögebesü : čimaliγulbasu :
9 [.....] ǰoq̄iq̄u ::
10 [.....]ulabasu : ülü ǰoq̄iq̄u ::
11 [uridus-]un mör-tür ǰalγaldubasu :
12 [.....] sanalabasu [?] : ǰaryu ǰaryulabasu :
ger arilγabasu :
13 [.....]u : bey-e üsün uγiyabasu : emčilegül-
besü : kebi[d] [...]
14 [.....] mod ǰalγabasu : aduγusun teǰigebesü :
15 [.....] ülü ǰoq̄iq̄u ::
16 [beye] üsün uγiyabasu : ger ǰasabasu : kebid
17 [utasu]n arqaγ yabuγulbasu : degel edkebesü :
18 [.....]a qaribasu : ǰögebesü : ülü ǰoq̄iq̄u ::
19 [.....] [sa]čuli sačubasu : qoriyan sebli-
. gülbesü : mör [...]
20 [ǰo]q̄iq̄u :: ür-e sačubasu : ülü ǰoq̄iq̄u ::
21 [.....]imlabasu : [....] ködölbesü : ǰasabasu :
22 [.....] degel edkebesü : aduγusun teǰigebesü :
23 [.....] [ǰoq]iqu :: ür-e sačubasu :
24 [.....] ülü ǰoq̄iq̄u ::

Le diagramme se trouvant à droite, dans le coin, nous offre les mots suivants:

küregen

baγurči ger qadum eke

beri ger

γolumta qadum ečige

nuntuγ

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, pp. 49-51. H. F r a n k e, op. cit., planches I-VI.

Texte, traduction, commentaires: H. F r a n k e, Mittelmongolische Kalenderfragmente aus Turfan. Bayrische Akademie der Wissenschaften. Sitzungsberichte, Jahrgang 1964, Heft 2 (München 1964), pp. 1-45, planches I-VI.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. IV, 1965, 39-49.

XX

Légende d'Alexandre

Partie finale de la Légende, en état fragmentaire, provenant d'un livre manuscrit de miscellanées, tronqué au commencement. Il remonte sans doute au début du XIVe siècle. Actuellement il est conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin /T I D 155 a-i/.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 23, no. 33a.

7a1 beler ärte Qurasan-u γaǰar-a Misir neretü

7a2 balγasun-tur Sulqarnai neretü [.....]

7a3 mingγan nasulaǰu [.....]

7a4 Sulqarnay-yi keb[.....]

7a5 inu ireǰü Sulqar[nai .....]

7a6 či tngri-de soyurqaγdaǰu bö[gesü .....]

7a7 či qoyina urida [.....]

7a8 [.....] sonosču [.....]

7a9 kemerün qoyar ming[γan .....]

7b1 [.....]

7b2 metü noyati quriγulǰu [.....]

7b3 äne [....] [sono]sču bürün [.....]

7b4 nasun-a yaγdaγsan [.....]

7b5 bürün tngri-[t]e irüger-e [....]ǰu γurba[n mingγan .....]

7b6 qoina urida ükükü̈i minu ügei atuγ[ai.....]

7b7 san γaǰara usun üǰeb[e .....]

7b8 yabuγulba nigen nö[ker .....]

7b9 kürün baraǰu yaγud[.....]

7b10 yeke γaǰar [?] [.....]

7b11 tabin sayid nökedtü kegürge getülǰü [.....]

7b12 yabuǰu tngri-in ǰrlγ-iyar γaγča Sulqarnai
Sumur-taγ-un

8a1 deger-e γarbas-u dörben nuγus naiman qiǰaγara
dalai ötögen-ü alibe

8a2 aγulas alibe tökümüd üǰegden büǰügü̈i + Sumur-
-taγ-un orai

8a3 [.....]

8a4 ter-e deger-e nigen ta[sman del]ekei-tür
[.....]kin [.....]

8a5 Sulqarnai tere tasman-i [.....]

8a6 asaγču baγusu kemen külij[ü] kürbe Sulq[ar-
nai .....]

8a7 aquy-i inu garudi sibaγun üǰeǰü [.....]

8a8 či γani aǰuγu či deger[-e tn]gri-teče ö[...]

8a9 ṷndür-eče ạne tasman mọngke [.....]

8a10 [.....]

8a11 [.....]

8a12 [.....]

8b1 [.....]

8b2 [.....]

8b3 [..... m]etü [.....]

8b4 sonosu[γa]d dalay-yi [.....]

8b5 γarba bi+ ạdüge yeke [.....]

8b6 kürtekü aǰuγu dalai müren [.....] orasu
kem[en .....]

8b7 -yi noyad inu sonosčᵘ bürün Sulqarnay-a
[.....]

8b8 či kemen ügülebesü deger-e γarču yadaba
[?] či [.....]

8b9 orasu kemen ügülen b[.... t]ere do[tor-]a
[ada] tül[ige]n [.....]

8blo [a]mitan olan kegten buyu [.....] aγta
[..... č]inu gübčin čalγu[qu]

8bll aǰuγu gerün tedüi kürisi teyin böged [ča]l-
[γu]qu aǰ[uγu] [.....]

8bl2 basud teimün maγun ada-tan tüligeten amitan
göröged toγ-a

9al tomsi olan kebten buyu či bürün tende oraba-
su ada tüligen

9a2 bu boltuγai kemen qoyar kümün baγtaquy-in
tedüi qaraba ạgüdke-

9a3 gül[be] ạne qaraba-in γadana inu [....] toor-
-iyar torlaγulba

9a4 tabun mingγan mod d[...] kürkü̈i ⟨to⟩ toγ-a

tomsi deges[ün .....]

9a5 ⟨to⟩ tomγaγulba qaraba abdur-a-t̲ur oraǰu bür[ün .....]

9a6 ǰo̤b idegen künesün tegeǰü abdur-a-in d[otora]

9a7 küri batuda uyaǰu bü[rün d]alai-t̲ur oraǰu [.....]

9a8 ülü mede[n] od̲ču [bürü]n nige[n] [.....]

9a9 [.....]

9alo [.....] kemen ügüle[ǰü] S[u]l[qarnai ...]

9all soyurqaγdaǰu bükü̈i [.....]

9al2 bütübe bi Sumur t[aγ .....]

9bl dalai müren-ü iruγar[-tur .....]

9b2 aisu bi kemen ügüleb[e .....]

9b3 a̤rte tngri γaǰar [.....]

9b4 a̤ne a̤lči [.....]

9b5 čabčin bükü̈i-t̲ür bolad [.....]

9b6 üdesi nadur ǰoluγaǰu od̲b[a .....]

9b7 ker kürsü kemen aisu či [qu]rdun-a qari [...]

9b8 -yin ürida qari kemen ügülebe a̤ne ü[g]e [...]

9b9 sonosču bürün olasun degesün ködelgeǰü q[...]

9blo basa ⟨kü⟩ kü nigen sara-t̲ur [de]gegsi-t̲e γ[arču d]aγusba d[a]l[ai] [.....]

9bll dotor-a-qi üǰegsenigen bügüdei noyad-turiyan ü[güleǰü]

9bl2 ögbe noyad sonasču γaiqalduba teyin kiǰü basa

9b13 nigen tedüi aǰu basa kü noyad-turiyan quri-
γaǰu ąy-e

10a1 ąyetürün ai nöked minu noyad sonosču aγtun
bi ądüge

10a2 nigen üge duraďču an buyu bi ądüge naran ąke-
-lüge singgeldüsü

10a3 qarangγu keǰige oďqu aǰuγu qarangγu-yi daγay-
-a qolabe

10a4 oyir-a be bükü inu üǰey-e sing[gele]ng ker
yambar

10a5 yosutu büǰügüi kemen ügülebe tendeče nö[ked..]

10a6 ądüge Sulqarnai deligetü γaǰar usun [.....]

10a7 qarangγu-in ǰųg odsu [kem]en ąne sed[kil ....]

10a8 kemen ügüleldübe tendeče S[ulqarnai .....]

10a9 daγaďqun [.....]

10a10 olan noyad ǰ-e [.....]

10a11 quriyaǰu naran singgeg[sen .....]

10a12 [.....]ǰu qarangγu-in am[.....]

10b1 nö[ke]d-tü or[aǰ]u [.....]

10b2 dotor-a yabuba tere [.....]

10b3 ireǰü Sulqarnay-a [.....]

10b4 ąne qarang[γu .....]

10b5 ǰaγura ilegeǰü yabuqui-ban [.....]

10b6 γurban mingγan nasun-ťuri[ya]n itegeǰü y[abuba]
[.....]

lob7 busud ạde olan nöked činu metü yaγube nasu-
-yi [.....]

lob8 ügei bui ǰ-e ạde üresi aran üǰey-e [.....]

lob9 öri ütü berkes γaǰar-a ada tüligen-tür b[...]

lob10 či bürün qurdun-a qari čimada be ạs-e bitügde-
sen γaǰar

lob11 usun ügei bui ǰ-e kemen ügüleǰü bürün ǰalba-
Sulqarna[i]

lob12 sonosču bürün nöked-tegen tein ügüleǰü ögbe
ạdüge

lla1 ạndeče qaribasu tngri-te ǰayaγtaγsan nasuban
minu tögü[s]b[esü]

lla2 ber ạnde böged ülü ükükü mọngke bolqu usun
tngri-teče

lla3 ǰalbarin γuyildusu kemen ügüleǰü bürün ǰalba-
rin kürbe qarang[γu]

lla4 -in amasar-a ayisuqu-tur nigen kümün beyegen
ülü üǰegülün

lla5 čögečeber dügüren usun ögbe Sulqarnai či [...]

lla6 soyurqadaγsan γurban mingγan nasunača [.....]

lla7 či ạdüge ạne usun uγ[uǰu] bürün keb keǰi[g]e
[ạne] γaǰa[r .....]

lla8 qubiltala inaγsi-ta ülü ü[kün .....]

lla9 mọngke nasulaqu či kemen [.....]

llalo bürün nöked-tegen ügülebe ạne [.....]

11a11 kembe nöked inu ügüler-ün ane qarangγ[u ...]

11a12 kemen amu či γada γarču olan nöked-tür [...]

11b1 tendeče uγubasu yaγu alǰaqu ta kembe teyin [.....]

11b2 γarba qarangγu dotor-a-qi ali-be üǰegseni-in [.....]

11b3 satayan [?] bügüdeyi irgen [o]rγan-turiyan ü[.....]

11b4 tegünü qoina tere usu γariyar [.....]

11b5 -iyan sayid nöked-türiyen [.....]

11b6 urtu nasulaqu usun ögbe bi anekü [.....]

11b7 ǰarimud aran tngri-in soyurqaǰu ögügsen-tür uγu[basu .....]

11b8 kü sayin bui ǰ-e kemeldübe ǰarimud aran [...]

11b9 uγubasu ker bui kemeldübe tendeče nigen sayin [.....]

11b10 sečen noyan bülege tere noyan ügüler-ün teyin kembe

11b11 ane bürün usun uγubasu keb keǰige tngri γaǰar qubilta[la]

11b12 ülü ükün masi saγun yadaǰu ükükü aquy-a saγar

12a1 bolǰu aqu či ade irgen oryan činu bügüde üküǰü

12a2 qočarbasu činu ber aγsan činu γaγčaγar yaγun

tus-a

12a3 čimayi bürün ạne meṭü ayisurun dayaqun aran ülü törei

12a4 ǰ-e či bürün teyin boluγsan üǰügür öberiyen gemsiǰü

12a5 bi bürün ạne usun es-e uγubasu yekin ạyin [.....]

12a6 bi kemen+ gemsiküy-eče [ülü ?] aiqu bögesü uγu ker-be [.....]

12a7 či qoina maγui bolqu či kemen + ügüle[be....]

12a8 Sulqarnai sonosču teyin bö[gesü .....]

12a9 tus-a bolqu kemen γarturiyan bari[ǰu .....]

12a10 usun sačiǰu ilebesü arča modun-u n[abči]n [.....]

12a11 tusču arča modun tereküber übül ǰun satas ülü

12a12 qoqiraqui bolǰu teyin kiǰü aγsan tügel Mi[s]ir

12b1 balγasun-a ireǰü tegünü qoina Sulqarnai yeke [.....]

12b2 nöked-iyer quriǰu teyin ügülebe ta noyad minu sonosudqun

12b3 deger-e tngri-ṭeče ạtüge ạke ǰoqiyaγsan inaγ-sida [.....]

12b4 ürida kedün be qad törebei ǰ-e ạdü[ge .....]

12b5 qoina kedün be qad noyad t[öre ...] ǰ[-e...]

12b6 bidan-u ǰrlγ-iyar γurban mingγan nasul[aqu...]

12b7 ǰirγalangγi γaγča bi ǰirγaba ane ale nasun-iyan
tögü[sčü ?]

12b8 nada es-e üǰegdegsen irgen oryan ügei bui ǰ-e
kembe

12b9 dalai ötögen-i yeke tenggis-i tenggisün iru[γar-i]
to[γulǰu]

12b10 irebe bi Sumur-taγ-un orai deger-e γarba naran
singgekü-

12b11 -in ǰug qarangγu-yi daγaba qoyar od yabuǰu
γutuγar on-

12b12 -tur mongke-yin usun soyurqaγdaǰu γarba ǰob
γurban ming[γan]

12b13 nasulaba bi adüge bi ane γaǰar-un deger-e γaγ-
ča bi

13a1 qan bolǰu aba ane ale γaǰar deger-e m[in]u
metü ǰirγaγsan

13a2 qan es-e töreǰü bülege namayi ükübesü dalay-yi
nigete [.....]

13a3 bitügülüdkün angqa urida mingγan narid ökidi
mingγan kü

13a4 altan nadur [?] dügüreng tana subud altan kiǰü
argülüdkün

13a5 tegünü qoina mingγan ǰalaγus sayid abalduγči
bökes-i

13a6 daγulaǰu iraγus-i quγurdaǰu quγurčini ilγaǰu

qorin

13a7 γučin nasutani mingγan köbegüdi yabuγuluḏqun tegünü q[oin]-a

13a8 mingγan čaγaγad terigüten ạbügedi y[abuγuluḏ-qun .....]

13a9 [ạ]büged t[ngr]i-tür ǰalbariǰu [.....]

13a10 čidas üldüs bariγulǰu yabuγulu[dqu]n [....]

13a11 γar minu ile be aγuluḏqun namayi ü[.....]

13a12 kegelidür oraqu bögesü mingγan ökidi tana subuḏ

13a13 aburaqu bögesü aburan čidaqu bülege ǰ-e t[ed]e-ger [kegeli-]

13b1 -tür oraqu bögesü ạde ạbügedi tngri-t[ür] ǰa[l]bariǰu

13b2 aburan čidaqu bülege + töreged be ükükü aǰuγu

13b3 γurban mingγan be nasulabasu ükükü aǰuγu + keb keǰi[ge]

13b4 bögesü ükükü aǰuγu ạndeče qurid[aǰu] [....]

13b5 noyad törebei ǰ-e ạdübe ba[.....]

13b6 kedün be qad noyad töremü ǰ-e ai[.....]

13b7 -tur ǰirγaγtun ükün barabaṣu tus-a ügei aǰu[γu .....]

13b8 kembe daγusba baraba daγusba kemen [ạb]üged

13b9 ǰirγaḏqun ükün barabasu tus-a ügei aǰuγu keme-be daγusba

13b10 〈 ǰirγadqun ükün barabasu tus-a ügei〉

13b11 qudluγ bolz-un ädlüg ädgülüg kälz-ün

13b12 〈aǰuγu kembe daγusba + aǰuγu kembe 〉

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung. Abh. d. Deutschen Akad. d. Wiss.zu Berlin. Klasse für Sprachen, Literatur und Kunst. Jahrgang 1959, Nr.1, Berlin 1959, 39-46. F.W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: N. P o p p e, Eine mongolische Fassung der Alexandersage: Zeitsch. d. Deutsch. Morg. Ges., Band 107, 1957, 105-129. Ce. D a m d i n s ü r ü n g, Mongγol uran ǰokiyal--un degeǰi ǰaγun bilig orusibai, Ulaγanbaγatur qota 1959, 136-146. F.W. C l e a v e s, An early Mongolian version of the Alexander Romance: HJAS XXII, 1959, 1-99 et planches I-VIII.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 112-122.

XXI

Documents de Turkestan

1

Document de voyage délivré à Kög-buq-a
1338

Le manuscrit consiste en un feuillet de 14,4 x 6 cm, en écriture cursive. A droite, en haut, un assez grand sceau rond de couleur rouge, en bas un petit sceau noire quadrangulaire. Le manuscrit qui appartient à la Collection de Tourfan est conservé à Berlin, sous la cote T II D 203. Il s'agit de l'instruction donnée par Temür-satilmiš et ses compagnons aux chefs des stations de relais postaux afin que ceux-ci assurent à Kög-buq-a des chevaux et des vivres pour le voyage. Le document remonte à l'époque du Tchaghataïde Yisün-temür, exactement à l'année 1338.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 291, no. 540. Sur la chronologie de quelques documents tchaghataïdes, voir H. F r a n k e, Zur Datierung der mongolischen Schreiben aus Turfan: Oriens XV, 1962, 399–410, surtout pp. 405–406.

1 Yisüntemür-ün ǰrlγ-iyr

2 Temür-satilmiš ạkiten

3 toγačin šügüsüčin üge

4 manu ǰaγur-a bükün ǰamudun

5 ötögüs-e ạde Kög-buq-a

6 ekiten borčin Qočo-tur odba nasu odqui

7 irekü-tür ulγčidača ögör-e dörben

8 ulγad ögčü yorčiγultuγai ǰamačɜ

9 baγuǰu morilatala yerüyin künesün bolγan

lo qoyar köl miqan qoyar saba umdan qoyar

ll badman künesün ögčü yorčiγultuγai kemen

l2 niša-du bičig ög-bei bars ǰil namurun

l3 ečüs sar-a-yin qoyar qaučin-a Türgen-e

l4 büküi-tür bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 29, no. B l.

Texte, traduction, commentaires: G. J. R a m s t e d t, Mongolische Briefe aus Idiqut-Schähri: Sitzungsberichte d. Preuss. Ak. d. Wiss. XXXII, 1909, 841-842. (Cf. A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s: HJAS XV, 1952, 442-443.) M. W e i e r s, Mongolische Reisebegleitschreiben aus Čaγatai: Zentralasiatische Studien 1, 1967, 16-33.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 1963, 150-151.

Document de voyage délivré à Qabuγ-baliγči
1353

Manuscrit en écriture ouigouro-mongole, un feuillet, 16 x 15,7 cm, 12 lignes. A droite, en bas, un sceau quadrangulaire. C'est un permis d'user de la route postale, émis par Tuγluγ-temür pour Qabuγ--baliγči et ses compagnons, adressé à Bolad-qy-a et à Türmiš-sevünč. Il est daté de 1353. Document faisant partie de la Collection de Tourfan, conservé à Mainz, coté M 867 (TM 94 D 135).

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 292, no. 543. H. F r a n k e, Zur Datierung der mongolischen Schreiben, p. 408.

1 Tuγluγtemür üge manu

2 Bolad-q̄y-a Türmiš̄-sevünč

3 ekiten-e [....?] [.....?]

4 Qabuγ-baliγči ekiten ą̈alčin

5 kürüged qoyar ǰaγun [?] tulum [?]

6 bor-un [s]üčüg [?] yerü [....?] ülü [?] bol-
γ̄an

7 [....?]gtün [?] ą̈de ą̈alčin-t̲ür γürban ulaγ̄-a
tabun

8 tambin bor qoyar köl miq-a γürban bad̲man

9 kün̲esün ögčü yörčiγultuγai kemen

10 ništ̲u bičig ögbei moγai ǰil

11 qaburun ą̈čüs sar-a-in arban sin-e

12 -t̲e Minglaγ-a büküi-t̲ür bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, pp, no. B 8.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 160-161.

Texte, traduction, commentaires: M. W e i e r s, Mongolische Reisebegleitschreiben, 34-40.

Document de voyage délivré à Industan

Manuscrit en écriture cursive, un feuillet, 16 x 14 cm, 17 lignes. A droite, en bas, un sceau noir. Instruction donnée par Berketemür à Iduγ-qud čing-sang et d'autres d'assurer aux transporteurs de vin les services de la route postale. La date exacte du document ne peut être déterminée, mais très probablement elle se situe dans la première moitié du XIVe siècle, comme les autres documents du même genre provenant de Tourfan. Le manuscrit est conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin, coté TM 214.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 292, no. 548.

1 qan-u ǰarliγ-iyar

2 Berketemür üge manu

3 Iduγ-qud čingsang-a Quba

4 čučing [?] Bai-qy-a sočing [?]

5 [ek]iten noyadta ąn-e Sevinč-

6 -buq-a borči nasu bor [ara]ki-

7 -yi qadaγlaǰu yabuqu-yin tula

8 Industan ąkiten ilčin-e

9 abču odqu bor araki-yi

10 qadaγlaǰu ǰigen [?] asaγču

11 yabutuγai Industan ąkiten

12 ilčin odqu-tur bor araki-

13 -luγ-a qamtu γurban ulatu

14 odtuγai kemen ništu belge

15 bičig ögbei qonin ǰil

16 arban sar-a-yin naiman qaučina

17 Bolad-a bükü-tür bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 36, no. B 14.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 153-154.
Texte, traduction, commentaires: H. F r a n k e, Ein weiteres mongolisches Reisebegleitschreiben aus Čaγatai: Zentralasiatische Studien 2, 1968, 7-14.

Document de voyage délivré à J̌umaṯun-daulS̄-a

Manuscrit en écriture cursive, endommagé du côté gauche; 15,5 x 15,3 cm, lo lignes. Il en manque le sceau. Le document a été émis par un fonctionnaire inconnu, dont le nom figurait dans la partie actuellement manquante. Le permis adressé aux préposés de tous les relais postaux assure à J̌umaṯun-daul[a]-š̌-a les services de route. Le document remonte au XIVe siècle, à une année du mouton impossible à préciser. Il appartient à la Collection de Tourfan, il est conservé actuellement à Mainz.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 294, no. 55o.

1 [.....]

2 [.....]

3 J̌aqaγun-a bükün J̌amudun

4 ötegüs-e ạṯe

5 J̌umaṯun-daulS̄-a

6 ạkiten ilčiṉi

7 t[.....?] čarubai ulači-ṯača gör-e

8 naiman ulaγad ögčü

9 yorčiγul-tuγai kemen

lo nišan-tu bičig ögbei qonin J̌il

11 übülün dumdadu sarayin γuṉan sined-e

12 Qungludu büküi-ṯür bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 30, no. B 3.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 155-156.

Texte, traduction, commentaires: M. W e i e r s, Mongolische Reisebegleitschreiben, 41-46.

Exemption d'impôt accordé sur l'ordre d'Ilas-qoǰa
1369

Manuscrit en écriture cursive, un feuillet, 17 x 26 cm, 2o lignes; en bas, à droite un sceau quadrangulaire. L'ordre est adressé par Kedme-bayatur - qui se réclame de l'autorité d'Ilasqoǰa des Tchaghataïdes - à Merkid et Senggüm, fonctionnaires du Singging, et concerne l'exemption d'impôt accordée à une propriété terrienne. Le manuscrit date de 1369. Il appartient à la Collection de Tourfan et est actuellement conservé à Mainz, sous la cote M 866 (TM 79).

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 292, no. 545. H. F r a n k e, Zur Datierung der mongolischen Schreiben, pp. 4o8-4o9.

1 Ilasqoǰa-yin ǰrlγ-iyar

2 Kedme-bayatur üge manu

3 Merkid Senggüm ạkiten

4 Singging-ün tụs[imed-te ?]

5 [ạn]-e Tegür-ün [.....]-tur nigen köl γaǰar

6 usun aǰiγu uǰaγur Yụs-ạče qudalduǰu

7 abču taral[ang ?] aǰiγu edüge ạn-e Tegür

8 Bīs [?]-balγasun[-tur] negüǰü irebesü tendeki

9 ter-e köl-ün γaǰar usun-tur alban ǰasaγ̄

1o [kere]g taγar amasar qismad saliγ buu

11 abtuγai küčü auγ̄-a buu kürgetügei

12 ạyin kemegülün bürün ta qoyar Merkid

13 Senggüm ạkiten tụsimed küčü auγ̄-a kürgebesü

14 kereg taγar qismad saliγ amasar yambar

15 ber tụgülten [?] alban ǰasaγ̄ ạribesü abubasu

16 [yek]e [?] törö-yin yosuγar ülegü ayiqun

17 [.....]ta kemen ništu bičig ögbei

18 taq̄iy-a ǰil namur-un eki sar-a-yin

19 γurban qaučin-a Basar-a büküi-tür

2o bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 3o, no. B 4.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 111-112.

Exemption d'impôt accordée à un temple bouudhique

Fragment d'un rouleau en écriture ouigouro-mongole; 12,2 x 17,5 cm. Le fragment actuel n'a conservé que 12 lignes du rouleau dont le début perdu devait contenir encore 8 lignes environ. En haut, à droite, on voit un sceau rond, en bas, un sceau quadrangulaire. L'auteur et le destinataire du document restent inconnus, leur nom figurait dans la partie manquante. Le manuscrit appartient à la Collection de Tourfan et il est conservé actuellement à Mainz, sous la cote M 653 (TM 92). C'est un document d'exemption accordée à un temple bouddhique sans doute ouigour. Il est daté d'une année du serpent du XIVe siècle.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 293, no. 549.

1 kemen tüsibei nere [?] bičigdegsed si-ke
[.....] tesi-

2 -ner ạn-e čaγ [.....] tesi-t̲ekin ạy-e ü-
gegü üiles-i

3 buu ködelgütügei bas-a [?] Uluγ tngri-teg
tört [?] tib süm-e-

4 -t̲ür siryuǰu süm-e-t̲ür sanggadača yaγu ket̲i
anu tataǰu

5 γaǰar usun baγ borluγ-i kögegülgeǰü günǰü tosun
bolγaǰu ǰul-a

6 sitaǰu [.....]ǰu

7 bida bürün aq-a-nar degüner-ün ạmüne buyan

8 iregür ögün atuγai küčü auγ-a

9 buu kürgetügei alba ǰasaγ ulaγ-a šü-
güsü

lo qismad saliγ ünin qaγalγ-a buu ögtügei kemen
nišatu

ll bičig ögčü moγai ǰil ǰunu ạčüs sar-a-yin qoyar

l2 qaučin-a Olqun-a büküi-tür bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 31, no. B 5.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 182-183.

Document garantissant la possession paisible aux habitants de trois villages 1352

Manuscrit en écriture cursive, un feuillet 27,5 x 25 cm, 19 lignes. A droite, en haut et en bas, des sceaux quadrangulaires, au verso 4 sceaux ronds et 6 sceaux quadrangulaires. Ordre de Tuγluγ-temür à Čing--temür, iduqud de Qočo et d'autres préposés et fonctionnaires, au sujet de la paix et de la sécurité des habitants repatriés de trois villages. Le document date de 1352. Il fait partie de la Collection de Tourfan et il est conservé actuellement à Mainz, sous la cote M 865 (TM 93).

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 293, no. 546. H. F r a n k e, Zur Datierung der mongolischen Schreiben, p. 408.

1 Tuγluγtemür üge manu

2 Qočo-yin Čingtemür [i]duqud-[ta]

3 Yụs-qy-a Qudluγ-qy-a ạkiten daruγas noyad--ta

4 Turmiš-temür Tükel-qy-a Kerei ạkiten tüšmed-te

5 ạde Mormu Saqal [?] Qayiči [?] ạkiten-i S[-oim] Qongqir Limčin

6 ạkiten γurban silteged-ün irgen bur-a tar-a odčuγu ạdüge

7 quriǰu iregsed ạkiten ber tutuγ ạrke oraγsad--i uǰaγur γaǰar

8 usun-turiyan oraǰu kürtegültügei kemebei ä-
yin kemegülüged bür-ün

9 Soim Qongqir Limčin-e qariatan aran-i serü-
gülǰü [?] silaγuǰu [?] uridu

10 qoitu qaučin sin-e abliγ-a buyu kemen ǰuγa-
ǰu [?] siltaγaǰu ülü ögkü

11 aran

12 ǰrlγ-un yosuγar ayumu ǰ-e ta ta ber neresiyen
bičigdegsed daruγas

13 noyad ked ber bolǰu Soim Qongqir Limčin
äkiten silteged-ün γaǰar usun-

14 -tur mör yosu ügegü küčü auγ-a kürgeǰü
buu tarituγai Mormu Saqal

15 Qayiči ekiten γaǰar usuniyan üruγ aimaγ-tur
niγur dur-a ülü üǰen

16 ǰügiyer qubiyaǰu ögtügei ta ber Mormu Saqal
Qayiči ekiten olan aran γaǰar

17 usun-i es-e qubiyalǰu ögbesü ta ber ülü ayi-
qun ta kemen al niša-tu bičig

18 ögbei luu ǰil übülün äčüs sar-a-yin arban
qaučin-a ǰürüg-te büküi-tür

19 bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 32, nos. B 6, B 7.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 158-16o.

Sentence juridique au sujet d'une plainte

Manuscrit conservé à la bibliothèque de l'Institut Vostokovedenija de l'Académie des Sciences de l'URSS à Leningrad, sous la cote Mong. G. 12o Krotkov 1. Décision au sujet de la plainte faite oralement par Temür contre Taibudu et Tölemiš. Le document date de l'année du lièvre ce qui répond à 1351 ou à 1363, à condition que [..]m[...]r se ramène à Tuγluγ-temür (pour certaines raisons, Yisün-temür est hors de cause).

1 [...]m[...]r üge manu

2 Qočo-yin iduqud-ta Qulun-qy-a

3 ạkiten noyad-ta Buyan-qy-a ạkiten

4 tüsimed-te en-e Temür ügülen

5 irebe Taibudu . Tölemis̄ neretü

6 kümün küčü kiǰü Yogačari sụm-e-tür qariatan qoyar

7 baγ-i γaǰar usun selte abču ülü ögümü nidan-i oon

8 qabur ạndeče nišan abču odqu bülüge ter-e nišan-i

9 Bolmis̄ neretü kümün küčü kiǰü nišan-i abču γaǰar usun

lo ba'γ borluγ-i taqi es-e ögbe kemen

ll öčigdeǰü edüge en-e nišan kürgeged tende-kin

12 noyad töröger yosuγar asaγču nišan-i baγ-i
γaǰar usun

13 selte qariγulǰu öggegülügtün tende ilγan ya-
dabasu

14 tede aran-i qamtudqaǰu tende ilgtün kemen
nišatu

15 bičig ögbei taulai ǰil qabur-un dumdatu

16 sar-a-yin dörben qaučin-a Bold-örö-te

17 büküi-tür bičibei

Fac-similé: inédit.
Texte, traduction, commentaires: G. K a r a, dans son travail russe consacré au livre mongol /à paraître/.

Sentence juridique dans une affaire de vol

Manuscrit en écriture cursive, un feuillet, 12,6 x 18 cm, 14 lignes. En bas, en droite, sceau quadrangulaire. Le document a été établi par un juge nommé Darqad-tül[e]g dans une affaire de vol d'un boeuf commis par Ötemiš. Le nom du khan de l'ordre duquel on se réclame, se trouvait sur la partie tronquée du document. Pour la même raison il est impossible de déterminer la date exacte; tout ce qu'on peut dire c'est que le document remonte à une année du dragon du XIVe siècle. Le manuscrit fait partie de la Collection de Tourfan, il est conservé à Mainz sous la cote M 868 /T M 72/.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 292, no. 544.

1 [.....]γ-yiγar [?]

2 Darqad-tülg ekiten

3 ǰaryučin üge manu

4 [üg]e-ben ügülen [irebe]

5 Ötemiš neretü kümün

6 [..... üke]r minu qulaγdaba nigen üker

7 [Öte]miš neretü kümün-tür gebe

8 [.....]-tür bi olba nigen üker minu

9 [.....]uγai [?] üdüy-e es-e uqabai

10 [.... e]s-e tögörer yosuγar

11 [.... qu]lγai-in yosuγar töleǰü

12 [.....] kemen qara niša-tu bičig

13 [ögbei ü]ge manu luu ǰil namur-un

14 [..... sar-a-yi]n dorben qaučin-a

Isigköl-e bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 30, no. B 9.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 154-155.

lo

Exemption de droit accordée à Kög-buq-a
1326

Manuscrit en écriture ouigouro-mongole cursive, un feuillet, 12,5 x 15,5 cm, lo lignes, avec, en bas, à droite, un sceau noir rond. Ordre de Kebeg à J̌abaγu, au sujet de l'exemption de droit à Kög--buq-a. Le document est daté de 1326. Il appartient à la Collection de Tourfan et il est conservé à Berlin, sous la cote TD II 2o3.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 291, no. 541. H. F r a n k e, Zur Datierung der mongolischen Schreiben, p. 4o6.

1 Kebeg üge manu

2 J̌abaγu-ta Qumiru

3 neretü kümün bor

4 qaγaluγsanu tula

5 Alγui neretü ilči

6 tǫlegen abuγsani en-e Kög-buq-a-

7 -ača bu eritügei kemen qar-a ništu

8 bičig ögbei bars ǰil ǰunu

9 ačüs sar-a-in dörben qaučin-a

lo Čibinliγ-a büküi-tür bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 35, no. B 13.

Texte, traduction, commentaires: G. J. R a m s t e d t, Mongolische Briefe aus Idiqut-Schähri, 845-846

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 161-162.

11

Nomination d'Asen
1348 ou 1360

Manuscrit en écriture cursive, un feuillet, 17,8 x 2,2 cm, 16 lignes. En haut, à droite on voit un sceau rouge portant l'inscription ouigoure en écriture 'phags-pa: o-ron qud-luq bol-sun "le trône soit heureux". En bas, à droite se trouve un sceau noir. Ordre de Tuγ-luγ-temür informant Čing-temür, l'idiqud de Qočo et les autres fonctionnaire qu'Esen est nommé vice-contrôleur des eaux d'irrigation et des pâturages réservés du khan. Le manuscrit qui remonte à 1348 ou à 1360, est conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin, cote T II D 224.

Cf. W. H e i s s i g, Mongolische Handschriften, p. 292, no. 542. H. F r a n k e, Zur Datierung der mongolischen Schreiben, pp. 406-408.

1 [Tuγlu]γtemür üge [manu]

2 Qočo-yin Čingtemür iduqud-ta ärketü da-
ruγ-a

3 [Tü]men-bolad-qiy-a Ötemiš-qudluγ-
-qiy-a

4 ünen erk[eten da]ruγas noyad[-ta ...]-
-širi [.....]

5 -buyan Turmiš-te[m]ür Tükel-qiy-a Kerei
äkiten

6 tüsimed-te än-e Äsen-i Qočo-yin usun-i Yüs-qanč-
-a-[yin]

7 ded bolun metetügei kemen tüsibei bas-a qoriγi

qadaγlatuγai

8 [k]ed ber bolǰu usun-i qoriγi Ąsen-eče ąčine-
gün angγidaγun Yųs-

9 -qanč-a buu yabuγultuγai: mörten yostan üges-
-i büsi buu

lo bolγatuγai kemebei ąyin kemelügüged [= kemegü-
lüged] bür-ün ked ber bolǰu

11 Qočo-yin usun-i qoriγ-i Ąsen-eče ąčinegün ang-
γidaγun yabuγulbasu

12 temečebesü qalbasu

13 ǰrlγ-un yosuγar ülü ayiqun aldaqun ta kemen
al nišan-tu

14 bičig ögbei qulaγan-a ǰil ǰunu ąčüs

15 sar-a-yin doloγan qaučin-a

16 Berg-čimgen-e bükü̈i-tür bičibei

Fac-similé: E. H a e n i s c h, Mongolica der Berliner Turfan-Sammlung II, p. 29, no. B 2.
Texte, traduction, commentaires: G. J. R a m s t e d t, Mongolische Briefe aus Idiqut-Schähri, 843-845. Cf. F. W. C l e a v e s: HJAS XVI, 1959, pp. 78, 79, 239, notes 3, lo, 6.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 157-158.

Fragment d'un document

Fragment provenant de la Collection de Tourfan de Berlin (T I U 5361). Manuscrit tracé au calame, endommagé dans sa partie supérieure: le milieu et la droite sont abimés par un trou. Son contenu ne peut être déterminé avec précision. Ni l'auteur ni le destinataire ne sont connus. Le document date probablement du XIVe siècle.

Description: L. L i g e t i, op. cit.

1 [.....]
2 [.....] [daruγas noy]ad-ta Adai
3 [.....] ekiten baγsi-nar-a
4 [.....]
5 [.....]
6 [.....] [....]s-ta odbasu qaγalγačin
7 [.....]' ügegün aran-i bu
8 [.....] aran aduγusun qonin
9 [.....] [da]ruγas noγad-luγ-a qamtu bolǰu
lo [.....] daruγas noyad-tača ečinegün
ll [adu]γusun qonin qudal[duǰu] [.....]i boltuγai
12 altan nišan-i ta[....] [.....] qad noyad

13 [....]-b'r oratuγai a[.....]g ügegün aran

14 uqaγultuγai kemen qara nišatu belge bičig

15 ilebei bičig manu bars ǰil übülün eki sara-

16 -yin arban qaγučin-a [Ba]rs-köle bükü-tür

bičibei

Fac-similé: L. L i g e t i, op. cit.

Texte, traduction, commentaire: L. L i g e t i, Fragments mongols de Berlin: Acta Orient Hung. XXIV, 1971, 139-164, surtout 139-150.

Document d'exemption

Manuscrit provenant de la Collection de Tourfan de Berlin (U 5981), il est fortement endommagé. Il s'agit ici encore d'un document scellé /nišatu bičig/ dont le contenu exact ne peut être précisé. Il date sans doute du XIVe siècle.

Description: L. L i g e t i, op.cit.

1 [.....] [.....]r

2 [.....] [.....]čw [...]-a buu

3 [.....] edüge bas-a

4 [.....] edüge ạn-e

5 [.....] [....]dwn yaγu ke

6 [.....] eyin kemegülüged bụ-rün

7 [.....] künesün [?] [....]b's [...]wlš̄-'

8 [.....] [....]an ba tanluγ-a

9 [.....] [....]d'dw Mongγol ulus-un

lo [.....] [temeče]jü buu qaltuγai ken-ü

11 [.....] keleleteügei ayin

12 [.....] [...]''twn č[?]wb't kibesü

13 [.....] [ke]men nišatu bičig

14 [ögbei] [.....] [sar]a-in

15 [.....] [bičib]ei

Fac-similé: L. L i g e t i, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: L. L i g e t i, Fragments mongols de Berlin: Acta Orient. Hung. XXIV, 1971, 139-164, surtout 150-153.

Fragment d'un document

Le texte a été tracé au pinceau en écriture cursive de chancellerie, assez bien lisible, sur le verso de deux parcelles déchirées d'une xylographie de langue chinoise en paravent. Le texte chinois transparaît d'une façon quelque peu gênante derrière l'écriture ouigouro-mongole. Il s'agit probablement d'un brouillon et non d'un document établi sous une forme définitive. Le texte chinois porte sur un sujet bouddhique et remonte sans doute à l'époque des Song. Le texte mongol a été mis au point dans une année du lièvre (1303, 1315, 1327, 1339, 1351, 1363, 1375) du XIVe siècle.

Description: G. K a r a, op. cit.

1 [.....] u

2 [.....]a Sirmün t[a]i ui aqalaqu uiši [?]

3 [.....]i aqalaqu uiši noyan-u o-ron [?]

4 [.....]g-[ü]n [da]ruγči Biligtemür den-e edüge an-e

5 [? sür]üg t[a]baraγulu[γad ?] q-an-u teme-ged abuγad odču

6 [Qar]-a Qoǰa-dača Buy[a]nt[e]mür-luγ-a bolun bor-ud

7 [.....]g ǰ[e]miš kiged[?]-i darui-tur

8 tayil [?] tabiγ-tur ab[ču iregt]ün taul[a]i

ǰil arban nigen

9 sar-a-yin

lo arban γurban

Fac-similé: H o u a n g Wen-pi, T'ou-lou-fan k'ao-kou ki /Pékin 1954/, planches XIV-XV, fig.17-18.

Texte, traduction, commentaires: G. K a r a, Un fragment mongol de Tourfan, dans Acta Orient. Hung. XXIV, 1971, 165-171.

Préambule d'un document

Document dont il ne s'est conservé que les cinq premières lignes. Il provient d'une mission japonaise et se trouve actuellement au Musée Yurinkan de Kyoto. Le document se réfère à un ordre impérial et contient des noms qui permettent de le faire remonter à la seconde moitié du XIVe siècle.

1 qaγan-u ǰrlγ-iyar
2 Sultanš-a Si-ning ong-un
3 ongvuu-yin noyad-ta
4 Buyanquli Üi-uu Sinig ong-un
5 vuu-ui-sun-a Günsi üge
ögümü

Fac-similé: H. F r a n k e, op. cit.
Texte, transcription, commentaires: H. F r a n k e, A 14th Century Mongolian Letter Fragment: Asia Major XI, 1965, 120-127.

Rapport sur une allocation militaire

Manuscrit en mauvais état, offrant par endroit des mots difficiles à lire. Il a été découvert par une mission japonaise et se trouve actuellement au Musée Yurinkan à Kyoto. Son état actuel ne permet pas de constater s'il s'agit d'une partie d'un texte plus long ou d'un rapport occasionnel.

Description: H. F r a n k e, op. cit., pp. 137-138.

1 quriaγčid čerigüd-ün bütegsen yerü yeren
yurban ǰigür [?] ạ̈ber
2 ḍọ̈čin erbei sirbüsün-ü u[....]m sang-un ta-
γar-iyar dörben
3 taγar γurban ǰarim šim boγčaqu [?] kürel-
-indü [?] bülge dutaγun
4 simbesü tariyan sang-un šim-iyer qoyar taγar
yisün šim buγdai
5 ögčügüi ba čerigüd ükügsen oryạγsan-ača ekiten
6 kötečin-lüge neite bolun nigen ǰaγun yeren
7 nigen kümün buyu

Fac-similé: H. F r a n k e, op. cit.

Texte, traduction, commentaire: H. F r a n k e, Zwei mongolische Textfragmente aus Zentralasien, dans Mongolian Studies, éd. L. L i g e t i, (Budapest 1970) pp. 137-142.

Fragment d'un document

Le fragment est conservé dans la Collection de Tourfan à Berlin sous la cote TM 1o2o. Les 7 lignes du document tracé au pinceau sont détériorées à trois endroits sans que l'on puisse constater si d'autres lignes n'ont pas été détruites

Étant donné le caractère fragmentaire du document, son contenu ne peut être précisé. Il ne porte pas de date, mais on présume qu'il fait partie des documents du XIVe siècle.

Description: H. F r a n k e, op. cit., p. 142.

1 Tigin sauči üge terigüten i[lčin]

2 egün-i uqaǰu ǰ-e <u>d</u>erge buquγ [?] [.....]

3 qataγun [?] aγur [?] inu küiten kemeldüǰü [.....]

4 oduγad Biš̄-balaγas[un] [.....] iduγ [?] tngriken t[.....]

5 -tur baγubai . soyun [?] [.....]γulsun tal-biǰu Biš̄

6 [.....] čerigüd [.....]i buu darutuγai

Fac-similé: H. F r a n k e, op. cit., 147.

Texte, traduction, commentaires: H. F r a n k e, Zwei mongolische Textfragmente aus Zentralasien, dans Mongolian Studies, éd. L. L i g e t i (Budapest 197o) pp. 142-145.

I R A N

LES ILKHANS MONGOLS DE L'IRAN

Hülegü	1256 - 1265
Abaqa ou Abaγa	1265 - 1282
Tegüder ou Ahmed	1282 - 1284
Aryun	1284 - 1291
Γaiqatu ou Γaiχatu	1291 - 1295
Baidu	1295
Γazan ou Γasan	1295 - 1304
Öljeitü	1304 - 1316
Abū Sa'īd ou Busayid	1317 - 1327

XXII

Documents des ilkhan

1

Sauf-conduit délivré par Abaγa
1267 ou 1279

Le document, en même temps que d'autres monuments de la langue mongole, a été découvert en 1921 par A. T i s s e r a n d. Il date de 1267 ou de 1279 (et non de 1291, comme on l'admettait autrefois); il a été émis par Abaγa (et non pas par son fils Aryun qui a continué à employer le sceau de son père). Il est conservé actuellement aux Archives Secrètes du Vatican.

1 [Abaγ-]a üge manu.
2 Samaγar-a. ǰaγura
3 bükün balaγad-
4 -un daruγas-ta
5 noyad-ta
6 to<u>d</u>qaγula qaraγul-a ǰamučina ongγača-
7 čina. bab-ača iregsed Baračirqun
8 terigüten marqasiyas-a dabariγdaγsad
9 irgen ongγačač<u>i</u>n todqaγul. ulaγ-a
lo umda sigüsü ana ülü megüdegülün

11 ögüdkün. yaγud kedtür anu

12 küčü buu kürgetügei. kembei.

13 bičig manu taulai ǰil übül-ün

14 terigün sara-in arban

15 ǰirγuγan-a Aras-a büküi-

16 -tür bičibei.

Fac-similé: A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s, Trois documents mongols des Archives Secrètes Vaticanes: HJAS XV, 1952, 419-506, surtout pp. 430-445.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 83-84.

Lettre d'Aryun à Philippe le Bel
1289

La lettre contient la réponse que l'ilkhan Aryun a envoyé au roi de France, Philippe le Bel, par l'intermédiaire de l'ambassadeur de Buscarel de Gisolf. En effet, par l'intermédiaire de Bar-Sauma, prélat nestorien, le roi de France avait offert son aide à Aryun pour le cas où celui-ci attaquerait les Mamelouks d'Egypte. Le document est daté de 1289 et se trouve aux Archives Nationales de France. C'est un rouleau de 183 x 25 cm.

1 mo̤ngke tngri-yin kŭčündür.

2 qaγan-u suu-tur

3 Aryun üge manu.

4 ired Barans-a

5 nidoni či mar Bar-

6 -sawm-a saγur-a

7 terigüten ilčin-

8 -iyer öčiǰü iler-ün

9 il qan-u čerigüd Misir-ün

10 ǰṳg mörilabasu bida ber

11 a̤ndeče mörilaǰu qamsay-a

12 kemen öčiǰü ilegsen-i činu

13 ǰo̤bsiyeǰü

14 tngri-yi ǰalbariǰu bars̄ ǰil übül-ün

15 ečüs sara-ta mörilaǰu qabur-un

16 terigün sara-yin arban tabun-a

17 Dimišqi bayuy-a kembei. edüge

18 ünen üge-tür-iyen kürün

19 čerigüd-iyen bolǰaldur ileǰü

2o tngri-te mör ögteǰü tede irge

21 abubasu Orislim-i tan-a ögiy-e

22 kem bolǰal qoǰidaǰu čerigüti nemegül-
besü

23 yayu ǰoqiqu. qoyina ber genülbesü

24 yayun tus-a. basa ali ber kelen

25 aman ilčin-iyer-iyen ǰigür-e

26 ayulyan Baranggud-un yaǰar-un

27 tangsuy-ud singqod il-teb önggeten

28 kürüs ögčü ilebesü ker ba soyurqaquyi

29 tngri-yin küčün

3o qayan-u suu metetügei. kemen Muskaril

31 qorči-yi ilebei. bičig manu üker

32 ǰil ǰunu terigün sara-yin

33 ǰiryuyan qaučid-ta Köndelen-e

34 bükü-tür bičibei

Fac-similé: R. B o n a p a r t e, Documents de l'époque mongole des XIIIe et XIVe siècles, Paris 1895, pl. XIV. M o s t a e r t - C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: W. K o t v i č, Popravki k razboru mongoljskich pisem persidskich ilj-chanov: Zapiski Kollegii Vostokovedov I, 1925, 342-344. S. A. K o z i n, Jazyk pervogo perioda mongoljskoj literatury /Po pisjmam persidskich ilj-chanov 1289-1305/: Izv. Ak. Nauk SSSR 1935, 477-500. S. A. K o z i n, K voprosu o dešifrirovanii diplomatičeskich dokumentov mongoljskich ilj-chanov, op. cit. 645-655. A propos de ces deux articles, voir W. K o t w i c z, Quelques mots encore sur les lettres des Il-Khans de Perse retrouvées par Abel-Rémusat: Collectanea Orientalia N°. 10, Wilno 1936, 1-22; réédité: RO XVI, 1953, 405-427. E. H a e n i s c h, Zu den Briefen der mongolischen Il-khane Argun und Öljeitü an den König Philipp den Schönen von Frankreich /1289 u. 1305/: Oriens II, 1949, 216-235. F.W. C l e a v e s, A Chancellery Practice of the Mongols in the Thirteenth and Fourteenth Centuries: HJAS XIV, 495-526. A. M o s t a e r t, Une phrase de la lettre de l'Ilkhan Aryun à Philippe le Bel: HJAS XVIII, 1955, 200-220. M u r a y a m a Shichiro, Irukan Arugun no tegami no naiyo: Yuboku minzoku no kenkyu, Kyoto 1955, 149-170. A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s, Les lettres de 1289 et 1305 des ilkhan Aryun et Öljeitü à Philippe le Bel: Harvard-Yenching Institute. Scripta Mongolica, Monographe Series I, Cambridge Mass. 1962, 1-104 et pl. I-XII.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 90-92.

Lettre d'Aryun au pape Nicolas IV
129o

Le document, tronqué au début, a été découvert en 1921; malgré l'absence des premières lignes, on a réussi à établir le nom de l'auteur et le nom du destinataire, ainsi que la date: 129o. Il est conservé actuellement aux Archives Secrètes du Vatican.

1 [da]l[a]y-[y]in. busud ali be irgen
2 öber-ün nom bičig-iyer ǰal[bariqun]
3 aran qudalčiγan ǰalbarin bui.
4 Mišiq-a-in nom tengri-tür tayiγči
5 ünen bei edüge
6 il qan Mišiq-a-in nom-tur
7 oratuγai kemeǰü ileǰügü či.
8 sayin ą̈čige manu Mišiq-a-in
9 nom ünen-ü tula. sayin
lo emege-yi be silamtai kü büleyi keme[n]
ll ta kiristan irgen-tür. ada buu
12 kürtügei kemeǰü kedün-te be
13 duγulγan ilčin ileged [ü]g[ü]leči [?]
14 kü ilen aba ǰ-e. silamdur
15 oratuγai kemekü̈i činu ǰo̤b. ba
16 Činggis qan-u. uruγud öber-ün

17 Mongγolǰin durabar aǰu silam-tur

18 orabasu be esebesü ber. γaγča

19 mǫngke tngri mede kemeǰü ad.

2o silam-tur oraγsad tanu metüs maγ-a

21 ünen sedkilten ariγun aran.

22 mǫngke tngri-yin Mišiq-a-yin

23 nom. ǰrlγ busi ülü bolγan bui

24 ǰ-e. busud irgen

25 mǫngke tngri-yi umartaǰu busi bolγaǰu

26 qudal qulγai ǫiles ǫiledkün ülügü

27 [o]lan bui. edüge

28 namayi silam-tur es-e oraǰuγu kemen

29 mayuilan be sedkin aqu či. γaγča

3o mǫngke tngri-tür ǰalbaribasu ǰǫgiger

31 sedkiǰü abasu. silam-tur oraγsan

32 metü ülügü bei. bičigmanu bars ǰil

33 ǰunu terigün sara-yin tabun

34 sinete Urumi-ta bükü-tür bičibei.

Fac-similé: A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s, Trois documents mongols des Archives Secrètes Vaticanes: HJAS XV, 1952, 419-506, surtout pp. 445-467.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 93-94.

Lettre de Tasan au pape Boniface VIII
1302

L'ilkhan répond au message que le pape lui fit parvenir par l'intermédiaire de l'ambassadeur Buscarel de Gisolf. Le document a été découvert en 1921; actuellement il est conservé aux Archives Secrètes du Vatican.

1 Tasan üge manu.

2 bab-a urida ber Bisqarun-iyar

3 činu ilegsen duradqal sayin üges

bičig

4 bitandur kürbe qariγu inu ber Kökedei küre-

gen. Bisqarun.

5 Tümen γurban-iyar.

6 ǰrlγ ilelegei. edüge ber bögesü mün kü yo-

suγar turbiǰu amui

7 ta ber čerigüd-iyen ǰasaǰu irgen irgen-ü

soltad-

8 -tur ileǰü bolǰal ülü qoǰidan.

9 tngri-yi ǰalbariǰu yeke üile-yi oγoγata ni-

gen ǰüg

lo bolγay-a kemen. ede Sadatin Sinanatin Šam-

satin-i ilebei. ta ber.

11 tngri-yi ǰalbariǰu čerigüd-iyen ǰasaḍqun
bičig

12 manu doloγan ǰaγud nigen od-tur bars ǰil
qabur-un

13 ečüs sara-yin arban dörben-e Qos̄-qabuγ-a
büküi-

14 -tür bičibei ::

Sur le revers de la lettre on lit le contreseing suivant:

üǰig inu Üredün kesigün ekin üdür Qudluγ-š-a

Erišidaula. Iramadan.

Fac-similé: A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: A. M o s t a e r t - F. W. C l e a v e s, Trois documents mongols des Archives Secrètes Vaticanes: HJAS XV, 1952, 419-506, surtout pp. 467-495.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 96-97.

Lettre d'Öljeitü à Philippe le Bel
1305

Dans cette lettre le nouvel ilkhan fait savoir au roi de France qu'il a l'intention de maintenir les bonnes relations avec les princes occidentaux, que la guerre intérieure qui a sévi pendant 45 ans dans la famille des princes mongols, est terminée, et qu'il enverra une délégation conduite par Mamalay pour renouveler le pacte d'amitié. La lettre date de 1305 et se trouve actuellement aux Archives Nationales de France. Rouleau de papier de 300 x 50 cm.

1 Öljeitü soltan üge manu

2 Iridivarans soltan-a.

3 ärteneče. ta bürin

4 Virangud irgen-ü soltad

5 manu sayin

6 älinčeg sayin

7 äbüge sayin

8 äčige sayin

9 aqa-tur amiralduju qola ber bögesü oyir-a metü

10 sedkijü aliber üges-iyen öčijü ilčin-

-iyen äsen-ü

11 belegüd-iyen ileldügsed-i yayu ändekün

ta edüge

12 tngri-yin küčündür

13 bita yeke or-a sayuysan-tur uridus sayid

14 ebüge sayin

15 ečige sayin

16 aqa-yuban ǰrly ǰasay-i busi ülü bolyan belen ǰasay-

17 san möri uridus sayid-luy-a ǰ-e ke-meldügsen-i

18 ülü talbin andayayar metü sedkiǰü uridaqiyača ülemǰi

19 amralduǰu ilčin-iyen ileldün ay-a kemen sedkiǰü an buyu ba

2o bita aqanar degüner mayun qaračus-un tasiy-a üges-iyer

21 dur-a qočarulčaǰu bülegei edüge

22 tngri-te sedkil ögteǰü.

23 Temür qayan Toytoy-a Čabar. Duy-a terigüten.

24 bida

25 Činggis qayan-u uruy-ud döčin tabun od-ača inaysi-

26 -ta čimadul-čaysan-i edüge

27 tngri-te ibegdeǰü bürin aqa degü ǰoqilduǰu naran

28 uryuqui Nangyiyas-un yaǰar-ača abun Talu dalai-tur

29 kürtele ulus barilduǰu ǰamud-iyan uyayulbai.

30 bidan-u ǰaγur-a ken busi sedkibesü büriyer
anu deger-e
31 ömerin bayiy-a kemen üge baril-
dubai edüge
32 manu sayid
33 ämbüge sayid ämčige sayin aqa-tur amralduγsan
34 yosu tanu ker talbiqun kemeǰü ämde
Mamalγ. Toman qoyar-i
35 ilebei tani olan Virangud-un sol-
tad-i ber qamtu
36 ǰoqilduǰu amui kemen öčigdebei ü-
nen kü ǰoqilduquy-ača
37 sayin yaγun aqui edüge
38 bidan-tur ba tandur ber ülü ǰoqilduqun-i
39 tngri-yin küčündür büriyer deger-e anu öme-
rin bayiquyi
40 tngri medetügei bičig manu doloγan ǰaγud
dörben od-
41 -tur moγai ǰil ǰunu terigün sara-
-yin naiman
42 qaučid-ta Alivan-a bükü-tür bi-
čibei.

Sur le revers de la lettre on lit le contreseing suivant:

En persan Sulṭān-i Faranǰ

En mongol 1 Tačm-a bičibe

2 üǰig inu Qudluγ-š-a Čoban Sevinč

Pour l'édition fac-similé, les éditions de texte et les corrections voir Lettre d'Aryun à Philippe le Bel en 1289. Cf. encore: I. A. K l j u k i n, Pisjmo Uljdzêjtu iljchana k Filippu Krasivomu, Eduardu I-mu i pročim krestonoscam: Trudy Gosud. Dalj-nevostočnogo Universiteta. Serija VI, 2. Vladivostok 1926 /titre et résumé en français/. F. W. C l e a v e s, The Expression dur-a qočarulčaǰu in the Letter of Öljeitü to Philippe le Bel: HJAS XI, 1948, 441-455. C. D a m d i n s u r ê n, Mongolyn uran zochiolyn tojm, Ulaanbaatar 1957, pp. 37-41. Entre les pages 48 et 49 4 pages de fac-similé non numérotées.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 98-101.

XXIII

Fragments de Téhéran

1

Fragments des documents a et b

Nous avons affaire à deux fragments (a et b). La date du fragment a/ est impossible à déterminer; le document est tronqué, il n'en subsiste que trois lignes. Le document b/ est également fragmentaire, il en reste sept lignes, à la fin du texte. Aucun des fragments ne porte de date. Ils sont conservés au Musée de Téhéran.

a/

1 mo̤ngke tngri-yin küčündür

2 Muqamad baiγambar-un imadtur

3 yeke suu ǰali-yin ibegendür

b/

1 -tur qarǰa bolγatuγai Bolad terigüten mingγad-

2 -un ǰaγud-un noyad kenebe küčü ülü

3 ⟨ülü⟩kürgegülün aliber üiles-i inu ǰ̣ugiyer bü-
tügeǰ̆ü sayitur
4 asiran atuγai kembei.
5 [bidan]-a ą̈yin kemegülüged bürün
6 [ǰ̆rlγ] busi bolγaqun aran aldat̲uγai ükütügei
kemen
7 imada. bariǰ̆u aγai altan gerege al tamγatai

Fac-similé: P. P e l l i o t, Les documents mongols du Musée de Téhéran: Athar-é-Iran: Annales du Service Archéologique de l'Iran I, Paris 1936, 38--39; fig. 27, 28.

Texte, traduction, commentaires: F. W. C l e a v e s, The Mongolian Documents in the Musée de Téhéran: HJAS XVI, 1953, 1-107, surtout 26-27.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 102-103.

Fragments d'un document d'Abū Sa'īd
1320

C'est une lettre de Busayid bayatur qan /= Abū Sa'īd/ datée de 1320. Il en est resté huit fragments qui ne constituent pas le texte entier. L'ordre des fragments n'a pas pu être établi avec certitude. Elle est conservé au Musée de Téhéran.

a/

1 Busayid bayatur qan üge manu

2 [.....]

b/

1 ǰayud-un noyad

2 Gilan Daštavand Guštasbi

c/

1 [.....] aran Muγan[-u] [...]n[-u] de-
ger-e

2 [bidan]-a tüsigdegsed-te maligud nayibud mutasaribud

d/

1 bičigečin-e qadin šiγ-ud [.....] b[u]su [....]

2 ötegüs irayis-ud kayanuvas-a [?] olan irayyad aran-a

3 ene šiγ Badaradin Abul Maqmad Maqmud irüger ögüged irejü

4 öčigülür-ün

e/

1 ǰrlγ-iyar ečige-yügen šiγ Čamaladin-u or-a šiγ Saqid

2 Ibrayim-un suǰada-tur [saγ]uǰu qaγas--a-yin v[aγ]b[ud]-un

3 deger-e tüsigdeǰü bögetele aqa minu Šams-adin Maqmad namayi ülü qalγan

f/

1 ǰrlγ-ud bičigüd-i manu abč[u v]aγb-uṯi qarab
bolγaǰ[uγui] kemeǰü
2 ünen bögesü ker kiǰü öberün durabar eyimü yo-
su ügegüi üiledün
3 aǰuγui edüge ber bögesü al[i-b]e
4 ǰrlγ bičigüd-i šarṯi vaγb-ača tasarub bolγaγ-
san-i ǰ̣ugiyer qariγulǰu
5 ögtügei šiγ Badaradin Abul M[a]q[m]ad Maqmud
urǰi[-yin yosul]γar
6 suǰada-ṯur saγuǰu. vaγb-uṯi abadan-laǰu γar-
qui irtibi-yi šarti
7 vaγb-un yosuγar qarǰa [bolγatuγai ked]ber
bolǰu üiles [üiled]čü

g/

1 ǰaγur-a buu oratuγai temečeǰü buu qaltuγai
tendekin murid-ud
2 šiγ-ud aran inu ügeber [y]abuǰu üge inu busi
[buu] bolγatuγai

3 imadača ay-e ügegüi nigen mengü nigen badman
tariγan-tur kürtele
4 tasarub buu bolγatuγai dabariqun Mongγol če-
rigüd ilčin bölg
5 sibaγučin barsučin busud kedber bolǰu küčü
buu kürgetügei
6 yaγud keti anu buliǰu tataǰu buu abtuγai ta-
riγad biǰadi anu
7 egdegültügei qaγas-a-yin suura-tur belen bükü-
ni ǰugiyer ögteged

h/

1 bögetele ülemǰi tusqu γuyul ulaγ-a alaba
savri gerige-yin
2 mör buu γuyutuγai Aban Čob[a]n oraγulǰu ya-
γube (buu) abtuγai. γučin
3 od-tača inegsi-de [?] busud irgen-ü toγan-
-tur qanun-
4 -tur es-e oraγsad irayyad anu kendür be bö-
gesü qariγulǰu
5 ögtügei mulgud-i anu kenber yosu ügegüi ta-
sarub bolγaγsad bögesü

6 ǰ̣ugiyer olilčaǰu irtibi selte šariyad-i-
yar qariγulǰu ögtügei

7 mulgud-tur kenber küčü-ger keyid bosqaγsan
bögesü šariyad-iyar

8 qaγas bolγatuγai malig Aqmad imadur ögügsen
Kenleče Sidil Aradi

9 siltege-yi mün yosuγar aγultuγai Satilmiš
Šamsadin Mir Usayin

10 Išbau-a Amidadin Maqmad Urustam imayi ke-
nebe küčü ülü

11 kürgegülün aliber üiles-i inu ǰ̣ugiyer bü-
tügeǰü sayitur asiran atuγai

12 kemen. Maqmad Anukain-i [?] ilebe

13 bidan-a ayin kemegülüged bürün

14 ǰrlγ busi bolγaqun aran aldatuγai ükütügei
kemen imada bariǰu

15 aγai altan gerige al tamγatai

16 ǰrlγ soyurqaǰu ögbei bičig

17 [manu] doloγan ǰaγud qorin od-tur bičin
ǰil namur-un

18 dumdatu sara-yin naiman qaγučid-ta Sulta-
niya-ta

19 bükü-tür bičibei ::

Contreseing sur le revers du document:

i/

1 üǰig inu. Ükečin. [?] Davlaš-a. Dimiš
qoǰa. Taǰadin Ali š-a

j/

1 šiγ Saqid-un qaγ̄as-a vaγb-i
2 köbegün inu medetügei kemegsen
3 ǰrlγ Birus bičibe

Fac-similé: P. P e l l i o t, Les documents mongols du Musée de Téhéran: Athar-é-Iran: Annales du Service Archéologique de l'Iran I, Paris 1936, 37-44; fig. 29-31.

Texte, traduction, commentaires: F. W. C l e a v e s, The Mongolian Documents in the Musée de Téhéran: HJAS XVI, 1953, 1-1o7. Cf. V. M i n o r s k y, A Mongol Decree of 72o/132o of Shaykh Zāhid: BSOAS XVI, 1954, 515-527. F. W. C l e a v e s, Saqid ~ Zāh(i)d: HJAS XVIII, 1955, 234-238.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 1o4-1o9.

XXIV

Gloses dans les manuscrits des historiens persans

1

Poésie de Muḥammad baḫšī

1324

Sur deux feuillets laissés en blanc d'un manuscrit du Ta'rīḫī Jahān-guša, ouvrage bien connu de Juvainī, un certain Muḥammad ibn 'Umar ibn Ḥasan ibn Maḥmūd ibn 'Abd al-'Azīz as-Samarqandī, autrement Muḥammad baḫšī a noté ses poésies en quatre langues. Les poésies en arabe, en persan et en turc, en écriture ouigoure, se trouvent sur le f. 237b; la poésie mongole suivie d'une postface du poète d'occasion se lit sur le f. 238a. La poésie mongole comprend trois lignes et n'a rien à voir avec les trois autres poèsies. La poèsie mongole est datée de 1324. Mon édition de texte s'appuie sur la photocopie qui a été mis obligeamment à ma disposition en 1934 par B. B l o c h e t.

Description: E. B l o c h e t, Introduction à l'histoire des Mongols de Fadl Allah Rachid ed-Din: E. J. Gibb Memorial, vol. XII, Leyden-London 1910, p. 117. B. Ja. V l a d i m i r c o v, Sravniteljnaja grammatika, pp. 34-35. E. B l o c h e t, Bibliothèque Nationale. Catalogue des manuscrits persans, tome IV /Paris 1934/, pp. 253-254.

1 bilig nigen dalai buyu künner

2 tendeče qariyu. bilgün

3 yosuni biligtü kümün medeyü

Ces trois lignes peuvent être disposées en quatrain comme suit:

1 bilig nigen dalai buyu

2 künner tendeče qariyu.

3 bilgün yosuni

4 biligtü kümün medeyü

Fac-similé: I. de R a ch h e w i l t z, op. cit., p. 282.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 1963, pp. 110-111.

Texte, traduction, commentaires: Igor de R a c h e w i l t z, The Mongolian Poem of Muḥammad al-Samarqandī: CAJ XII, 1969, pp. 280-285.

Gloses mongoles dans un ms de Rašīdu-'d-Dīn

Les gloses mongoles suivantes, en écriture ouigouro-mongole, ont été conservées dans la marge d'un feuillet d'un manuscrit de Rašīdu-'d-Dīn. Elles proviennent soit d'un scribe, soit d'un lecteur avisé. Les gloses ont été découvertes par Zeki V a l i d i qui en 1935 a envoyé leur photocopie à Budapest pour identifier et déchiffrer leur texte. Les photos se sont perdus pendant la guerre; je publie leur texte d'après mes notes qui ne comprennent très probablement qu'une partie des gloses de Zeki V a l i d i. Il est à espérer qu'un de nos confrères les possède au complet.

96b Alan-γoo-a [.....] kegeli-deče tö-
regsed uruγ-ud-luγaban

97a Bodančar uruγ-ud-luγaban

97b Buq-a uruγ-ud-luγaban

98a Dutum-menen uruγ-ud-luγaban

98b Qaidu qan uruγ-ud-luγaban

looa Tumbina qan uruγ-ud-luγaban Noyaqin Uruγ-
ud Manγud-un [.....] Čaqsu

loob J̌oči qan-u uruγ inu

Čaγatai qan-u uruγ inu

Ögödei qan-u uruγ inu

Tolui qan-u uruγ inu

Fac-similé: inédit.
Texte: supra.

XXV

Documents de Syrie et d'Anatolie

1

Note du scribe sur un document de Saif ad-Dīn

Ce document se lit sur le f. 314 de l'ouvrage que Muhammad an-Nasavī a consacré à l'histoire de Jalalu-'d-Dīn Mängüberti, Sultan du Khwarezm. Le document en question est une lettre de l'émir Saif ad-Dīn, alias Ötemiš, lieutenant-gouverneur de Karak. Le manuscrit même date de 1262; la lettre de Saif ad-Dīn n'est pas datée, mais elle remonte sans doute aux années soixante du XIIIe siècle.

1 ene bičig Ötemiš Karag-un
2 [n]ayibayi büi möna qoyin-a
3 ene bičig-i ken ungšibasu iraγmad
4 kitügei Ötemiš [nayib ?] Karag-un irgen
5 medelün bükü-tür bičibei [en écriture arabe:]
hadā kitāb al-amīr Saīf al-Dīn
6 nā īb al-Karak

Fac-similé: O. H o u d a s, Histoire du Sultan Djelal ed-Din Mankobirti par Mohammed en-Nesavi: Publications de l'École des Langues Orientales Vivantes. IIIe série, vol. X, Paris 1895, pl. V-VI.

F. W. C l e a v e s, op. cit. L. H a m b i s, op. cit.

Texte, traduction, commentaires: F. W. C l e a v e s, The Anonymous Scribal Note Pertainig to the Bičig of Ötemiš: HJAS XVI, 1953, 478–486. L. H a m b i s, La lettre mongole du gouverneur de Karak: Acta Orient. Hung. XV, 1962, 143–146.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 95.

Lettre de fondation de Nūr ad-Dīn

Lettre de fondation bilingue (arabo-mongole) de Nūr ad-Dīn, émir seldjouk de Qiršehir, écrite sur un rouleau de papier de 296 x 25 cm, tracée à l'encre noire. Le document consiste en deux parties: la première (a) comprend 61 lignes et date de 1272, la seconde (b), qui date de 1273, 6 lignes, et représente une copie viciée des lignes 1-15 de la partie précendente.

a/

1 bičin ǰil ǰunu terigün
2 sara-yin qoyar qaučid-
3 -ta. Lativ kermen-saray(-a)
4 bükü-tür. Čača-yin köbegün
5 inu Nuradin öber-ün yaγu
6 ked-iyen bügüde tngri-yin
7 tulada uqv bolγaǰu talbiba
8 ane bičig-tür oraγulba.
9 minu qoin-a ken ber aqa
10 degü minu. (yeke [?]) köbegün minu.
11 ökin küregen minu. uruγ
12 sadun minu. ane bičig-

27o

13 -tür bičigdesen kümün-eče

14 busi aran ane uqv-

15 -tur buu qaltuγai busi buu

16 bolγatuγai. busi bolγabasu

17 menggü tngri-eče aldal-tu

18 boltuγai. ane bičig-tür

19 bičigsen yosuγar bütügeǰü

20 uiledün yabutuγai kemegdeǰü.

21 bida edün noyad bügüde

22 nökөd-lüge bolǰu gere bolbai.

23 Samaγar. Bainal. Dayir. Kökečü.

24 Tmür. Abügen. Köke. -

25 Buqa-tmür. Samtaγu. -

26 Iltöge. Taǰadin todqaγul.

27 Marγus. Taraqai. (Nabči-yin ǰaγunu noyan) Uriangqadai.

28 Alaγ [?] aγtači. Unuγučar [?]. Ung-γiyan

29 Bal-a bayurči qoyar. Čirbin.

30 Qutu-buqa. Buqačar. Boranud-

31 -un noyad Ögölǰin [?]. Čamtu [?].

32 ǰaγud-un noyad Samtaγu.

33 Čoban Negbei. Mayu. aγtačid

34 Čaq-a. Nabči-yin bökegül

35 Toγtoγ-a. Asen.

36 Čauγ-a. Toγan. Turumtai.

37 Ečüdeči [?]. Uriangqaday-yin

38 köbegün Qitadai. Nabči-

39 -yin nuntuγuči Qanglidai.

40 Talbar. Keremün. basa

41 Samaγar noyan-u nöked inu.

42 Mergegü. Taraqai. Bökmis.

43 Tmür. Qurtuγa baγurčid

44 Tödegü. Songγor. Botoγan

45 Bor-a. Kurbuqa. Qaljaγai.

46 Il-qudluγ. Molayidai. Mamačuγ.

47 Teken-e. Sadi. Tabar.

48 Sonγor. Baγatur. Bainal-un

49 nöked inu Masqud. Külebir.

50 Molaid. Qoltu-quča. (Noqai [?]) Kö-
kečü.

51 Bobeg. Kökedei. Iduqadai.

52 Nasuqudluγ. Yureg. Aban.

53 basa mingγan-u noyan Ayid [?].

54 ǰaγud-un noyad Nuqs-a.

55 Toγuladai. Qasan. Kökedei.

56 Türkmen [?]. Yosutai [?]. Atamasun [?].

57 Qadaγan. Qočqar. Möngkegür

58 bökegül. Qutuγu bolǰu ba

59 bügüde Nuradin-u üge

60 sonasču ane uqv-un

61 tulada gere bolbai.

62 Samayar. Bainal. Nabči. Bečin-e [?] terigüten Urumun (noyad) Nuradin-u uqv

63 bolγaγsad sečed-ün inu tula gerečilen bičigüd

64 ögügsed aǰuγu. edüge ba taqiqu ǰil--tur

65 Tuqu [?]. Kerei. Matus [?] baγsi. Aǰundu [?]. Kürčigün Tš-tmür. Tölg--qay-a [?].

66 Tümeder. Kelige [?] Beg-tmür. Satilmiš. Baγsi. Tölg [?]. Bayildar. E-der [?].

67 Sadadin. Qoǰa. Kökedei. Bolad. Siraqan [?] kiged gereči belge bičibei.

b/

1 bičin ǰil ǰunu terigün sara-yin qoyar

2 qaučid-ta. Lativ kermen-saray(-a) büküi-

3 -tür. Čača-yin köbegün Nuradin tngri-

4 -yin tulada uqv bolγaǰu talbiba. ạne

5 bičig-tür oraγulba minu qoin-a

6 ken ber. aq̄a degü minu. köbegün

dans la marge: yek-e [?]

7 minu. ökin küregen minu. uruγ̄

8 sadun minu. ạn[e] bičig-tür

9 buu qal-tu[γa]i busi buu

Fac-similé: Ahmet T e m i r, op. cit., planches V-X, XIII.

Texte, traduction, commentaires: Ahmet T e m i r, Kirşehir emiri Caca Oğlu Nur el-Din'in 1272 tarihli arapça- mogolça vakfiyesi, Ankara 1959.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 85-89.

T E R R I T O I R E D E L A
H O R D E D'O R

LES KHANS DE LA HORDE D'OR

/Le khanat de Qipčaq/

J̌oči	1223 - 1227
Batu	1227 - 1255
Sartaq	1256 - 1257
Ulaγči	1257
Berke	1257 - 1266
Möngke temür ou Mengü timür	1266 - 128o
[Noγai] Tuda möngke	128o - 1287
Tula buqa ou Tele boγa	1287 - 129o
Toqtai ou Toγto ou Toγtoγa	129o - 1312
Özbeg	1312 - 134o
J̌anibeg ou J̌ambeg	134o - 1357
Berdibeg	1357 - 1359
Mamai ou Mamaq	1361 - 1362
Abdulla	1362 - 1369
Toqtamiš	138o - 1395

XXVI

Poésie de Sarai

Sur la rive gauche de la Volga, à peu près en face d'Uvek, dans la proximité du village de Ternovka, on a découvert en 1930 25 fragments de texte tracés sur écorce de bouleau. Six feuillets en écorce sont, des deux côtés, couverts de fragments d'une poésie mongole; les autres fragments sont en langue ouigoure. Les dimensions des manuscrits mongols varient entre 85 x 95 et 85 x 100 mm. Les fragments remontent au XIVe ou au XVe siècle. Ils sont conservés actuellement à l'Ermitage de Leningrad.

Les feuillets en écorce n'étant pas numérotés leur ordre demeure incertain. M. P o p p e à qui l'on doit la première édition des fragments de Sarai a rangé les feuillets dans un ordre qui paraît pour l'essentiel fort raisonnable. Notre édition propose une disposition des fragments quelque peu modifiée.

Description: N. N. P o p p e, op. cit.

[ačitu] (21a1) ąǰen-e simurγuǰu kürbesü (21a2)
arqaγun dora unaǰu ög (21a3)
arqaγun dora unaba [kemeǰügü] (21a4)
ariyaǰu kürčü yaγu keb[tegdekü] (21a5)
[ači]tu sayin ąǰen[-e inu] (21b1)
[une ligne probable de lacune]
[abta]qu či [čaγ-a] (21b2) [min]u
qaraγun ąǰen[-e inu] (21b3) simurγuǰu kürbesü
qaγ[alγ] (21b4)-a dora unaǰu ög
q[aγalγ] (21b5)-a dora unaba kemeǰügü

qaraǰu (21b6) üǰeǰü yaγu kebtegdekü

qaraǰu (19a1) aγsan ąǰen-e inu

qamuǰu (19a2) quriyaǰu abtaqu či čaγ-a

(19a3) [mi]nu

buraqan ąǰen[-e inu] (19a4) [qam]uǰu kürbesü

bosaγ[a dora] (19a5) [unaǰu ög]

bo[saγ-a dora] (19a6) [unab]a [kemeǰügüi]

bu[....] (19b1) [....]ǰu üleǰü yaγu (19b2)

[ke]btegdekü

budangγadču a[γsan] (19b3) ąǰen-e inu

bu[dan]g[γad]ču (19b4) ireǰü abtaqu či čaγ-a

(19b5) minu

erdem-tü sayin itelgü [.....]

[lacune de plusieurs lignes]

[.....]da

(20b1)

ągereǰü kürčü irebesü (20b2)

ągüden [dora] yaγu qordaqu (20b3)

[.....] an[d]a kümün-e [.....] (20b4)

[.....] [odu]qu či ča[γ-a minu]

[lacune de plusieurs lignes]

[..... (20c2)

ǰa[.....]a sayin [ąǰen-e inu] (20c3)

ǰa[.....]ǰu [kü]rbesü [dora yaγu] (20c4)

qor[da]qu

ǰalaγus köbegüd[-tür] samaryun oduqu či

čaγ-a mi[n]u

[ǰa.....] (2oc6) sayin ǰaγalmai a

ǰaǰu kürčü ireb[esü] (2oc7)

ǰebe dora unaǰu ög

ǰebe dora unaba ke(2oc8)meǰü

ǰalidču kürčü yaγu kebtegdekün (2od1)

ǰayaγatu sayin ǧen-e inu

[ǰar]čila(2od2)ǰu [?] eriǰü abtaqu či čaγ-a

minu (2od3)

altaqan γuryuldai čaγ-a inu ǧke (2od4) ǧlbür

ǧke-türiyen qariγu daγu daγu[lar-a] (2od5)

kürbe

ǧke ǧlbür ǧke minu [.....] (2od6)

[.....] gergen qa[.....] (2od7)

[ǧbčigün-ü] činu üsü[ken] [.....] (2od8)

[.....] kemele [.....]

[lacune de plusieurs lignes] (2oa6)

aγulǰaltui kemeǰü ǧgüsbe

[lacune de plusieurs lignes] (24a1)

ailun tetüi [t]eǰiyesüge[i] [....] (24a2)

aruγun tetüi altaqan (24a3) γuryuldai čaγ-a

inu (24a4)

[deg]dekü̈i čaγ-turiyan a̤ke a̤lbür (24a5) a̤ke-
-t̲üriyen

teyin kemen daγ̄ulaǰuγu :: (24a6)

aγula-yin a̤bes-ün ölengǰir-e kürbe (24a7)
aq-a degü a̤čir-e kürbe
aquy-a (24a8) saγuqu n̲un̲tuγ-turiyan
aǰirasu (23a1) yorčisu
a̤ke a̤lbür a̤ke minu a (23a2)
ölenggün a̤bes-ün ölengǰire kürbe (23a3)
öner sat̲un ⟨a̤gü⟩ a̤güsür-e [kü]rbe (23a4)
örüg nun̲tuγ-turiyan a̤güssü (23a5) [.....]
a̤ke a̤lbür a̤ke minu (23a5)
[.....]ra kü[r]be (23a7)
[.....]i [....]g[....]-tur kü[rbe] (23a8)
aquy-a [saγuqu]i γaǰar-tur-[iyan] (23b1)
[aǰira]su yorčisu a̤k[e] a̤lbü[r] (23b2) a̤ke minu

a̤ke a̤lbür a̤k[e inu] (23a3) qariγu daγ̄u daγular
[-a] kürbe (23b4)

a[.....]u činu [ü]s[ü]ken
altan (23b4) bolγasu kemele
at̲a [todqar] [.....](23b6)-a buu dabariγ̲t̲a
aǰira [degde] (23b7) čaγ-a minu

ą̈bčigün-ü činu (23b8) üsüken

ą̈güdmel alṯa[n] bolγasu (22a1) kemelei

emgeg ǰobalang-ṯur bu (22a2) dabariγṯa

ą̈güs degde čaγ-a (22a3) minu

tobčiyin činu üsü[ke]n (22a4)

tong altan bolγasu kemele (22a5)

[to]d[qar] ada-ṯur buu ǰolγ[a] (22a6) čaγ-a

minu

[te]ri[gü]n-ü čin[u] (22a7) üsün

delekei altan bol[γasu] [kemele]

[lacune de quelques lignes] (22b1)

ačitu s[ayi]n ą̈ǰen-e [inu]

[.....] (22b2) kürbesü

aṯayirṯu tergen dora (22b3) yaγu qorṯaqu

[.....] (22b4) γarṯu-ṯa samarγun oduqu

(22b5) či čaγ-a minu

alaγa[-yuγan ?] [.....]

Fac-similé: Sovetskoe Vostokovedenie II, 1941, planches XIX-XXIV.

Texte, traduction, commentaires: N. N. P o p p e, Zolotoordynskaja rukopisj na bereste: Sovetskoe Vostokovedenie II, Moskva-Leningrad 1941, 81-134.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 166-17o.

XXVII

Inscriptions sur pai-tseu

1

Pai-tseu de Toγtoγa

En janvier 1897 le Comité Archéologique Russe est entré en possession du pai-tseu qui avait appartenu auparavant à un orfèvre de Saratov, nommé Žukov. Au témoignage de ce dernier, le pai-tseu provient de la région d'Astrakhan. Moulé en argent, il était recouvert d'une épaisse plaque d'or. Les parties manquantes avaient été coupées par l'orfèvre. Le pai-tseu remonte aux années 1290-1312 et se trouve actuellement à Leningrad.

a/

1 ṁ̤ongke tngri-in [küčündür]

2 yeke suu ǰali-in [igegendür]

b/

1 Toγtoγa-in ǰrl[γ ken ülü]

2 büsirekü kümün al[daqu ükükü]

Fac-similé: P o z d n e e v, Lekcii po istorii mongoljskoj literatury II, 1897, 150-151.
Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 171.

Pai-tseu d'Özbeg

Le site de ce pai-tseu est inconnu. Il est en argent et remonte à l'époque qui s'étend entre 1312 et 1340.

a/

1 mo̤ngke tngri-in küčündür

2 yeke suu ǰali-in igegendür

b/

1 Ös-beg-in ǰrlγ ken ülü

2 büsirekü kümün aldaqu ükükü

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 171.

3

Pai-tseu d'Abdulla

Pai-tseu en argent, trouvé en 1848 dans le village de Gruševka, sur le territoire du gouvernement de Yekaterinoslavsk. Il date des années 1362-1369 et se trouve conservé actuellement à Leningrad.

a/

1 Mo̤ngke tngri-in küčündür

2 yeke suu ǰali-in igegendür

b/

1 Abdull-a-in ǰrlγ ken ülü

2 büsirekü kümün aldaqu ükükü

Fac-similé: A. M. P o z d n e e v, Lekcii po istorii mongoljskoj literatury I, 1896, 124-125. B. G r e k o v - A. I a k o u b o v s k i, La Horde d'or, Paris 1939, pl.IV.

Texte: L. L i g e t i, MNyt. I, 173.

Table des matières

Avant-propos..... 5 - 7

Avis..... 9 - 12

MONGOLIE

Les empereurs mongols..... 15

I Pierre de Gengis khan. 1224 ou 1225... 17 - 18

II Clause mongole de l'édit chinois de l'impératrice Töregene. 124o..... 19

III Sceau mongol de la lettre persane de Güyük. 1246..... 2o

IV Inscription de Möngke. 1257 21

V Inscription sino-mongole de Qara-qorum. 1346..... 22 - 26

VI Inscription sino-mongole de Qara-qorum. 1348 27

CHINE

Les empereurs mongols des Yuan..... 31

VII Monuments de Touen-houang

1. Inscription des pélerins. 1323. 33 - 34

2. Poésie imprimée..... 35

VIII Inscription sino-mongole de Tchang Ying-jouei. 1335 ..... 36 - 5o

IX Inscription sino-mongole de J̌igün-tei. 1338 ..... 51 - 58

X Inscription sino-mongole d'Aruγ wang. 134o ..... 59 - 61

XI Description sino-mongole de Tchong--wei. 1348 62

XII Inscription sino-mongole de Hin-du. 1362 ..... 63 - 75

XIII La xylographie sino-mongole du Hiao-king ..... 76 - 1o4

XIV Fragments de Qara-qoto

1. Fragment de la version mongole de Yuu-gon ..... 1o5 - 1o6

2. Fragment d'une xylographie. 1o7

XV Contrat de Qara-qoto ..... 1o8 - 1o9

XVI Inscription sur un pai-tseu trouvé aux environs de Pékin 11o

TURKESTAN

Les khans tchaghataïdes 113

XVII Le Bodistv-a čary-a avatar et son Commentaire. 1312 ..... 115 - 134

XVIII Textes bouddhiques fragmentaires

1. Hymne de Mahākālī ..... 135 - 140

2. Litanie des noms de Mañjuśrī ..... 141 - 143

3. Prajñāpāramitā ..... 144 - 145

4. Bhagavatī-prajñāpāramitā-hṛdaya .... 146 - 147

5. Bhadracaryā-praṇidhāna-rāja ..... 148 - 149

6. Les trois mauvaises existences ..... 150 - 152

7. Poésie sur les vertus humaines ..... 153 - 158

8. Sur les causes et effets des péchés. 159 - 160

9. Sur les souffrances des pécheurs ... 161 - 162

10. Expiation du religieux pécheur ..... 163 - 164

11. Étiquette d'une xylographie 165

12. Prédication adressée à Ānanda sur
les causes et effets des péchés..... 166 - 169

13. Exercices d'écriture ouigouro- mon-
gole ..... 170 - 171

14. Fragments bouddhiques

1. Fragment A ..... 172 - 173

2. Fragment B ..... 174 - 175

3. Fragment C 176

4. Fragment D 177

5. Fragment E 178

6. Fragment F 179

7. Fragment G 180

8. Fragment H ..... 181 - 183

XIX Calendrier de divination ..... 184 - 196

XX Légende d'Alexandre ..... 197 - 2o7

XXI Documents de Turkestan

1. Document de voyage délivré à Kög-buq-a. 1338 ..... 2o8 - 2o9

2. Document de voyage délivré à Qabuγ-baliγči. 1353 ..... 21o - 211

3. Document de voyage délivré à Industan ..... 212 - 213

4. Document de voyage délivré à J̌umaṯun-daulS̄-a ..... 214 - 215

5. Exemption d'impôt accordée sur l'ordre d'Ilas-qoǰa. 1369 ..... 216 - 217

6. Exemption d'impôt accordée à un temple bouddhique ..... 218 - 219

7. Document garantissant la possession paisible aux habitants de trois villages. 1352 ..... 22o - 221

8. Sentence juridique au sujet d'une plainte ..... 222 - 223

9. Sentence juridique dans une affaire de vol ..... 224 - 225

1o. Exemption de droit accordée à Kög-buq-a. 1326 226

11. Nomination d'Ạsen. 1348 ou 136o ..... 227 - 228

12. Fragment d'un document ..... 229 - 230
13. Document d'exemption ..... 231 - 232
14. Fragment d'un document ..... 233 - 234
15. Préambule d'un document 235
16. Rapport sur une allocation militaire 236
17. Fragment d'un document 237

IRAN

Les ilkhan mongols de l'Iran 241

XXII Documents des ilkhan

1. Sauf-conduit délivré par Abaγa. 1267 ou 1279 ..... 243 - 244
2. Lettre d'Aryun à Philippe le Bel. 1289 ..... 245 - 247
3. Lettre d'Aryun au pape Nicolas IV. 1290 ..... 248 - 249
4. Lettre de Tasan au pape Boniface VIII. 1302 ..... 250 - 251
5. Lettre d'Öljeitü à Philippe le Bel. 1305 ..... 252 - 255

XXIII Fragments de Téhéran

1. Fragments des documents a et b ..... 256 - 257

2. Gloses mongoles dans un ms
de Rašīdu-'d-Dīn ..... 266 - 267

XXV Documents de Syrie et d'Anatolie

1. Note du scribe sur un document
de Saīf ad-Dīn ..... 268 - 269

2. Lettre de fondation de Nūr ad-
-Dīn. 1272 et 1273 ..... 27o - 274

TERRITOIRE DE LA HORDE D'OR

Les khans de la Horde d'Or 277

XXVI Poésie de Sarai ..... 279 - 283

XXVII Inscriptions sur pai-tseu

1. Pai-tseu de Toγtoγa ..... 284 - 285

2. Pai-tseu d'Özbeg 286

3. Pai-tseu d'Abdulla 287

MONUMENTA LINGUAE MONGOLICAE COLLECTA

I. Histoire secrète des Mongols. Par Louis Ligeti. 268 pages. Budapest 1971. Akadémiai Kiadó.

II. Monuments préclassiques. 1. XIIIe et XIVe siècles. Par Louis Ligeti. 294 pages. Budapest 1971. Akadémiai Kiadó.

III. Monuments en écriture 'phags-pa. Pièces de chancellerie en transcription chinoise. Par Louis Ligeti. 170 pages. Budapest 1971. Akadémiai Kiadó.

INDICES VERBORUM LINGUAE MONGOLICAE MONUMENTIS TRADITORUM

I. Monuments préclassiques. 1. XIIIe et XIVe siècles. Par Louis Ligeti. 169 pages. Budapest 197o. Akadémiai Kiadó.

II. Monuments préclassiques. 1. XIIIe et XIVe siècles. Deuxième partie. Par Louis Ligeti. 382 pages. Budapest 1971. Akadémiai Kiadó.

III. Monuments en écriture 'phags-pa. Pièces de chancellerie en transcription chinoise. Par Louis Ligeti. Sous presse.